

Matka Cabriniová

Pápež František píše
o sv. Františke Xaverii
Cabriniovej ako
o patrónke migrantov
str. 4

Mlád'atka

Poetický pohľad
Romana Guardiniho
na vraždenie detí
v Betleheme
str. 17

Pirátká snov

Nad zbierkou
súpútničky katolíckej
modernej Henny
Fiebigovej-Sivákovej
str. 34

Vianoce pod stromček

Préd Vianocami sa vo viacerých slovenských mestách objavil nevelký pútač, na ktorom dievčatko drží lístoček s textom: *Pod stromček si prajem Vianoce*. Na tých, ktorí si aj napriek mohutnému reklamnému smogu všimli pútač, bolo evidentne vidieť, že ich jednoduché, no priamočiare posolstvo aspoň na krátky okamih zaujalo.

Pod stromček si prajem Vianoce.

Je to hra so slovíčkami či prosba alebo zúfalý tichý výkrik?

Najskôr diagnóza. Diagnóza nás a čias, ktoré sme vytvorili a žijeme. A tak sa zrazu čudujeme z prostej túžby dievčatka.

Je to zvláštne žičiť si pod stromček Vianoce.

Je to zvláštne, pretože tie sa už niekoľko rokov začínajú na prelome septembra a októbra, keď sa zjavia prvé reklamy na vianočný darček. Neprekáža nám to, zvykli sme si.

Je to zvláštne, pretože už od novembra sú naše obce rozsvietené vianočnou výzdobou. Neprekáža nám to, hoci žiarovkoví sántaclusovia, prapodivné čižmy, kométy či primitívne stromčeky nie sú ani vkusné, ani kresťanské. No zvykli sme si.

Je to zvláštne, pretože predvianočný rituál všeobecného šialenstva v nákupných centrách by v nás mal vzbudzovať vianočnú náladu. Neprekáža nám to, lebo sami sme odmietli dôvod, prečo by to tak byť nemalo. A tak sme si zvykli.

Je to zvláštne, pretože z rádií sa ostošeť šínú vianočné evergríny, Christmas sem, Christmas tam, doplnené o *happy new year*, sem-tam *Feliz navidad*. Akosi nám ani neprekáža moderná úprava *Tichej noci* bez kresťanského textu. Zvykli sme si.

Je to zvláštne, pretože „šťastné a veselé“ posielame mailom všetkým adresátom, akých len máme, a aby bolo jasné, o čo ide, tak do predmetu správy dáme *Xmas*, najnovšiu variáciu slova *Christmas*. Je to americké, je to *cool*, nuž sme si zvykli.

Je to zvláštne žičiť si pod stromček Vianoce, najmä keď si 24. decembra pustíme *Narodil sa Kristus Pán*, bez toho, aby sme vedeli prečo. Prestali sme to riešiť, zvykli sme si.

Je to zvláštne, pretože po opulentnej večeri sa začína niekoľkodňový televízny ošiaľ všakovakých rozprávok, no najmä filmov o Santa Clausovi, hlavnom hrdinovi novodobých sviatkov. Tento reklamný produkt červeno-bielej firmy nám neprekáža, stal sa virtuálnym členom domácnosti. Zvykli sme si naň.

Je to zvláštne, pretože predsa súhlasne pritakávame tým, čo hovoria o vyprázdnených, či dokonca ukradnutých Vianociach, a divíme sa, kam sa druhý najdôležitejší kresťanský sviatok dostal. Ale – nechceli sme to, keď verklíkujeme, že sú to „sviatky rodiny, pokoja a mieru“? Nuž, stokrát opakovaná lož sa stáva pravdou, a tak sme si zvykli. Sťažujeme sa sami na seba!

Makenzi Tewová: *Svätá noc*

Je to zvláštne chcieť pod stromček Vianoce, skutočné Vianoce, ktoré by mali byť o rozjímaní. Čo však robiť, keď už ani netušíme, prečo by sme mali rozjímať, keď slová *Boh, Ježiš, Dieťa, maštal, Betlehem...* úplne vymizli z éteru? A tak sme si zvykli, že tento najkrajší kresťanský sviatok stratil rozmer spirituality a viery a stal sa obyčajným žúrom s nervy trhajúcím úvodom, že už nie je oslavou lásky a duchovna, pretože my sami toto posolstvo vykoreňujeme svojim mlčaním pri zosmiešňovaní tých, ktorí prijímajú Vianoce vo svojej podstate – politicky nekorektné Vianoce, pretože ich centrom je narodené Božie Dieťa.

Je to zvláštne, ale toto sme naozaj chceli...?

Nie je vlastne túžba onoho dievčatka z pútača našou túžbou?

Tak zvestujeme svetu „velkú radosť, ktorá bude patriť všetkým ľuďom: Dnes sa vám v Dávidovom meste narodil Spasiteľ Kristus Pán“ (Lk 2, 10 – 11).

Christos raždajestja! Slavite jeho!

Pochválený buď Ježiš Kristus!

PAVOL PRIKRYL

**Nezabudli
ste si
predplatit'
VOX?**

Objednávky:

vox.zdruzenie@gmail.com

0918 472 420

Pochválen Pán Ježiš Kristus!

Týmto krásnym pozdravom vás pozdravuje váš časopis VOX. Na pamiatku narodenia Mesiáša, sa týmto vinšom zavďačuje, aby ste ho láskavo prijali a zo srdca vám žičí hojnosť, svornosť a aby ste na tom druhom svete večnú slávu mali. Požehnané vianočné sviatky.

Šéfredaktor Pavol Prikryl

UK

Pápež František píše o sv. Františke Xaverii Cabriniovej ako o patrónke migrantov

Pápež František v liste adresovanom matke predstavenej Kongregácie misijných sestier Najsvätejšieho Srdca Ježišovho (kabriniánok) pri príležitosti stého výročia narodenia sa pre nebo ich zakladateľky označil sv. Františku Xaveriu Cabriniovú za „vzor svätosti“ a nazval ju „patrónkou emigrantov“.

SEN O REHOLI

Svätá Františka Xaveria Cabriniová sa narodila 15. júla 1850 v Lombardsku v obci Sant'Angelo Lodigiano v rodine roľníka Agostina Cabriniho. Bola najmladšia z 13 detí, ale deväť detí, žiaľ, umrelo. Františka sa narodila o dva mesiace skôr a ako dieťa bola malá a slabá, no aj napriek tomu zostala celý život zdravá.

Ako 13-ročná začala študovať v škole Dcér Božského Srdca, ktorú ukončila o päť rokov *cum laude*. V roku 1870, po smrti svojich rodičov, požiadala o vstup do rádu Dcér Božského Srdca, ale pre jej chatrnú telesnú konštrukciu ju odmietli. To bola aj príčina jej zamietnutej žiadosti o vstup ku kanosiánkam, kde študovala jej sestra.

Františka sa svojho sna stať sa rehoľnou sestrou nevzdala. V roku 1874 na

Matka Cabriniová

V časoch poznačenými „prevratnými každodennými presunmi národov, s napätiami, ktoré nevyhnutne vznikajú je jedinečnou a aktuálnou osobnosťou,“ napísal pápež František o sv. FRANTIŠKE XAVERII CABRINIOVEJ.

odporúčanie biskupa mesta Lodi vstúpila do charitatívnej rehole Sestier Božej Prozreteľnosti v meste Codogno, kde sa sestričky starali o osirotené dievčatá. Františka sa najskôr stala tajomníčkou internátnej školy a po profesii roku 1877, keď zložila sľuby a na počesť jezuitského svätca Františka Xaverského, patróna misionárskej služby, prijala rehoľné meno Xaveria, sa z rozhodnutia biskupa stala riaditeľkou školy.

ZALOŽENIE KONGREGÁCIE

Aj napriek veľkému úsiliu Františky Xaverie i jej spolusestier malo ich spoločenstvo veľké problémy a nemalo nádej na udržanie sa. Ich úlohy prevyšovali ich schopnosti. A keďže Františka mala misionársku charizmu, biskup jej jednoducho oznámil: „Ty chceš byť misionárkou. Čas už dozrel. Nepoznám nijakú ženskú rehoľu misionárov – ty ju musíš založiť!“ Františkina odpoveď bola jednoduchá, no svedčila o jej vyzretí: „Pohľadám nejaký dom.“

*Ty chceš byť misionárkou.
Čas už dozrel. Nepoznám
nijakú ženskú rehoľu
misionárov –
ty ju musíš založiť!*

Netrvalo dlho a mladá rehoľníčka našla starý kláštor vyhovujúci jej zámerom. V ňom 14. novembra 1880 spolu s ďalšími šiestimi rehoľníčkami z predchádzajúceho spoločenstva založila nové spoločenstvo – rád Misijných sestier Najsvätejšieho Srdca Ježišovho. Biskup novému rádu schválil stanovy, podľa ktorých cieľom rehole bolo pracovať pre dobro duší tak v kresťanských krajinách, ako aj medzi neveriacimi.

O rok na to dostal rád schválenie aj od pápeža Leva XIII. Františka Xaveria sa stala prvou generálnou predstavenou a zostala ňou až dosvojej smrti. Kabriniánky dosiahli konečné pápežské

schválenie 12. júla 1907, no na želanie Svätej stolice prvú generálnu kapitulú konali až roku 1910.

NAMIESTO ČÍNY USA

Františka Xaveria čoraz častejšia snívala svoj veľký sen – pôsobiť i so svojimi spolusestrami ako misionárka na Ďalekom východe. To bol aj dôvod, prečo nezakladala rehoľné domy v Taliansku. V septembri 1887 sa odobrala do Ríma, aby tam založila ústredný dom rehole a dosiahla pápežské schválenie. V jezuitskom Kostole del Gesù pri oltári sv. Františka Xaverského urobila sľub, že so šiestimi sestrami pôjde do misií na Ďalekom východe. Myslela tým predovšetkým Čínu. Dokonca 19. marca 1888 dosiahla aj predbežné pápežské schválenie.

V roku 1888, keď sa predsa len rozhodla založiť nový dom v Castelsangiogiovanni pri Piacenze, sa tam stretla s biskupom Giovannim Scalabrinim, ktorý ju pozval vo svojom mene i v mene newyorského arcibiskupa, aby spolu so svojimi sestrami vykonávala misionársku prácu medzi talianskymi emigrantmi v Severnej Amerike. Františka Xaveria však chcela ísť do Číny!

Všetko sa zmenilo v marci 1889, keď ju na audiencii prijal pápež Lev XIII. Ten, vidiac exodus svojich rodákov do Nového sveta, zmenil svoj sľub: „Nie na východ, ale na západ. Vaša Čína sú Spojené štáty americké!“ Sestra Františka Xaveria prijala nový príkaz bez výhovoriek a v podstate okamžite po audiencii sa so skupinou sestier vypravila loďou do New Yorku, kam prišla 31. marca 1889.

ZA VEĽKOU MLÁKOU

Keďže drvivú väčšinu talianskych emigrantov tvorili jednoduchí ľudia z chudobných a nevzdelaných vrstiev, prichádzali do Nového sveta dezorientovaní, potrebovali podporu, solidaritu, no predovšetkým duchovné vedenie. Františka Xaveria práve v tomto duchu zamerala prípravu svojich spolusestier – sprevádzať imigrantov na ich novejšie

ceste. Rehoľa začala za „veľkou mládkou“ vyvíjať nielen charitatívnu, ale aj duchovnú činnosť. Zaodievala a kŕmila sirotu, potešovala chorých, ujímal sa chudobných a vyučovala ich. Františka Xaveria vykonala po Amerike nespočetné množstvo ciest, a to neraz veľmi biednymi dopravnými prostriedkami. Pracovala dvadsať hodín denne a mnohé jej nasledovníčky ju vnímali ako svoj vzor. „*Cestujem, pracujem, trápim ma chabé zdravie, stretávam sa s tisícmi problémami, no toto všetko nie je ničím, lebo tento svet je taký malý a ja som zvyknutá prebývať vo večnosti,*“ hovorievala. Všetkým Talianom na americkom kontinente sa stala doslova matkou, a tak niet divu, že ju začali nazývať Matka Cabriniová.

Františka Xaveria mala neochvejnú vieru v Boha. Verila, že Boh jej dá všetko, čo bude potrebovať: „*Začala som stavať domy len s modlitbami a s peniazmi, za ktoré by som si kúpila sotva krahiec chleba, ale s tým, ktorý ma potešuje, dokážem všetko.*“ Veľmi často sa modlievala: „*Obráť ma, Ježišu, obráť ma úplne na svoj obraz, lebo ak ma nespravíš svätou, nebudem vedieť, ako mám obrábať tvoju vinicu, a nakoniec nenaplním tvoje plány.*“

Do roku 1912 vykonala viacero ciest medzi Amerikou a Talianskom, od roku 1909 už aj s americkým občianstvom. V marci 1912 absolvovala svoju poslednú cestu do Talianska, potom jej už prvá svetová vojna nedovolila vrátiť sa do rodnej krajiny.

AŽ DO ARGENTÍNY

Ku kabriniankam sa hlásilo veľa dievčat, takže mohli vzniknúť nové domy v Európe i na americkej pevnine. Sestry pracovali v školách, útulkoch, kolégiách, sirotincoch, nemocniciach, vo vidieckych ošetrovniach, pomáhali vo farskej práci, vyučovali katechizmus, navštevovali rodiny, banské strediská, väznice. Podľa potreby sa venovali aj netalianskym emigrantom a opusteným domorodcom. No podľa želania Svätého

ho Otca a biskupov zamerali svoju starostlivosť predovšetkým na Talianov, ktorí nemohli rátať s pomocou rodnej krajiny a na novom mieste sa často stretali s odmietaním a pohrdaním. Rok po krutom lynčovaní Talianov, obvinených z vraždy šéfa polície v New Orleanse, Matka Cabriniová otvorila dom v pochybnej talianskej štvrti...

S narastajúcim počtom talianskych vysťahovalcov aj do Južnej Ameriky sa rozhodla zaničená misionárka Františka Xaveria navštíviť ich, a tak odcestovala až do argentínskeho hlavného mesta Buenos Aires, a to sčasti po mori a sčasti vlakom. Na chrbte mulice sa pustila aj do vysokého pohoria Ánd, kde sa raz takmer zrútila do priepasti.

Aj v Latinskej Amerike sa Františka Xaveria stala pre talianskych imigrantov matkou a statočnou ochrankyňou. A vedela ich nájsť na tých najodľahlejších miestach. Hovorilo sa, že Krištof Kolumbus objavil Ameriku, no Matka Cabriniová objavila všetkých Talianov v Amerike.

Všade, kde kabrinianky prišli, zakladali okrem kláštorov najmä nemocnice,

sirotince, azyly, školy a zabezpečovali vysťahovalcom teplo, útočisko a pohodlie.

POŽEHNANÉ DIELO

V práci a v oddanosti do Božej vôle sa sestra Františka Xaveria dožila 67 rokov. Pred 100 rokmi, dňa 22. decembra 1917, si ju Pána života pri jej pracovnej návšteve Chicaga povolal do svojej večnej vinice. Z tých, ktorí poznali jej slabé zdravie, vrátane lekárov, nik nečakal, že sa toľko dožije, navyše v takej neúnavnej činnosti. Pri jej smrti mala ňou založená rehoľa 67 domov a približne 1 300 sestier. Okrem Ameriky a Talianska pracovali vo Francúzsku, Španielsku a Anglicku. Neskôr sa dostali aj do Číny (1926), do Afriky (1936) a do Austrálie (1948).

Pápež Pius XI. v novembri 1938 vyhlásil M. Františku Xaveriu Cabriniovou za blahoslavenú a ctihodnú Pius XII. v júli 1946 za svätú, a tak sa stala prvým občanom Spojených štátov, ktorý bol vyhlásený za svätého. O štyri roky nato ju ct. Pius XII. vyhlásil za nebeskú ochrankyňu všetkých vysťahovalcov. Roku 1996, na päťdesiate výročie jej svätorečenia, pápež Ján Pavol II. počtil svätú sestru ešte väčšmi – označil ju za „*misionárku novej evanjelizácie*“.

Podľa Svätého Otca Františka, ktorému osud migrantov leží zvlášť na srdci, je svätá Františka Xaveria Cabriniová vzorom svätosti, ktorý „*upriamuje pozornosť na situácie väčšej chudoby a krehkosti*“. Jej charizma vyznačujúca sa „*totálnym a inteligentným zasvätením sa službe emigrantom, ktorí z Talianska odchádzali do Nového sveta, sa spájala s čisto misijným zasvätením*“.

„*Sv. Františka Xaveria Cabriniová si udržiavala nie iba čiastkovú, ale univerzálnu misionársku citlivosť, ktorá je povolaním každého kresťana a každého spoločenstva Ježišových učeníkov,*“ napísal František matke predstavenej kabrinianok.

A. T.

(Snímka: MSC)

ACN Slovensko aktívne pomáha pri obnove života kresťanov na Ninivskej planine

Z ruín k domovu

Pápežská nadácia Aid to the Church in Need, u nás známa ako Kirche in Not, sa pustila do kampane *Z ruín k domovu*. Kampan' sa zamerieva na rekonštrukciu kresťanských dedín na Ninivskej planine, ktoré zničili militanti tzv. Islamského štátu.

Začiatok augusta 2014, v Karakoši, najväčšom meste úrodnej Ninivskej planiny, sa blíži polnoc, čas, keď všetko naokolo tichne a upokojuje sa. Tretiačka Maryam Behnamová a jej mladšia sestra Zomorrod však nespia. V slzách, v neopísateľnom strachu a v panike, zachvacujúcej celé telo, merajú so svojimi rodičmi cestu do neznámej budúcnosti, ktorá sa začína v utečeneckom tábore v Erbile. Automobil prekoná túto vzdialenosť za hodinu a štvrt', no prejsť ju na vlastných nohách v noci, za svetla a znova v noci, utekať z domova pred smrťou klopcou na dvere, neniesť so sebou nič, iba holý život a cestou držať za ruku blízkeho, ktorého možno navždy stratiť v ktoromkoľvek momente, trvá nekonečne. A nekonečne dlho trvá zlý sen o dome v rodnom meste, ktoré vypálili jednotky tzv. Islamského štátu (ISIS).

„V Erbile žijeme v karavane. Máme všetko, čo potrebujeme, máme tu aj tečúcu vodu. Dá sa to vydržať. Chýba mi však domov,“ s detskou pokorou hovorí Maryam.

MARSHALLOV PLÁN

V máji 2017 sa Pápežská nadácia Aid to the Church in Need (ACN) pustila do kampane, akéhosi „Marshalllovo

plánu“ na rekonštrukciu kresťanských obcí na Ninivskej planine, ktoré vyplienili, vypálili či úplne zničili vojská ISIS.

V zmysle myšlienky zakladateľ ACN premonštráta P. Werenfrieda van Straaten: „Oni sú skúšaní vo viere. My sme skúšaní v láske,“ apeluje na celé medzinárodné spoločenstvo výkonný prezident ACN Johannes Heereman von Zuydtwyck: „Stojíme pred obrovskou a historickou výzvou. Je ňou obrana kresťanov a iných náboženských menšín v Iraku a umožnenie ich návratu do bývalých domovov. Tým by sa obnovili medzinárodné práva. Potrebné je úsilie zo strany celého medzinárodného spoločenstva, každej organizácie, či už náboženskej, humanitarnej alebo politickej, ktorá je schopná podporovať a propagovať program rekonštrukcie na Ninivskej planine.“

Účasť širokého spoločenstva je potrebná, pretože na obnovu takmer 13-tisíc súkromných domov kresťanov bude treba vyzbierať asi 250 miliónov dolárov. „Oprava ľahko poškodeného do-

mu bude v priemere stáť 7 000 dolárov. Ďalších 2 500 dolárov bude treba na to, aby bol dom opäť obývatel'ný,“ vysvetľuje generálny vikár chaldejskej diecézy Alkoš a člen komisie na rekonštrukciu Salar Boudagh. Zároveň treba obnoviť verejné a obecné štruktúry, zdravotné zariadenia, kostoly, školy a iné vzdelávacie centrá. Členovia Komisie pre rekonštrukciu Ninive na zasadaní v Ríme v septembri 2017 spoločne vyhlásili: „Na to, aby sa ľudia mohli vrátiť domov, potrebujú nielen strechu nad hlavou, ale aj bezpečné prostredie, aby nemuseli utekať opäť. Kresťania v Iraku nesmú byť uznani a tolerovaní len ako menšina, ale ako plnoprávni občania.“

PRVÉ OBNOVY

Aby bolo možné plánovať a dohliadať na rekonštrukčný program, v „utečeneckom“ meste Erbil sa zriadila už spomínaná Komisia na rekonštrukciu Ninive. Tvoria ju predstavitelia troch hlavných kresťanských cirkví v oblasti Ninivskej planiny – Sýrskej ortodoxnej cirkvi, Sýrskej katolíckej cirkvi a Chaldejskej katolíckej cirkvi, ako aj traja odborní poradcovia nominovaní ACN.

Hneď v máji 2017 sa začalo s rekonštrukciou prvých 105 domov pôvodných kresťanských rodín, ktoré v súčasnosti žijú ako utečenci na území svojho štátu. Doteraz ACN úspešne podporila a zrealizovala 188 rekonštrukcií súkromných domov v obciach a mestách na Ninivskej planine.

Pápežská nadácia ACN prispela na opravu Kostola sv. Juraja v Telleskufe sumou 100 000 eur, a tak tento rok, na sviatok Nepoškvrneného počatia Panny Márie, prišla z Ninivskej planiny ďalšia úžasná správa: Po rekonštrukcii telleskufského kostola, ktorý v roku 2014 vyrabovali, znesvätili a zničili militanti ISIS, sa opäť slávnostne posvätil! „ISIS sa usiloval eliminovať kresťanov na Ninivskej planine, ale ISIS je preč a kresťania sú späť doma v Telleskufe. Vďaka pomoci ACN môžeme na tomto mieste opäť chváliť nášho Boha,“ povedal arcibiskup Chaldejskej katolíckej cirkvi Bashar Warda počas slávnostného opätovného posvätenia kostola. Otvorenie kostola je podľa arcibiskupa B. Wardu „posolstvom nádeje a víťazstva“ a „»»

„Modlím sa za všetkých – za chorých, za tých, ktorí ma neprosili o modlitbu, modlím sa za tých, ktorí hľadajú pravdu. Modlím sa aj za ISIS, aby jedného dňa ich srdcia ovládla láska. Budem sa modliť aj za vás a vy sa budete modliť za mňa. Budeme akoby priatelia. Akurát sa nebudeme poznať.“

MARYAM BEHNAMOVÁ, Karakoš, momentálne Erbil

ným signálom, že aj život Cirkvi sa vracia do normálu“. Novoposvätený kostol je podľa neho ešte krajší a vznešenejší, ako bol predtým: „Takto sa nám ukazuje Božia prozreteľnosť.“ Arcibiskup je presvedčený, že posvätenie prvého opraveného katolíckeho kostola na Ninivskej planine v sebe nesie hlbokú symboliku a stane sa silnou motiváciou k návratu vnútorne vysídlených ľudí do ostatných kresťanských obcí a miest v severnom Iraku.

SESTRA ROSEMARY

Do projektu *Z ruín k domovu* sa zapojila aj slovenská národná kancelária ACN Slovensko. Pridala sa tak k ďalším 23 národným kanceláriám Pápežskej nadácie ACN.

Na pozvanie ACN Slovensko prišla v decembri na Slovensko iracká lekárka, rehoľná sestra Rosemary (na snímke) z chaldejskokatolíckej Kongregácie dcér Nepoškrnenej Panny Márie dominikánskej regule, občianskym menom Larsa Anees Yousif Khazmeeová. Sestra Rosemary je chaldejskou katolíčkou. Má dve sestry a troch bratov, no takmer jej celá rodina žije od roku 2006 v zahraničí (Kanada, Švédsko, Poľsko) – odišli kvôli krvavému prenasledovaniu kresťanov v Bagdade. Roku 2009 absolvovala štúdium medicíny a začala pracovať v štátnych nemocniciach a zdravotných strediskách. Od augusta 2014 pracuje ako lekárka v severoirackom kurdskom meste Erbil, kde sa venuje utečencom z Ninivskej planiny.

Na Slovensko prišla sestra Rosemary podporiť kampaň ACN *Z ruín k domovu*. Navštívila Bratislavu, Námestovo, Košice a Dunajskú Lužnú. Účastníkom stretnutí vysvetlila podstatu konfliktov medzi náboženstvami v Iraku a aj postoj irackej vlády, ktorá po celý čas konfliktov ostala pasívna a kresťanom musela pomáhať len miestna cirkev z vlastných prostriedkov. Vždy sa pomodlila v rodnom jazyku, ktorý je skoro totožný s jazykom Ježiša Krista. Dojímavá bola jej modlitba v chaldejčine: „Povedala som svojmu Bohu: Mój Bože, ochraňuj týchto ľudí od všetkého zlého. Modlím sa za týchto ľudí, za všetkých ľudí na Slovensku, za tvojich ľudí. Bože, daruj ich srdciam pokoj a lásku. Ďakujem ti, že sa modlia za mojich ľudí v Iraku. Požehnaj ich. Amen.“

SLOVENSKÉ SRDCIA

Aj vďaka návšteve irackej sestričky sa ukázalo, že Slováci majú stále dobré a otvorené srdcia. Už v úvodných dňoch kampane *Z ruín k domovu* sa totiž šted-

rosť prvých slovenských darcov prejavila v tom, že sa vyzbieralo 5 800 eur potrebných na obnovu jedného domu na Ninivskej planine. Úžasné je aj to, že duchovnú „adopciu“ jedného mesta či obce z deviatich miest a obcí na Ninivskej planine už prevzali Spišská diecéza (mestečko Karakoš) a Prešovská gréckokatolícka archieparchia (obec Bartella). Do konca roka 2017 by sa do mesta Karakoš malo vrátiť zhruba 3 000 rodín. Prvých tisíc rodín, čo je asi 5 000 ľudí, sa presídlilo späť do mesta, kde žilo pred okupáciou ISIS, už v lete roku 2017. Je to však len zlomok z pôvodnej populácie takmer 50 000 kresťanov, ktorí bývali na Ninivskej planine do augusta 2014.

Aj čitatelia časopisu *VOX* sa môžu aktívne zúčastniť na „Marshalllovom pláne“ Pápežskej nadácii ACN *Z ruín k domovu*. Podporiť prenasledovaných kresťanov môžete modlitbou, obetou a finančne. Pomôcť finančne sa dá prevodom na účet nadácie ACN Slovensko (SK09 0900 0000 0051 2133 9396), alebo on-line platbou na

www.acn-slovensko.org,

a to prostredníctvom platformy

DARUJME.SK

či prostredníctvom projektu

DOBROMAT.SK

(bezplatne z každého vášho on-line nákupu). Viac na www.acn-slovensko.org

Spracoval -pl-

(Snímky: ACN, TK KBS)

Šľachetnosť kresťanov zostane pre život Cirkvi stále nenahraditeľná

Pýtať či nepýtať?

Medzi priateľmi materského kláštora Sept-Fons a kláštora v Novom Dvore žijú niektorí v určitom blahobyte, iní trúbiedu. Nasledujúca úvaha sa obracia na tých prvých.

Nech je všetkým jasné – účelom našich listov nie je predovšetkým žiadať peniaze. Napriek tomu zostáva otázka: Je to správne?

Odpoveď nie je samozrejماً a skutočne sa stáva, že sú počuť v tejto veci pochybnosti. Tieto pochybnosti sú nezanedbateľné, hoci niekedy sú unáhlené argumenty povrchné: „*Papier na ich listy je drahý! Mnísi budú žiť čoskoro lepšie ako my! Atď.*“

Začnime tým, že znesieme zo sveta tieto unáhlené názory. Žiarivý papier luxusného vzhľadu stojí často menej ako recyklovaný, ktorý vzbudzuje dojem hospodárnosti. Čo sa týka životnej úrovne mníchov, budme presnejší.

ŽIVOT MNÍCHA

Keď Peter Damiani, ktorý sa stane svätým, ale zatiaľ je len kardinálom, navštívil Cluny ako legát pápeža Alexandra III., bol pohoršený tamjšou hojnosťou stravy. Opát Hugo, ktorý ešte nebol svätcom, ale tiež sa ním stane, poradil nerozvážnemu mužovi, aby žil životom mnícha len počas ôsmich dní. Asketický kardinál túto lekciu prijal a veľmi rýchlo a rád uznal, že opát z Cluny má pravdu. Po rýchlo odvolanej kritike si kardinál Peter Damiani uchoval z onej návštevy v Cluny obdivnú spomienku.

Trapistickí mnísi nemajú svoju vlastnú celú, iba miesto v dormitári a stôl v spoločnom skriptórii. Takto sa celkom radikálne vzdávajú súkromia. Hoci je dormitár, v ktorom spíme, vybavený dobrými matracami, zaplašil by väčšinu našich darcov. Je tu len spoločná umývareň. Nikdy nejazdíme na prázdniny, nechodíme do kina ani do divadla. Rozhlas a televízia sú nám cudzie. Iba noviny a knihy nás informujú o aktuálnom dianí.

Náš stôl je skromný: hoci sa nebojíme pri slávnostných sľuboch alebo kňazskej vysviacke pripraviť pre našich hostí aj pre seba dobré jedlo, všedná strava je prostá a bezmäsitá.

Všetci nosíme rovnaký habit, často opravovaný, lacné sandále, a okrem bratov, ktorí pravidelne vychádzajú z kláštora za prácou, ostatní nemajú vlastný kabát. Ak sa musia vzdialiť, požičiavajú si pred odchodom v šatni kabát svojej veľkosti a pri návrate ho zase vráti.

Otec opát Nového Dvora nemá automobil; keď musí cestovať, berie si jedno z troch áut komunity. Nepočítajme ani traktory, ani tie staré autá, v ktorých bratia jazdia pracovať do lesa. Polovicu nám venovali priatelia, druhú sme kúpili

za pár korún. A traktory? Jeden je o dva roky starší ako náš otec prior, druhý má vek novicov. Už pri založení kláštora mali za sebou dlhú kariéru.

DÁVAŤ I PRIJAŤ

Pracujeme menej ako ľudia vo svete, to je pravda, no nepretržite a mlčky, aby sme zasvätili viac hodín denne spoločnej alebo osobnej modlitbe. Pretože naše hospodárenie je v súčasnosti zdravé, dávame iným, kedykoľvek je to možné, časť výtťažku svojej práce. Nikoho určite neprekvapí, že tomuto rozdeľovaniu nerobíme reklamu – „*Nech nevie tvoja ľavá ruka...*“ (Mt 6, 3).

Komunita ľudí (25 v Novom Dvore, 80 v Sept-Fons), ktorú Boh volá k životu modlitby a ktorá pracuje na mieste, prijíma hostí, formuje svojich mladých, stará sa o chorých a bdie nad svojimi umierajúcimi, potrebuje infraštruktúru, ktorá sa podobá skôr dedine než rodinnému sídlu. Jej práca jej nedovoľuje túto infraštruktúru ani postaviť, ani udržiavať bez pomoci. Sme úprimne vďační tým, ktorí to chápu. Umožňujú nám vytrvať a rozvíjať sa v rytme povolania, ktoré dáva Boh.

ZOSTAŤ ŠĽACHETNÝMI

Je pravda, že nikdy nie je ľahké rozoznať – ani pre nás, ani pre vás – hranicu medzi prostotou a hojnosťou, postrehnúť, kedy sa začína zjavovať zbytočný prepych, v akej miere je správne dávať, koľko a komu.

Príde deň, keď výtťažok našej práce bude stačiť na dokončenie posledných stavieb. V ten deň vám to povieme.

Český štát vrátil Katolíckej cirkvi a ďalším komunitám veriacich časť majetku (o trochu menej ako polovicu), ktorý im komunisti ukradli. To je poriadna suma – môže si niekto myslieť. V skutočnosti však Cirkev na konci procesu, ktorý bude trvať tridsať rokov, bude vystavená väčšej neistote a najskôr bude chudobnejšia ako teraz, pretože štátna pomoc diecézám a rehoľníkom sa bude postupne redukovat', napokon sa zruší. Francúzsko zažilo podobnú skúsenosť pred vyše storočím.

Šľachetnosť kresťanov zostane pre život Cirkvi stále nenahraditeľná.

Stále? Zbierky organizoval už svätý Pavol (Sk 11, 29 – 30 a 2 Kor 8, 1 – 9, 15)...

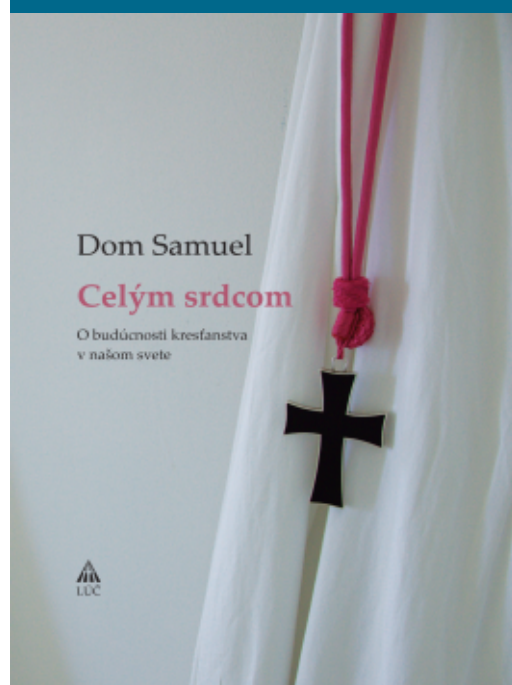
P. JURAJ, celerár kláštora Nový Dvůr (Snímka: OCSO)

Opátstvo Nový Dvůr posielala svojim priateľom a známym trikrát ročne správy. Ak si ich prajete dostávať, napíšte na email zasobovani@novydvur.cz

Neprehliadnite!

Po prvý raz vychádza
v slovenčine trapistická spisba
inšpirujúca i laikov
na prehĺbenie a rast
duchovného života.

Žeravé uhlíky a Celým srdcom

LÚČ

Analýza Kviríniovho súpisu ľudu v Judsku dokazuje, že evanjelista Lukáš mal pravdu

Ked' Sýriu spravoval Kvirínus

Mária a Jozef sa zapísali pred Kvirínom, (14. stor.)

Z evanjelistov jedine Lukáš spájal udalosti zo života Ježiša s hlavnými dejmi svetového diania. A tak len on spája Ježišovo narodenie so sčítaním ľudu, ktoré nariadili rímske úrady.

Evanjelista Lukáš nám poskytuje cenné informácie z historického pozadia Ježišovho narodenia. Píše: „V tých dňoch vyšiel rozkaz od cisára Augusta vykonať súpis ľudu po celom svete. Tento prvý súpis sa konal, keď Sýriu spravoval Kvirínus“ (Lk 2, 1 – 2).

Proti Lukášovmu textu sa uvádzajú tri hlavné námietky: proti konaniu sčítania vôbec, proti jeho právnej možnosti a proti spôsobu, akým sa súpis konal.

TRI NÁMIETKY

Proti súpisu sa priamo namieta, že je síce známe sčítanie ľudu v Judsku za Kvirínia, to sa však konalo v rokoch 6 – 7 po Kr., t. j. keď mal Ježiš už asi 11 rokov. Nijaký historický doklad však vraj nehovorí, že Kvirínus nariadil aj nejaký súpis predtým, v čase Ježišovho narodenia, teda pred smrťou Herodesa a na jeho území.

Proti právnej možnosti súpisu sa namieta, že toto územie bolo za Herodesovho života územím „kráľa, priateľa a spojenca“ Ríma, takže Rím vraj nemal právo tam konať súpis. Inak to však

vraj bolo pri sčítaní v rokoch 6 – 7 po Kr., pretože vtedy Herodesovho syna Archelaosa Augustus zosadil a krajina prešla pod priamu vládu Ríma.

Proti spôsobu vykonania súpisu je námietka, že sa konal – ako hovorí Lukáš – podľa židovského zvyku: občania sa mali odobrať na miesto, z ktorého pochádzali. Vraj nie je pravdepodobné, že by rímske úrady prijali miestne zvyky a opustili obvyklý rímsky spôsob, ktorý sa pridrižoval skutočnej domovskej príslušnosti jednotlivcov a miesta, na ktorom vlastnil pozemky.

INTELENTNÝ A USILOVNÝ

Ukazuje sa, že na vyriešenie prvej námietky sa treba bližšie pozrieť na senátora Publia Sulpicia Kvirínia (asi 51 pred Kr. – 21 po Kr.). Spomínajú ho aj rímski historici. Pre svoju inteligenciu a pracovitosť dosiahol vysoké úrady. Spravoval Krétu a Cyrénu a ako píše Tacitus (asi 55 – asi 117) vo svojich *Letopisoch (Annales)*, „nepoznajúc únavu vo veciach vojenských, ani v ťažkých službách, dosiahol za božského Augus-

ta konzulátu, pocty triumfu, a súc daný ako poradca Gaiovi Caesarovi, dostal Arménsko“.

Z tohoto vyplýva, že Kviríniov konzulát spadá do roku 12 pred Kr., no pridelenie mladému Gaiovi Caesarovi, Augustovmu vnukovi, sa datuje do rokov 1 pred Kr. až 3 po Kr. Funkcia konzula otvárala cestu k správe niektorej ríšskej provincie. Vieme, že Kvirínus skutočne spravoval sýrsku provinciu ako legát v rokoch 6 – 7 po Kr. Vtedy, po zosadení Herodesovho syna Archelaosa, prišiel do Judska, aby tam spolu s miestodržiteľom Coponiom vykonal súpis.

Treba dodať, že Kviríniov úrad legáta v Sýrii nemá vzťah k narodeniu Ježiša, pretože ho Kvirínus nenastúpil pred rokom 6 po Kr., ale v čase, keď mal Ježiš asi 11 rokov. Napokon, samotný Lukáš ukazuje, že dobre pozná súpis v rokoch 6 – 7 po Kr. (porov. *Sk 5, 37*), a teda bezpečne vie, že to nemôže byť súpis pri Ježišovom narodení.

Konal sa teda ešte nejaký iný súpis, a to pred rokmi 6 – 7 po Kr.? A udial sa za Kvirínia?

SÝRSKI SPRÁVCOVIA

Aby Kvirínus nariadil v Judsku súpis v čase Ježišovho narodenia, bolo nutné, aby bol v tom čase legátom v Sýrii alebo sa tam, poverený zvláštnou mocou, aspoň zdržiaval v rámci nejakého dôležitého poslanca.

V roku 1764 sa v Tivoli našiel fragment náhrobného kameňa pochádzajúci z Augustových čias. Z nápisu na kameňi vyplýva, že Kvirínus bol už raz legátom v Sýrii, síce v bližšie neurčenom čase, ale celkom iste niekoľko rokov pred všeobecným letopočtom.

Nápis nájdený v roku 1912 v Antiochii Pisidskej hovorí, že Kvirínus bol duumvir (*jeden z dvoch úradníkov zastávajúcich spoločný úrad – pozn. red.*) v tamojšej rímskej kolónii, a to v čase, keď nápis vznikol, no nie je to možné stanoviť presne na rok. A tak prichádzajú na rad legáti, o ktorých hovorí Josephus Flavius (37/38 – asi 100): Marcus Titius (asi 10 – asi 8 pred Kr.), Sentius Saturninus (8 – 6 pred Kr.) a Quintilius Varus (6 – 5 pred Kr.).

Do obdobia „legátstva“ Augustovho vnuka Gaia Caesara (1 pred Kr.) nie sú „obsadené“ roky 3 – 2 pred Kr., z čoho vyplýva, že Kvirínus mohol byť prvý raz legátom v Sýrii hneď po legátovi

Marcusovi Titiovi, to znamená po roku 12 pred Kr., alebo v rokoch 3 – 2 pred Kristom.

Historik Strabón (asi 64 pred Kr. – asi 24) opisuje vojnu (10 – 1 pred Kr.) proti Homonadencom v Kilíkii, spadajúcej pod právomoci Sýrie. Na čele rímskych vojsk stál práve Kvirínus, čo potvrdzuje, že musel byť buď legátom v Sýrii, alebo mal pre toto územie zvláštne právomoci.

Nepriamy dôkaz nám poskytuje Tertulián (asi 155 – asi 222), ktorý zadokumentoval, že „za Augusta sa konalo v Judsku sčítanie za Sentia Saturnina“. Zmienka o legátovi Saturninovi síce paradoxne potvrdzuje, že kresťan Tertulián nečerpá z Lukáša, ale z úradných rímskych dokladov, no od Flavia vieme, že Saturninus bol legátom v Sýrii v rokoch 8 – 6 pred Kr., teda buď krátko pred legátstvom Kvirínia, alebo krátko po ňom.

PRVÉ RIEŠENIE

Z uvedeného sa nám ponúkajú dve reálne riešenia.

Prvé vychádza z toho, že Kvirínus bol po prvý raz legátom v Sýrii v rokoch 10 – 8 pred Kr. a ku koncu svojej vlády ohlásil sčítanie. Keďže išlo o prvé sčítanie, stretlo sa v Judsku s problémami a pretiahlo sa, takže ho dokončil až Kviríniov nástupca Saturninus. Židia, považujúci sčítanie za „rímske huncútstvo“, ho nazvali Kviríniovým, pretože ho začal, a Lukáš si osvojil toto pomenovanie, no Rimania toto sčítanie nazvali po Saturninovi, ktorý ho dokončil, a Tertulián ako právnik prijal rímsky názov.

Je možné, že pri sčítaní bol Saturninus od začiatku Kviríniovým podriadeným spolupracovníkom (pri sčítaní v rokoch 6 – 7 po Kr. prokurátor Coponius bol spolupracovníkom Kvirínia), no keď sa stal Saturninus po Kviríniovi legátom, dokončil sčítanie sám.

Pre úplnosť dodajme, že obdobné riešenie, spočívajúce v prehodení poradia legátstiev (Saturninovo pred Kviríniovým) je menej pravdepodobné, ale nie celkom nereálne. V tomto prípade Ježiš podliehal Saturninovu súpisu, ale celé sčítanie sa však pripísalo Kviríniovi, ktorý ho dokončil.

DRUHÉ RIEŠENIE

Druhé riešenie vychádza zo skutočnosti, že v jednej z tej istej provincii mohli niekedy pracovať súčasne s cisárskym legátom aj iní dôležití úradníci s osobitným poverením. Legát a takíto úradníci sa však rovnako označovali *správcovia*. Josephus Flavius viac ráz hovorí

Publius Sulpicius Kvirínus na antickej minci

o Sentiovi Saturninovi a súčasne o prokurátorovi Volumniovi, pričom oboch spoločne nazýva „*správcovia*“ alebo „*prefekti*“, a to buď „*Caesarovi*“ alebo „*sýrski*“. Potvrdzuje to aj míľnik zo severnej Afriky z roku 75 po Kr., na ktorom sa uvádzajú mená dvoch „*legátov Augustových*“ – jeden z nich mal na starosti sčítanie, druhý vojenské velenie. To potvrdzuje, že na jednom a tom istom mieste mohlo byť viacej „*správcov*“ – legát aj úradník so zvláštnymi právomocami.

Tu sa však treba opäť vrátiť k Lukášovmu textu. Píše, že „*súpis sa konal, keď Sýriu spravoval Kvirínus*“. Evanjelista nehovorí, či sa súpis konal priamo pod Kviríniovi, ani aké konkrétne „*správcovstvo*“ vtedy Kvirínus zastával – či vojenské a občianske, alebo len vojenské. Mohlo sa preto pokojne stať, že v čase narodenia Ježiša bol v Sýrii riadnym správcom Saturninus a Kvirínus bol vojenským veliteľom v boji proti Homonadencom. Právomoci na vedenie vojny mu s najväčšou pravdepodobnosťou dovoľovali aj konať sčítanie v provincii, v ktorej viedol vojnu, a v krajinách závislých od nej. Tertulián síce pripisuje sčítanie riadnemu legátovi Saturninovi, ale Lukáš ho priznáva Kviríniovi, jednak preto, lebo Kvirínus ho mohol nariadiť zo svojej

vojenskej pozície a danej moci, a jednak preto, lebo práve Kvirínus sa preslávil druhým sčítaním (6 – 7 po Kr.), ktoré znamenalo konečné podriadenie Judska Rímu.

ŠIKOVNÁ POLITIKA

Ešte treba vyriešiť ďalšie dve námietky proti Lukášovmu textu – právnu možnosť konania súpisu a spôsob, akým sa konal.

Otázka, či mohla rímska moc konať sčítanie ľudu na území Herodesa, „*kráľa, priateľa a spojenca*“ Ríma, je skôr formálna. Nech je to totiž z právneho pohľadu akokoľvek, treba si uvedomiť, že v skutočnosti to bolo ľahko možné, priam až úplne prirodzené, pretože Herodes bol Augustovi úplne, priam servilne poddaný. Práve na základe jeho otrockej oddanosti, je nepravdepodobné, že by si čo i len pomyslel odporovať „*božskému Augustovi*“, keď sa ten rozhodol „*vykonať súpis ľudu po celom svete*“, čo politicky znamenalo v celom rímskom impériu, a teda aj na území svojho poníženeho a servilného vazala. Napokon, tento princíp nie je v dejinách ojedinelý – stačí si spomenúť na možný odpor „*suverénnych*“ satelitných štátov voči vóli Kremľa...

Aj tretia námietka proti Lukášovi – sčítanie nebolo podľa rímskych pravi-

díel, ale podľa židovských – sa dá ľahko vyvrátiť, dokonca ju možno skôr vidieť ako potvrdenie vierohodnosti Lukášovho rozprávania. Je pravda, že Rimania mali vlastný spôsob sčítania, ale boli aj skúsení politici, a preto sa vedeli dobre vyhýbať zbytočným politickým ťažkostiam a bez dôvodu neurážali citlivosť podrobených národov. Pridobre vedeli, že súpis cudzieho národa, najmä ak to bol prvý súpis, znamenal citlivú operáciu, pretože to bol verejný dôkaz podmanenie si národa. Navyše, v tých časoch mali ešte v čerstvej pamäti Augustovo sčítanie z roku 28 pred Kr., ktoré sa konalo v Galii a ktoré bolo príčinou veľmi ťažkých vzbúr.

V Ríme teda s určitosťou čakali, že súpis v Judsku vyvolá veľké rozhorčenie Židov, pretože Židia z náboženských i národnostných dôvodov húževnato lipli na vlastných tradíciách. Rimania si veľmi dobre uvedomovali, že by bolo nerozumné trvať na prázdnych for-

Pieter Bruegel st.: Sčítanie v Betleheme (detail)

malitách a na nie až tak podstatnom spôsobe sčítania ešte zväčšovať ťažkosti – zaujímal ich výsledok, takže spôsob nebol podstatný. Dokonca sa ani nevie, či aj druhé sčítanie v rokoch 6 – 7 po Kr. sa konalo rímskym či židovským spôsobom. Zdá sa však, že asi

židovským, pretože z nariadenia neskoršieho súpisu, ktorý sa konal v Egypte, vyplýva, že občania žijúci mimo vlastných krajov sa do nich mali pri súpise vrátiť, čo podporuje Lukášov text.

Podľa G. Ricciotti: Vita di Gesù Cristo
Spracovala BOKA PIKA

Získaj aspoň piatich predplatiteľov a podporíš

VOX

Najúspešnejších čaká darček

Viac informácií na www.prikryl.sk/vox/

Šľachetnosť kresťanov zostane pre život Cirkvi stále nenahraditeľná

Kráľ, kňaz, prorok

Snímka: archív

S láskavým schválením Doma Samuela, opáta trapistického kláštora v Novom Dvore v Čechách, uverejňujeme jeho homíliu, ktorú predniesol minulý rok na Vianoce.

Dobří filozofí, dokonca aj tí kresťanskí, dobrí politici, dokonca aj tí kresťanskí, sa domnievajú, že z krízy, ktorú prekonáva naša súčasná spoločnosť, je možné vyjsť, keď sa zameriame na rozvíjanie spravodlivých ľudských hodnôt a správnych ľudských postojov.

Mýlia sa. Počas adventného obdobia, najmä počas nočného officia, nám biblické čítania opakovali pravdu, ktorú proroci bez prestania pripomínali zvolenému ľudu: „*To preto, že ste opustili Pána, sa nič nedarí.*“

ZLATO, KADIDLO, MYRHA

Jeden výrok cirkevných Otcov komentuje tajomstvo, čo teraz slávime. Tento výrok by sa lepšie hodil, až budeme oslavovať Zjavenia Pána, ale snád' mi dovolíte tento ľahký liturgický posun

K jasličkám mudrci zrána priniesli, citujem, „*zlato pre toho, kto prichádza ako kráľ, kadidlo pre toho, kto prichádza ako Pán, a myrhu pre toho, kto prichádza ako človek*“. Myrha totiž slúžila na pomazanie mŕtvych – to bola tiež úloha svätých žien pred pochovaním Pána. Malé Dieťaťko, ktorého narodenie slávime, je povolané k tomu, aby vládlo; je Boh a Pán; je človek a bude musieť, tak ako my, prejsť bránami smrti.

K týmto trom darom, ktoré sú ponúknuté Mesiášovi, sa môžeme priblížiť: kráľ, kňaz a prorok, to sú tri dary, čo dostáva každý kresťan v deň svojho krstu, a zvláštnym spôsobom kňaz na výkon svojho úradu.

Aby oslava narodenia Pána neprešla okolo nás ako zimný vánok, teda bez toho, aby nás premenila, uvažujme o týchto troch daroch. Aby sme mohli v súčasnosti pôsobiť vo svete a byť verní nášmu kresťanskému a rehoľnému povolaniu, mali by sme prostredníctvom Mesiáša, ktorého narodenie slávime, prijať, že budeme skrze neho a s ním a v ňom: kráľom, kňazom a prorokom.

KRÁĽ

Byť kráľom... Je potrebné vládnuť. Svet nám bol zverený. Osud planéty Zem, ľudí, ktorí ju obývajú, tých, ktorí žijú okolo nás, je v našich rukách. Je tu čo robiť, prijmime svoju zodpovednosť, vyhrňme si rukávy. Kresťania majú vo svete zohrať dôležitú úlohu. Nejde o to uzatvárať sa do našich sakristií.

Je to rovnaké aj v prípade nás, mníchov, s ohľadom na naše vlastné povolanie. Je nám zverená určitá úloha, ktorá je nevyhnutná na prevádzku kláštora,

na to, aby sme skrze našu štedrosť a prácu mohli pôsobiť v okolí, na to, aby sa každý v spoločenstve mohol pokojne podieľať na tom, čo mu patrí v duchovných a časných oblastiach, ľudských aj nadprirodzených.

KŇAZ

Byť kňazom... Nech už sme prijali úlohu spojenú s kňazským svätením či sa na jeho prijatie pripravujeme, alebo hľadáme, ako naplniť naše povolanie dané krstom, máme každý na svojom mieste ešte druhú zodpovednosť, duchovnú: Máme slúžiť Bohu vnútornou bohoslužbou, ktorá je mu príjemná.

Táto úloha, ktorú sme povinní konať Bohu, nás premieňa. Hoci to, v prípade mníchov, často znamená prísť bez jakéhoko väčšieho nadšenia na bohoslužbu alebo v prípade ostatných kresťanov na nedeľnú či omšu v bežný deň, a nájsť dostatočný čas na osobnú modlitbu. Táto úloha v nás pretvára. Vďaka priateľstvu sú si priatelia bližší a podobnejší. Rovnako tak je to s nami, keď vykonáme našu službu pre Pána.

PROROK

Byť prorokom... Byť Božím tlmočníkom. Nevyhnutne príde deň, keď bude musieť prorok zomrieť. Slovo Božie je v ňom uložené ako zžierajúci oheň, ktorý ho spáli. Je poverený zvestovať, že všetky ľudské veci musia zaniknúť, aby mohli byť premenené a mohli prekročiť prah večného života. Žiariace, ale oslepujúce slová, také oslepujúce, pretože sa hlásajú v hlbokéj temnote.

Zdá sa nám, že temnota a svetlo patria ku vzájomne protikladným svetom. Napriek tomu zajtra ráno budeme čítať toto zarážajúce tvrdenie: „*Svetlo v tme svieti a tmy ho neprijali*“ (Jn 1, 5).

Kniha proroka Izaiáša ohlasuje ako narodenie Mesiáša, tak aj náreky trpiaceho Služobníka a tieto veľmi silné slová: „*Utešte, utešte môj ľud ...!*“

Chceme my byť utešení? Chcete, aby nevyhnutné tiene, ktoré prebývajú v našom vnútri, boli zaplašené žiariacimi túžbami našich srdiec?

Áno, to chceme!

Prijmime teda zlato, ktoré je nám dané, kadidlo, ktoré je nám zverené, myrhu uloženú k našim nohám, s vďačnosťou. Amen.

(Homília, polnočná sv. omša 2016)

Dom SAMUEL

(Medzicitulky a odseky: red.)

Opátstvo Nový Dvůr posielala svojim priateľom a známym trikrát ročne správy. Ak si ich prajete dostávať, napíšte na email zasobovani@novydvur.cz

Za útokmi ateistov na kresťanstvo sa skrýva hnev, treba sa za nich cez Vianoce modliť

Antikresťanský čas Vianoc

Už dve tisícročia sa považuje narodenie Krista za najväčšiu udalosť svetovej histórie. Vo chvíli, keď sa Ježiš narodil v stajni v Betleheme, Boh sa stal človekom a večná spása sa stala možnou.

Tento dátum sa stal bodom predeľenia dejín ľudstva na zemi – pred Kristom a po Kristovi (či v roku Pána). Ako je na tom v súčasnosti kresťanstvo?

OSLABOVANIE

Pred sto rokmi v Európe vyšli britskí a nemeckí vojaci zo zákopov a stretli sa v zemi nikoho, aby si spolu zaspievali kresťanské koledy a vymenili si darčeky. V roku 1915 sa to už nestalo a ani nikdy potom.

Odvtedy sa všetky západné ríše rozpadli. Rozplynuli sa ich armády a námorníctva. Všetky stratili svoju kresťanskú vieru. Prudko klesla ich pôrodnosť. Ich národy starnú, znižujú sa a vymierajú a všetky sú svedkami invázie ich bývalých kolónií.

„Kresťanstvu hrozí zničenie vo svojom biblickom srdci,“ uvádza britský thinktank Civitas. V Iraku, Sýrii, Egypte, Etiópii a Nigérii čelia kresťania perzekúciám a pogromom. V Saudskej Arábii a Afganistane je konverzia hrdelným zločinom. Za ostatné storočie zmizli v islamskom svete dve tretiny kresťanov. V Číne sa kresťanstvo považuje za podvrátnu ideológiu Západu na podkopanie režimu.

BEZ VIEROVYZNANIA

Podobná situácia je aj v Amerike, pokles kresťanstva pokračuje. Zatiaľ čo konzervatívci veria, že kultúra určuje politiku, liberáli si myslia, že politika dokáže zmeniť kultúru.

Systematické odstraňovanie kresťanského učenia a symbolov z našich verejných škôl a verejného priestoru vytvorilo v USA rastúcu populáciu – 20 % národa a až 30 % mladých odpovedajú na otázku o ich náboženskom presvedčení: „Nijaké.“

V hlavnej eseji v *Knižnej recenzii* nedeľných *New York Times* Paul Elie napísal o našej „post-kresťanskej“ fikcii, kde sú spisovatelia s „kresťanským presvedčením“, ako napríklad Walker Percy a Flannery O'Connor, „strateným kmeňom“.

„Kam odišiel román viery?“ pýta sa Paul Elie.

Američania chápu, prečo Maovi ateistickí dediči, ktorí stratili svoju marxisticko-leninskú vieru, a bojovníci islamu majú strach a nenávidia konkurenčný systém viery kresťanstva.

Rozumejú však aj hnevu, ktorý sa skrýva za útokom na ich vieru u nich doma?

SMEJTE SA IM!

V *New Oxford Review* Andrew Seddon v článku *Nový ateizmus: Všetka zlosť* opisuje zhromaždenie ateistov nazvané *Dobré dôvody* vo Washingtone, D.C., sponzorované ateistickou skupinou. Medzi rečníkmi bol biológ z Oxfordu Richard Dawkins, autor *Božského bludu*, ktorý tvrdí, že „viera je zlo práve preto, lebo nežiada nijaké opodstatnenie a netoleruje nijaký argument“. Podľa Dawkinsa sú kresťania infikovaní „božským vírusom“, už nie sú racionálne bytosti. Ateisti by s nimi mali zaobchádzať s výsmešným opovrhnutím. „*Vysmievajte sa im! Smejte sa im! Na verejnosti!*“ vykrikol Dawkins.

V *Konci viery* ateista Sam Harris napísal, že „niektoré názory sú také nebezpečné, že by mohlo byť etické zabíjať ľudí“.

„Odkedy noví ateisti veria, že náboženstvo je zlo, že slovami Christophera Hitchensa ‚všetko zomiera, nevyžaduje si to veľké úsilie vidieť, že Harris odkazuje na náboženstvá a na ľudí, ktorí sú za nimi,‘“ poznamenáva A. Seddon.

Keďže momentálne sú ateisti v Amerike stále vo veľkej menšine a sú slabšie vyzbrojení než chlapi, ktorých identita je *Boh a pôda*, veria, že toto je ich jediný život, ktorý majú, tak ich návrh „zabiť ľudí“ kresťanskej viery je pravdepodobne hrozbou, ktorú kresťania nepotrebujú brať prívelmi vážne.

(NE)VIERA ATEISTOV

S odkazom na názor Dawkinsa, že kresťanská viera „nežiada žiadne opodstatnenie a netoleruje nijaký argument“, A.

Seddon predkladá dôležitý bod: „*Aj keď nemožno poprieť, že kresťanstvo znamená vieru v nadprirodzené, v zázraky – Boh sa stal človekom na prvé Vianoce, Kristus vzkriesil ľudí z mŕtvych, sám vstal z mŕtvych na prvú veľkonočnú nedeľu a o 40 dní nato vstúpil do neba – zväzťe, v čo veria ateisti.*“ Veria, že niečo vzišlo z ničoho, že ten dôvod pochádza z iracionality, že komplexný vesmír a prírodný poriadok pochádzajú z náhody a chaosu, že vedomie pochádza z nevedomia a že sa život objavil z neživého.

Toto je prívela pre kresťana, ktorému viera a rozum hovoria, že je absurdné, aby boli všetky tieto veci vytvorené z ničoho; ich predpokladom je Tvorca.

Podľa A. Seddona ateisti veria, že „nekonečno (pre ktoré neexistuje nijaký experimentálny dôkaz či pozorovanie) obsahuje nepredstaviteľne veľké množstvo vesmírov, spontánne vytvorených sebou samých“.

Napriek tomu nový ateista Christopher Hitchens trvá na tom, „naša viera nie je viera“.

Nezmysel. Ateizmus vyžaduje vieru v neuveriteľné.

Kresťania veria, že Ježiš Kristus vedel vzkriesiť ľudí, pretože je Bohom. To je viera. Ateisti veria, že život vzišiel z neživého. To je tiež viera. Oni veria v to, čo ich boh, veda, nedokáže preukázať, replikovať či potvrdiť. Oni veria v zázraky, no nevedia určiť, vytvoriť či opísať zázračného tvorcu.

Počas Vianoc, modlite sa za Hitchensa, Harrisu, Dawkinsa a ostatné stratené duše z *Dobrych dôvodov*.

22. 12. 2016
PAT BUCHANAN

Fabrice Hadjadj načrtáva predstavu Ježišovho narodenia v súčasnom svete

Keby sa narodil dnes

Francúzsky spisovateľ a filozof Fabrice Hadjadj sa pred časom zamýšľal v talianskom denníku *Avvenire* nad predstavou opakovania betlehemských udalostí v súčasnosti.

Traja mudrci by už najskôr neprišli. Ako by aj uvideli hviezdú? Veď svetlá ich metropol žiaria v noci viac ako deň. Zvlášť v čase Vianoc. Girlandy, vývesné štíty a reklamné tabule prežiarujú ulice a zatmievajú subtilný jas nebeských konštelácií. Mudrci by sa už ani nevenovali astrológii, ale mali by oči ponorené do mikroskopov, zaujímali by sa o gény a nanotechnológie, a tam – v štvorpísmennom či dvojicifernom kóde – by hľadali nového človeka.

ZVEST'

Ani pastieri by neprišli. Klesali by pod ťarchou požiadaviek na slobodu zvierat a v dôsledku produkcie syntetických tkanín a mäsa zo skúmaviek sú teraz odkázaní riešiť logistiku pred monitorami svojich počítačov a v kanceláriách mrakodrapov takých vysokých, že odháňajú anjelov. Zvest' o „*velkej radosti*“ prinesená archanjelom by ich pravdepodobne dojala len na chvíľku, podobne ako obzvlášť dobre urobený *pop-up* (vyskakovacie reklamné okienko – pozn. red.).

Onú zvest' od anjelov by však vzápätí pohltil nepretržitý prúd mailov a správ. Anjeli totiž nie sú priveľmi zbehlí vo webdesignu. Jediný spôsob, ktorý im zostal, aby mohli oznámiť zvest', by bol *bug* (programátorský lapsus – pozn. red.) alebo zablokovanie. A noví pastieri, namiesto aby to využili na precitnutie a rozhládanie sa okolo, by z hnevu reptali na hlúpeho programátora, ktorý to zavinil.

Neboli by už ani oslík a stádo. Všetci vedia, že osol už bol nahradený fiatíkom, ak nie priamo smartom. Stádo sa schovalo pred agrotechnickými dronmi riadenými algoritmi, ktoré optimalizujú výnosy vertikálnych fariem (*vertical farms*). Ani sa neodvažujem vyriešiť slová *stajňa* či *jasle*. Veď kto si aj pamätá, čo to bolo?

ORTOGENÉZA

A navyše – ako by bolo možné ignorovať to, že absolútne nevyhovujú súčasným zdravotníckym normám o ťarchavosti a pôrode?

Centrum ortogenézy, ktoré ony normy dodržiava veľmi presne, by však poradilo Márii ísť na interrupciu. Úbohá maličká, mala ešte len šesťnásť rokov a nevedela, kto je otec. Jej argumenty boli tak trochu zmätené. Psychológovia, dôverne oboznámení so štokholmským syndrómom, by konštatovali, že je traumatizovaná, a preto vehementne popiera, že došlo k znásilneniu, ktorého obeťou sa evidentne stala. Ak sa k tomu pridá aj skutočnosť, že plod nebol podrobený prenatálnemu skriningu, bolo by možné sa obávať o sociálnom zaradení i blahobyte tejto veľmi mladej dievčiny. S ohľadom na jej dobro by bolo teda vhodné určiť nad ňou dohľad. A pár súcitných policajtov by dostalo príkaz odprevadiť ju k nútenej hospitalizácii.

Keby utiekla, našla by ochranu u muža z dobrej katolíckej rodiny. Veľmi schopného, ktorý však nemal záujem o štúdium na polytechnike, ani o titul magistra. Zamiloval si materiál, ktorý

nemožno inovovať, totiž drevo. V čase palácov z dynamického skla s eternitovými strechami si prial byť tesárom. Preto ho zrejme rodičia vydedili. Sám v dôsledku tohto odlúčenia dosť dobre nevedel, či verí v Boha. Tým skôr, že druhí, ktorí v tom čase veľa hovorili o Bohu, požadovali jeho smrť. Otvorene totiž vyhlásil, že preferuje zelenú lítku pred ich vlajkou.

ZAČAŤ ZNOVA

Potom stretol ju. Zbadal ju, keď vychádzala z ortogenetického centra, a tvárou v tvár jej kráse skropenej slzami sa ho zmocnila akási zúfalá viera.

Na odľahlom a neobývanom mieste našli nejaký opustený dom s vylčenými oknami. Viac menej sa im podarilo sa zahriať. Bez dobytky a bez osla. Bez pastierov i mudrcov. A pretože elektrina v tejto časti ich obce už priveľmi nefungovala, mohli opäť hľadiť na hviezdy. Nič iné už nemali ako hviezdy a svoju lásku a ruky do nového začiatku.

Možnosti, ktoré mali, boli skromné. Raz pomýšľali aj na smrť. Jozef však opravil strechu, zapchal otvory a z dreva z neďalekého lesa vyrobil kolísku. A keď uvidel tvár dieťaťa pod vyčerpanou a šľachetnou tvárou jeho matky, zistil, že preň bude treba znovu vynásť nebo a zem, rastliny a živočíchy, oheň a vodu, pastierov i básnikov, a že budú ďalšie rodiny ako tá ich, aby k nim dosiahli, a že bude vždy dosť chudobných na to, aby sa to podarilo a začalo sa znova. Najskôr.

FABRICE HADJADJ

Benedikt XVI.: Dieťaťom Ježišom nás Boh vedie k našej pravej identite

Jasličky v Greccie

Virginia Wieringová: *Adventná hviezdna noc*

Jedinečná a intenzívna duchová atmosféra, ktorá sprevádza Vianoce, sa rozvinula v stredoveku vďaka Františkovi z Assisi, ktorý bol hlboko zamilovaný do dieťaťa Ježiša, Boha-s-nami.

Tomáš z Celana, prvý životopisec sv. Františka z Assisi, v diele *Vita seconda* rozpráva, že sv. František „zo všetkých sviatkov s nevysloviteľnou horlivosťou najradšej slávil Narodenie dieťaťa Ježiša a nazýval ho sviatkom sviatkov – dňom, v ktorom Boh, ktorý sa stal malým dieťaťom, sal mlieko z ľudských prs“.

NOVÝ ROZMER SLÁVENIA

Táto jedinečná Františkova nábožnosť k tajomstvu Vtelenia sa stala základom povestného slávania Vianoc v mestečku Greccio. Pravdepodobne bola inšpirovaná Františkovou púťou do Svätej Zeme, ako aj jasličkami v Bazilike Santa Maria Maggiore v Ríme. To, čo oduševňovalo *Chudáčika z Assisi*, bola túžba zakúsiť konkrétnym, živým a aktuálnym spôsobom poníženú vznešenosť udalosti narodenia Ježiša a sprostredkovať túto radosť všetkým.

V prvom životopise píše Tomáš z Celana veľmi živo a pôsobivo o jasličkovej noci v Greccie a zásadným spôsobom tak prispieva k rozšíreniu najkrajšej vianočnej tradície – jasličiek. Noc v Greccie totiž do kresťanstva opäť vniesla intenzitu a krásu sviatku Narodenia Pána, a

vychovala tak Boží ľud na prijatie jeho najautentickejšieho posolstva, výnimočnej vrúcnosti, lásky a úcty ku Kristovmu človečenstvu. Tento zvláštny prístup k Vianociam dal kresťanskej viere nový rozmer. Veľká noc zameriava pozornosť na moc Boha, ktorý premáha smrť, začína nový život a učí dúfať v budúci svet. So svätým Františkom a jeho jasličkami bola zdôraznená bezbranná láska Boha, jeho pokora a jeho dobrotivosť, ktorá sa Vtelením Slova zjavuje ľuďom, aby ich naučila novému spôsobu ako žiť a milovať.

MILOŠŤ VIDENIA

Tomáš z Celana hovorí, že v tú vianočnú noc bola Františkovi udelená milosť záračného videnia. Videl ležať nehybne v jasliach malé dieťa, ktoré sa prebudilo zo sna, keď sa priblížil František. Životopisec dodáva: „Táto vízia nevybočuje zo skutočnosti, pretože účinkovaním milosti, ktorá pôsobila prostredníctvom jeho svätého služobníka Františka, sa dieťa Ježiš prebudilo v srdciach mnohých, ktorí naň zabudli, a hlboko sa im tak vrylo do pamäti, v ktorej si ho držali s láskou.“

Tento obraz vyjadruje veľmi presne, ako sa Františkova živá viera a láska, čo

mal ku Kristovej ľudskosti, preniesla na kresťanský sviatok Vianoc: objav, že Boh sa zjavuje cez drobné údy malého Ježiša. Vďaka sv. Františkovi kresťanský ľud mohol vnímať, že na Vianoce sa Boh stal skutočne *Emmanuelom* – *Bohom s nami*, od ktorého nás neoddeľuje nijaká prekážka a nijaká vzdialenosť. V tomto dieťati sa Boh stal tak bezprostredným každému z nás, tak blízkym, že ho môžeme osloviť slovíčkom *ty*. Môžeme s ním udržiavať dôverný a hlboký citový vzťah, taký, aký máme k malému dieťaťu.

STRETNUTIE S BOHOM

V tomto Dieťati sa ukazuje Boh-Láska. Boh prichádza bezbranný a bezmocný, pretože nás nechce uchvátiť takpovediac zvonku, ale skôr má v úmysle byť v slobodnom rozhodnutí človeka ním prijatý. Boh sa stáva bezbranným Dieťaťom, aby premohol ľudskú pýchu, násilie, baženie po majetku. V Ježišovi Boh prijal túto chudobnú a odzbrojujúcu situáciu, aby nás premohol láskou a doviedol k našej pravej identite.

Nesmieme zabúdať, že najväčším titulom Ježiša Krista je práve *Syn*, Syn Boží. Božská dôstojnosť sa označuje výrazom, ktorý odkazuje až k pokornej situácii betlehemských jasličiek, a pritom jedinečným spôsobom korešponduje s jeho božstvom, ktoré je božstvom Syna.

Jeho postavenie Dieťaťa nám zároveň ukazuje, ako môžeme stretnúť Boha a tešiť sa z jeho prítomnosti. Vo svetle Vianoc môžeme pochopiť Ježišove slová: „Ak sa neobrátite a nebudete ako deti, nevojдете do nebeského kráľovstva“ (Mt 18, 3). Kto nepochopil tajomstvo Vianoc, nepochopil rozhodujúci prvok kresťanskej existencie. „Kto Ježiša neprijme srdcom dieťaťa, nemôže vstúpiť do nebeského kráľovstva,“ toto chcel František pripomenúť kresťanstvu svojich čias, ako aj všetkých čias, až po súčasnosť.

Modlíme sa k Otcovi, aby udelil nášmu srdcu onú jednoduchosť, ktorá v Dieťati rozpozna Pána, práve tak, ako František v tej noci v Greccie. Potom by sa mohlo aj nám prihodiť to, čo hovorí Tomáš z Celana, keď, poukazujúc na skúsenosť pastierov zo Svätej noci (porov. Lk 2, 20), takto hovorí o tých, ktorí boli svedkami udalosti v dedinke Greccio: „Každý sa vrátil domov naplnený nevýslovnou radosťou.“

(*Krátené, odseky a medzitiulky* – red.)
(Katechéza Benedikta XVI. na gen. audiencii 23. 12. 2009)

Benedictus PP XVI

Poeticko-teologický pohľad Romana Guardiniho na vraždenie detí v Betleheme

Mlád'atká

Giotto di Bondone: *Vraždenie neviniatok*

V cirkevnom roku je zvláštna slávnosť: Slávnosť betlehenských neviniatok, ktoré boli usmrtené kvôli Kristovi. Cirkev slávi pamiatku týchto detí a nazýva ich svätými. Dokonca v Litániách ku všetkým svätým ich vzýva prosbou: *Sväté neviniatka, orodujte za nás.*

Niekedy sa nám velebenie v litániách zdá trochu podivné. Boli to úplne mladé bytosti. Sotva sa narodili. Ešte nežili svoj život. Ešte nevedeli nič o svojom osude, ešte nevybojovali svoj zápas. Nestretli sa v živote s nikým ako s cudzím človekom, s ktorým a s čím by sa museli vyrovnávať. Nestretli človeka, pod ktorého dotyk by precítili. Ešte nepocítili svoju lásku a ešte nenašli svojho nepriateľa; ešte im nezasvitla radosť, bolesť ešte netrávila ich srdcia. Ešte nedobyli ani kúsok zeme, ich čin bol ešte nevykonaný, ich vnútro sa ešte neprejavilo, nevyjadriilo, nevyslovilo.

Ešte nebojovali svoj zápas pre Božie kráľovstvo. Zostalo ešte nevykonané to, čo vykonané byť mohlo, a neskôr malo.

TAJOMSTVO MILOSTI

Nieko azda povie: Vykonali viac, pretože umreli za Pána.

Ale čo o tom vedeli? On síce spôsobil, že mladá bytosť zomrela pre Pána a trblieta sa nad tým tajuplná žiara dojemného hrdinstva. Keď zajali svätú Anežku a chceli ju odvieť, bola taká slabučká a drobná, že jej spadli z rúk aj najmenšie putá, ktorými ju chceli spútať... Ale nevinné deti nemali ani to, čo mala ona a čo patrí k vlastnému ľudskému životu, totiž vedomie, cítiace srdce a slobodnú vôľu. Nemohli ešte ani veriť, ani milovať Boha a ani najslabším bľabotáním Boha vzývať. A predsa ich Cirkev oslavuje.

To je skutočne podivuhodné!

Vo svätých sa vteľujú Božie tajomstvá. V jednom je jasnosť jeho poznanie,

v druhom horí žiara jeho lásky, v treťom je jeho sila, v inom zasa jeho bohatstvo alebo jeho ľúbeznosť či jeho čistota alebo iná Božia veľkolepá vlastnosť. Aj v týchto deťoch sa javí nejaké Božie tajomstvo.

Ľudia si myslia, že ktoviečo konajú – nakoniec to však nie sú oni, kto niečo konajú, ale Boh. Namáhajú sa, zápasia, obetujú sa, ale to hlavné na tom je dar, stvorenie Božie, jeho dar! Lebo všetka vlastná činnosť záleží v darovanom, už vo svojom koreni je Božím darom. My na to však zabúdame a myslíme si, že my sami zo seba niečo môžeme.

A teraz tu stoja bytosti, ktoré celým svojim bytím hlásajú: Nie z nás! A tak hlásajú úplnou čistotou a rýdzosťou tajomstvo Milosti.

KVETY NA POLI

Nebojovali, netvorili, neobetovali, neusilovali sa, nemilovali. Ani necítili, ani nemôžu myslieť. Je tu len ich celá existencia. Len vstúpila do života...

Z onoho rajskeho púčika v nich kvitlo Božie kráľovstvo v zmysle onoho tajomstvo, ktoré on pôsobí v bytí ľudskej bytosti, pred každou vlastnou ľudskou voľbou a pôsobením, ako obyčajný, číry dar, obyčajnou, úplnou milosťou. A skôr než si toho boli vedomé a mohli za to poďakovať, boli vzaté zo života.

Tak tu stoja ako kvety na poli. Stvorenia Božej lásky. Nič nemajú zo svojho. Všetko je darované. Ba, nemajú ani ničoho pre seba. Ani seba nemajú dokonale, keď chápeme toto slovo v tom zmysle, ktoré žiada slobodné rozhodovanie a vlastnú zodpovednosť. Len sú. Len sa hrajú. Liturgia hovorí, že sa hrajú pod Božím oltárom s korunami a s mučeníckymi palmami.

Sú stvorením Božej lásky, lásky podivuhodne márnoratnej, kráľovskej Božej lásky. Kvitnú bez ovocia. Len kvitnú a sú skoro odrezané. Úplne bez úžitku. Krása a jemná vôňa.

A predsa nad nimi leží radosnosť a zároveň niečo divné... Aké tajomstvo v tejto slávnosti!

Z hlbiny vystupuje vlna, ktorá to, čo má, má len od Boha, nič zo seba. No táto ľudská bytosť, ktorá tu kvitne a zrazu je zlomená, nie je ničím bez zmyslu. Nie a nie! No je niečím naplneným, plným, dokonalým, úplne krásnym. Lenže, bez tieňa sebachcenia, sebahľadania. Tieto bytosti majú dokonalosť čirej milosti.

A to je ich nevýslovná blaženosť: Len milosť. Žiadne ja. Len Boh!

ROMANO GUARDINI

Bl. Karol I. Habsburský bol štátnik, ktorý bol preniknutý tým, že je služobníkom Boha

Patrón porazených

Pohľad na naše dejiny je presýtený ponímaním, ktoré 700 rokov dynastie Habsburgovcov vtesnáva do 70 rokov intenzívnej maďarizácie od polovice 19. a začiatkom 20. storočia. Aj preto je osoba posledného rakúskeho cisára blahoslaveného Karola I. Habsburského v našom regióne málo známa.

Svoje dejiny sme si totálne skrátili, resp. nám ich totálne skrátili. Celé obdobie habsburskej monarchie sme úplne vytesnili z nášho historického vedomia. Hoci Habsburgovci boli aj našimi panovníkmi, pre nás však neboli „naši“, boli to cudzinci, šľachta, až na malé výnimky, tiež nebola slovenská, podnikateľov sme mali minimum... A tak sa sami vnímame, že my sme tí, ktorí tu po stáročia len pracovali, biedili, boli sme utláčani a Habsburgovci v našich očiach stelesňovali všetko toto zlo. Keďže nemáme vlastné dejiny, lebo sme sa ich vzdali, tak si ich vymýšľame.

Pritom my tie dejiny máme, sú bohaté a európske, len o nich akosi nechceme vedieť. A keďže Habsburgovci do našich dejín prirodzene patria, svoje miesto tam má aj blahoslavený Karol I. Habsburský.

SOCIÁLNE CÍTENIE

Keď sa 17. augusta 1887 na zámku Persenbeug v Dolnom Rakúsku narodil arcivojvodovi Ottovi Františkovi a arcivojvodkyni Márii Jozefe princeznej Saskej ich prvorodený syn Karol (celým krstným menom Karol František Jozef Ludovít Hubert Juraj Otto Maria), nikto nepredpokladal, že raz zasadne na rakúsky trón. Pôvodne totiž vôbec nebol predurčený stať sa panovníkom, keďže v následníckej línii bol až na poslednom mieste.

Disciplína a katolícka viera boli dva piliere výchovy Habsburgovcov, a tak ani Karolovo detstvo nebolo iné a nevybočilo zo štandardných postojov dynastie k výchove detí. Matka vedome vychovávala chlapca v katolíckej viere. Každý deň ho brala na omšu, viedla ho k láske k blížnemu a dobročinnosti. Je známe, že na Vianoce museli deti panovníka najprv navštíviť služobníctvo či lazarety a veteránov cisárskeho vojska a popriať im pekné sviatky, až následne potom si mohli prevziať svoje

vlastné darčeky. Budúci panovník už ako dieťa prejavoval empatiu k núdzným. Často obdarovával chudobných vlastnými vecami, staral sa o malú zeleninovú záhradku, ktorej výťažok venoval núdzným vo svojom okolí. Už ako dieťa mal patronát nad detským domovom, a tak spotreba jeho šatstva bola obrovská – už v tom veku ho rozdával nemajetných.

ZBOŽNÉ DIEŤA

Z Karola vyrastal jemný, skôr zakríknutý chlapec, ktorého dávali za vzor správania. P. Norbert Geggerle, dominikánsky kňaz, ktorý sa staral o Karolovu náboženskú výchovu, o ňom napísal: „Bol veľmi skromný, pravdivý, svedomitý a hlboko zbožné dieťa. Skromnosť bola jeho veľmi nápadným charakterovým rysom aj neskoršom živote. Nikdy som ho nevidel rozzúreného, svojvoľného, panovačného, hádavého alebo nezmierniteľného. Lahko sa dal získať pre dobro. Bolo mu úplne cudzie klamať alebo sa uchýľovať k ľživým výhodám.“ Jeden zo súčasníkov písal o Karolovej „slnecnej povahe“.

Grófká Crescence Pallaviciniová povedala o mladom Karolovi: „Od detstva sa vyznačoval dobrotou srdca, jemnou vnímavosťou a miernou povahou. Mal tri veľké a celkom výrazné vlastnosti – zbožnosť, nikdy nezlyhávajúcu vernosť k povinnostiam a veľkú lásku k matke.“

Vykresliť mladého arcivojvodu len v tom najlepšom svetle by však určite bola chyba. Mal aj vlastnosti, čo znepokojovali jeho rodinu. „Ako malý bol jemného vzhľadu a to mu v období dospievania spôsobovalo depresie, vyvolávalo u neho nervozitu a objavovali sa aj náboženské škrupule,“ píše Stanislav Žlnay v knihe *Karol I. Habsburský*.

Mnohé negatívne vlastnosti sa počas dospievania stratili, no niektoré mu zostali. „Často bol váhavý, čo spôsobovalo niekedy nerozhodnosť. Bol priveľ-

mi dôverčivý a neveril, že aj v jeho okolí môžu byť dvojtvární ľudia,“ uvádza S. Žlnay.

DVE PROROCTVÁ

Ako chlapec bol budúci cisár krehkej konštrukcie a často chorľavel. V čase pobytu v Šoproni stigmatizovaná rehoľná sestra z uršulínskeho kláštora Mária Vincentia povedala pátrovi Geggerlemu: „Musíme sa zaňho veľa modliť, pretože raz sa stane cisárom a bude musieť veľa trpieť. Bude zvláštnym objektom útoku pekla.“ Páter preto založil spolu s Karolovou matkou a s Karolovým vychovávateľom grófom Georgom Wallisom modlitebný krúžok, ktorý sa za Karola modlil. Z neho neskôr vznikla Modlitebná liga cisára Karola za mier medzi národmi, ktorá sa aj zaslúžila o proces jeho blahorečenia.

Druhé proroctvo o nástupe Karola na trón vyriekol pápež sv. Pius X. „Jedinou dynastiou, ktorá ostala nielen navonok hlásajúcou sa ku Katolíckej cirkvi a viere, ale bola aj praktizujúcou, bol habsbursko-lotrinský rod, a tak zastával úlohu defensora Ecclesiae, obrancu Cirkvi. Keď sa Karol zoznámil s princeznou Zitou z bourbonsko-parmskej katolíckej rodiny, no jeho vyvolená v čase plánovaného sobáša ešte nebola plnoletá, preto potrebovala povolenie na sobáš od pápeža, a tak ju sv. Pius X. prijal 24. júna 1911 na súkromnej audiencii,“ vysvetľuje S. Žlnay. Pápež vtedy princeznej povedal: „Tak vy si beriete následníka trónu! Máte k tomu moje plné požehnanie.“ Princezná Zita chcela uviesť pápeža na pravú mieru: „Vaša Svätosť, mojím ženichom nie je arcivojvoda následník trónu (v tom čase to bol František Ferdinand d'Este –

pozn. red.). *Mojím ženichom je arcivojvoda Karol!*“ Pápež jej však odpovedal: „*Karol bude dedičom Františka Jozefa. Nevie, či to bude v dôsledku odstúpenia, ale viem jedno: Karol bude nástupcom cisára Františka Jozefa. A mám z toho radosť, pretože Karol je odmenou Boha Rakúsku za to, čo Rakúsko urobilo pre Cirkev.*“

Pápež svoje proroctvo zopakoval aj v osobnom liste, ktorý 21. októbra 1911 na svadobnej hostine mladého páru na zámku Schwarzaui pri Steinfeldel prečítal prefekt pápežského domu kardinál Biskletti. V liste nazvala hlava Katolíckej cirkvi arcivojvodu Karola následníkom trónu. Na hostine bol aj František Ferdinand d'Este...

VOJENSKÁ SLUŽBA

Hoci bol Karol príslušníkom arcidomu, študoval na benediktínskom Škótskom gymnáziu vo Viedni, síce prestížnej, ale verejnej škole. Vďaka svojej skromnej povahe bol medzi spolužiakmi obľúbený, dôverne ho šibalsky oslovovali *Erz-Karl*, *ArciKarol*.

Ďalšie vzdelanie získal v Prahe, na Karlo-Ferdinandovej univerzite. Od roku 1906 žil na Hradčanoch a u významných univerzitných profesorov sa venoval, v tradícii vzdelávania príslušníkov arcidomu, štúdiu obvyklých odborov: histórii, ekonómii a právu. Roku 1908 ukončil univerzitné vzdelanie.

Ako bolo zvykom v panovníckom dome, už v roku 1903 sa 16-ročný Karol stal s hodnosťou poručíka príslušníkom c. a k. armády. V roku 1905 v cisárskej armáde nastúpil službu – najskôr formálne v husárskom pluku svojho otca, v roku 1908, už ako plnoletý, naostro v dragúnskom pluku vojvodu Lotrinského, ktorého štáb vtedy sídlil v posádke Brandýs nad Labem.

Po sobáši s princeznou Zitou sa Karol opäť vrátil k vojenskej službe. Dňa 20. novembra 1912 sa vo vilke Wartholz v Reichenau narodil manželom prvorodený syn Otto. Po ňom nasledovali postupne ďalšie deti, celkom ich mali Karol a Zita osem, vrátane najmladšej Alžbety, ktorá sa narodila až po otcovej smrti.

MLADÝ CISÁR

Atentát na Františka Ferdinanda d'Este 28. júna 1914 zmenil beh dejín i život arcivojvodského manželského páru. Hoci sa Karol stal priamym následníkom trónu, na ruskom a talianskom fronte poznal hrôzy prvej svetovej vojny, keďže bol mnoho ráz v prvej línii. Budúci cisár tak bol jeden z mála štátnikov či hláv štátu, ktorí vojnu zažili priamo,

S manželkou Zitou

hoci od jej vypuknutia bol jej silným odporcom. V tomto kontexte treba podčiarknuť aj skutočnosť, že až do smrti cisára Františka Jozefa nepozvali Karola k nijakej porade, a to napriek jasnému faktu nástupníctva trónu.

Keď v novembri 1916 v Schönbrunne umieral cisár František Jozef, bol si vedomý, aké strašné dedičstvo zanecháva svojmu nástupcovi: „*Prezval som trón za najťažších okolností a odovzdávam ho za okolností ešte ťažších. Bol by som rád, keby som toho Karola ušetril.*“

***Pre Veľkonemcov bol
slaboch a bábka v rukách
Vatikánu, keďže z celej sily
podporoval mierové iniciatívy
pápeža Benedikta XV.,
a svojim humanizmom
prehrával vojnu.***

Dvadsaťsedemročný Karol sa 21. novembra 1916 stal rakúskym cisárom 50 miliónovej multietnickej ríše, zmietanej v nekonečnom nešťastí svetovej vojny, na ktorej nemal nijaký podiel.

VYSMIEVANÝ MIEROTVORCA

Vedený neochvejnou vierou, sústredil mladý cisár všetko svoje úsilie na dosiahnutie mieru a na zmiernenie vojnových bied. Jeho mierové aktivity tvoria základnú črtu jeho krátkej vlády.

V prvom manifeste, ktorým sa nový panovník okamžite obrátil k svojim národom, ohlasoval: „*Chcem robiť všetko,*

aby hrôzy a obeť vojny boli čo najskôr zažehnané.“ A dodajme, že cisár Karol naozaj robil všetko pre nastolenie mieru. Naliehal na nemeckého cisára Wilhelma II., spojencu Rakúsko-Uhorska, aby sa vojna ukončila „*eventuálne aj s ťažkými obeťami*“. Keďže sa Karolovi nedarilo prekonať neústupčivý postoj Nemecka a v neutichajúcom úsilí po čim skoršom ukončení vojny, dokonca podporoval nároky Francúzska na Alsasko a Lotrinsko. Namiesto toho ho však Rakúšanovia i Nemci vnímali ako zradcu, Dohoda ho zasa vykresľovala ako tyrana a vojnového štváča. Pre Veľkonemcov bol slaboch a bábka v rukách Vatikánu, keďže z celej sily podporoval mierové iniciatívy pápeža Benedikta XV., a svojím humanizmom prehrával vojnu.

Roku 1919 francúzsky Anatole France (!) napísal: „*Cisár Karol bol jediný muž v čelnej pozícii, ktorý vyšiel z vojny čestne. Bol to však svätec a nikto ho nepočúval. Úprimne si prial mier, preto ním svet pohrdol. Ponúkal nádhernú šancu, ktorá bola premárnená.*“

REVOLUČNOSŤ ČINOV

Po nástupe na trón sa začal mladý cisár Karol v rámci vnútorných záležitostí angažovať najmä v sociálnej oblasti. Opieral sa najmä o katolícku sociálnu náuku. On a jeho rodina sa živili len z vojnových prídelov, biely chlieb posielal chorým do nemocníc, sám jedol pred očami udivených dôstojníkov obyčajný čierny. Spolu s manželkou navštevoval nemocnice a lazarety. Dobročinnosť bral ako dennú povinnosť bez hlbšieho zamyslenia. Bol veľkodušnejší než si vôbec mohol dovoliť.

Svoje sociálne cítenie však neprejavoval len v podobe osobných charitatívnych aktivít a postojov. Ako cisár prijal viacero sociálnych opatrení najmä proti úžere, ochrane nájomcov, robotníkov a sirôt. V roku 1917 zriadil prvé ministerstvo sociálnych vecí a ministerstvo národného zdravia, ktoré prežili aj zánik monarchie a existujú prakticky doteraz.

Činnosť cisára či už v podobe osobných skutkov, mierovej politiky alebo sociálneho zákonodarstva treba vnímať v čase a mieste ich realizácie. Revolučnosť týchto činov predbehla všetky predstavy posudzovanej histórie.

VYHNANÝ Z VLASTI

Cisár Karol sa právom usiloval o to, aby jeho ríša prečkala vojnu. Bol si dobre vedomý jej nesmiernej ceny ako útočiska národov a záruky európskej stability. Rozkladné tendencie a túžby národov po svojbystnosti však boli už prisilné a monarchie prepásla šancu na svoju premenu vo federálny štát rovnoprávných národov, ako vyhlásil cisár Karol svojím manifestom ešte 16. októbra 1918. Na konci dní monarchie, po 700 rokoch, cisára aj s rodinou vyhnali z vlasti. Socialistická vláda v cisárovi, ktorý korunu chápal ako svätú zástavu Božiu a odmietol abdikovať a zradiť prisahu, cítila stále ohrozenie, aj keď ho donútila rezignovať na účasť vo vláde.

Ešte vo švajčiarskom exile, kam musel odísť 24. marca 1919, Karol bránil likvidáciu rodnej krajiny pripojením zvyšného Nemeckého Rakúska k Nemecku. Stále cítil zodpovednosť a nepoľavil v politickej aktivite. Krvavá revolúcia v Maďarsku, ku ktorého ľudu bol viazaný prisahou, ho v roku 1921 doviedla k dvom riskantným a nevydareným pokusom o reštauráciu v krajine, kde bol legitímnym a korunovaným panovníkom. Budúcnosti „svojich národov“ dal znovu prednosť pred vlastnou budúcnosťou, a mnohí, ktorí mu prisahali vernosť, ho znovu zradili. Mocnosť ho napokon nechali transportovať do exilu na ostrov Madeira, kde priplával 19. novembra 1921.

JEŽIŠU, PRÍD'

Kvôli nedostatku financií mohla cisárska rodina bývať v nehostinnom, studenom a vlhkom dome. Ani v týchto stiesnených podmienkach nestrácal Karol odhodlania: „Som Bohu vdáčný za všetko, čo na mňa zosiela.“

V posledných týždňoch a dňoch života Karolovo duchovné utrpenie sťažilo aj telesné. Začiatkom roku 1922

Snímka: net

S rodinou vo švajčiarskom exile

ochorel na chrípkový zápal pľúc. Dňom i nocou sedela cisárovná Zita pri lôžku svojho manžela, ktorého stav sa ustavične zhoršoval. Aj napriek trápeniu a bolestiam si však Karol zachoval vieru a nádej v Srdce Ježišovo, ku ktorému sa celý život modlieval. Niekoľko dní pred smrťou povedal: „*Je skutočne dobre, že existuje dôvera v Srdce Ježišovo, inak by sa to všetko nedalo vydržať.*“

Nadišiel 1. apríl 1922, prvá v sobota v mesiaci, deň Nepoškvrneného Srdca Panny Márie. Cisárov zdravotný stav rapidne zhoršil, začal sa dusiť. Zita zavolať k otcovej posteli 10-ročného syna Otta, korunného princa, a povedala mu: „*Vólá ťa otec, aby si bol svedkom toho, ako sa kresťan vracia k svojmu Stvoriteľovi.*“ Svojej manželke umierajúci cisár povedal: „*Tak veľmi túžim po tom, aby som sa s tebou vrátil domov. Prečo nás nechcú pustiť domov?*“

Posledné slová, ktoré Karol I., z Božej milosti cisár rakúsky, apoštolský kráľ uhorský, kráľ český etc., etc. na tejto zemi povedal, boli: „*Ježišu, príď.*“

Obyvatelia Madeiry sa po jeho smrti vyjadrovali o Karolovi ako o „*rei santo*“, *svätom kráľovi*.

KTO JE VÍTAZ?

Dňa 3. novembra 1949 *Rádio Vatikán* oznámilo začiatok beatifikačného procesu cisára Karola I. Proces sprevádzali aj negatívne ohlasy zo strany neprajníkov rodiny Habsburgovcov. Francúzske denníky uverejšovali priam antikampane, mnohí európski politici boli tiež proti beatifikácii. Dôvod bol prostý – strach z obnovy monarchie.

Aj napriek tomu sa proces skúmania Karolovho života ukončil na diecéznej úrovni roku 1954. Rozhodujúcou udalosťou v celom procese bolo preskúmanie a uznanie zázračného vyliečenie rehoľnej sestry Zity Gradowskej. Pápež sv. Ján Pavol II. potom 3. októbra 2004 vyhlásil Karola z Domu rakúskeho za blahoslaveného.

Korunný princ Otto von Habsburg po blahorečení svojho otca povedal: „*Celé naše dejiny sú poznačené jednou chybou: Vyzdvihujeme vodcov, ktorí viedli vojny a vyhrávali bitky, nie však tých, ktorí sa usilovali o mier.*“

Nemecká historička Brigitte Hammanová sa na margo bl. Karola I. vyjadrila: „*Nie je vylúčené, že jedného dňa sa Karol stane svätým patrónom porazených.*“

Otázka však je, kto je porazený. Aj keď „*dejiny píšu víťazi*“ a cisár Karol v nich na prvý pohľad ťahal za kratší koniec a z pohľadu svojich plánov nevyhral skoro nič, práve naopak – prehral takmer všetko, čo sa dalo, z pohľadu katolíckeho panovníka dosiahol to najcennejšie víťazstvo – hľadal a usiloval sa plniť Božiu vôľu.

V posledných hodinách svojho života ubolený umierajúci posledný rakúsky cisár povedal: „*Musím toľko pretrpieť, aby sa moje národy opäť spojili.*“

Pol roka pred jeho blahorečením Slovensko, Česko, Poľsko, Maďarsko a Slovinsko, nástupnícke štáty Rakúsko-Uhorska, prijali do Európskej únie...

Blahoslavený Karol Habsburský, oroduj za nás!

Spracoval PAVOL PRIKRYL

Rakúsky cisár blahoslavený Karol I. Habsburský niekoľko ráz navštívil aj Slovensko

Karol I. na Slovensku

Aj územie terajšieho Slovenska bolo účastné mierových plánov rakúskeho cisára bl. Karola I. Habsburského.

Do dvoch rokov bojov prvej svetovej vojny chcelo Nemecko zmeniť taktiku jej vedenia. Rozhodlo sa pre ponorkovú vojnu. Rakúsky cisár Karol však nesúhlasil s nasadením ponoriek. Bol presvedčený, že USA na to zareagujú vstupom do vojny, čo by zmarilo jeho plány na nastolenie mieru. Prekážala mu aj morálna dimenzia ponorkovej vojny – útok ponorky neumožnil nepriateľovi brániť sa.

Príležitosť presvedčiť Nemcov o odstúpení od ponorkovej vojny sa cisárovi Karolovi naskytla začiatkom februára 1917 v Piešťanoch.

TRAJA CISÁRI

V tom čase sa v piešťanských kúpeľoch liečil bulharský cár Ferdinand I. Coburg. Býval v hoteli Thermia Palace a práve v salóniku tohto hotela sa malo 2. a 3. februára 1917 uskutočniť stretnutie troch cisárov – rakúskeho, nemeckého a bulharského.

Karol pricestoval do Piešťan v civile vlakom 2. februára. Na druhý deň pricestoval v cisárskej uniforme nemecký cisár Wilhelm II.

Nádeje, ktoré vkladal do stretnutia rakúsky cisár, sa nenaplnili. Rozhodol o tom nečakaný telegram z Washingtonu: „Veľvyslanectvo vo Washingtone zatvorené. Odchádzam do Nemecka,“ oznamoval veľvyslanec Johann von Bernstorff. Znamenalo to nielen okamžité prerušenie diplomatických vzťahov USA

s Nemeckom, ale aj nečakané a rýchle ukončenie schôdzky. Wilhelm ihneď prikázal odoslať veliteľovi námorných síl admirálovi von Tirpitz depešu, aby hneď začal totálnu ponorkovú vojnu. Karol aj Ferdinand opustili salónik a Karol ešte v ten deň odišiel. Keďže toto stretnutie neprineslo nijaký významný zvrát vo vojne, zabudlo sa naň.

PRVÁ NÁVŠTEVA

Pobyt cisára Karola v Piešťanoch však nebol jeho prvý na Slovensku. Prvý raz tu bol už počas štúdia na gymnáziu, keď nadobudnuté vedomosti z geografie pretavoval do praxe. So svojím pobočníkom grófom Georgom Wallisom ako 15-ročný absolvoval cestu po Sedmohradsku a Bukovine a navštívili aj Vysoké Tatry. Žiaľ, o tejto návšteve sa veľa nevie.

Ďalšie miesto, ktoré cisár Karol na Slovensku navštívil, bola Bratislava. Prvý raz ju navštívil ešte pred vojnou ako arcivojvoda, keď sa v hodnosti majora zúčastnil na cvičnej jazde 49. delostreleckého pluku, ktorý tu mal zastávku a prenocoval tu. Arcivojvoda v sprievode dôstojníkov pluku vystúpil od Zuckermanldu po vodných schodoch na hrad, kde sa zdržal asi hodinu. Veľmi ľutoval, že taká krásna stavba je zanedbaná. Z hradu sa odobral na koňoch do Hotela Savoy. V ten istý deň prišla do mesta aj arcivojvodkyňa Zita. Po večeri sa spolu vybrali na prechádzku. V Dóme sv. Martina ich privítali dómsky dekan Franz Komlóssy

a prelát Alexander Gaibl a dali im výklad. Manželov dóm veľmi zaujal, pretože tu boli korunovaní uhorskí králi a kráľovné. Z dómu odišli zadným vchodom a vrátili sa naspäť do hotela, kde prenocovali, a na druhý deň dopoludnia opustili mesto.

OPAKOVANE V BRATISLAVE

Po piatich rokoch, 16. júla 1918, už ako cisár, Karol spolu s manželkou Zitou a deťmi, korunným princom Ottom a arcivojvodom Róbertom, opäť navštívil Bratislavu. Hoci sa vojna sčyľovala ku koncu a nad budúcnosťou monarchie visel otáznik, noviny informovali o návšteve ako o „veľkolepej slávnosti s charitatívnym zámerom podporiť obeť vojny“.

Do mesta dorazili parníkom František Jozef, ktorý zakotvil pri Korunovačnom pahorkom. Návšteva sa kočom presunula do miestodržiteľského paláca arcivojvodu Friedricha (Grassalkovichov palác), kde sa stretla s arcibiskupom Jánom kardinálom Csernochom, evanjelickým biskupom Vojtechom Kapim, reformovaným biskupom Štefanom Némethom, rabinom Akibom Schreiberom a s predstaviteľom neologických izraelitov Eugenom Némethom. Po vojenskej prehliadke sa pár odobral na parník, kde bol pripravený obed. Po obede navštívili Dóm sv. Martina, kde ich privítal kanonik Arpád Kazacsay. Z dómu sa presunuli do štátnej priemyselnej školy a na charitatívny bazár vedľa železničného mosta. Následne prijali malackých žencov v krojoch, ktorí im odovzdali obrovský veniec z pšeničných klasov. Po sedemnástej hodine kráľovský pár nastúpil na parník a opustil mesto.

V TICHOSTI

Posledná návšteva našej krajiny je tak trochu zahalená rúskom tajomstva. Posledné októbrové vydanie *Prešporského denníka* roku 1918 uverejnilo správu, že Jeho Veličenstvo uhorský kráľ udelilo vyznamenania Vojenského záslužného kríža. Z tejto správy sa však nedozvedáme, či bol Karol skutočne v Bratislave. Ak by totiž bol, v tom čase by sa už nachádzal na území Česko-Slovenska, hoci v tom čase panovník a vláda ešte úradovali a spoločná armáda stále bojovala. V krajine sa však už postupne rozširovali protihabsburské nálady a odstraňovali sa symboly monarchie. Preto ak bol cisár skutočne v Bratislave, tak inkognito a na krátky čas. Prezradenie jeho prítomnosti by znamenalo veľké bezpečnostné riziko.

STANISLAV ŽLNAY

Pred štyridsiatimi rokmi vznikla samostatná slovenská cirkevná provincia

Prvé kroky k slovenskej cirkevnej provincii

Po rozsiahlych rokovaní medzi Svätou stolicou a komunistickou vládou ČSSR 30. decembra 1977 oddelil pápež Pavol VI. konštitúciou *Praescriptio sacrosancti* územie Trnavskej administratúry od Ostrihomskej arcidiecézy, určil hranice biskupstiev na Slovensku, ako aj Olomouckého biskupstva. Apoštolskou konštitúciou *Qui divino* zriadil Slovenskú cirkevnú provinciu a Trnavskú apoštolskú administratúru povýšil na arcibiskupstvo.

Vlastná cirkevná provincia bola dávnou túžbou slovenských katolíkov, ktorá sa nie náhodou po prvý raz otvorene prejavila v revolučných meruôsmych rokoch, vedno s formuláciou prvých moderných štátoprávných programov slovenského národa. Slovenskí katolíci chápali samostatnú cirkevnú provinciu ako prirodzený dôsledok a dovŕšenie politickej emancipácie na cirkevnom poli a zároveň ako predpoklad jej vnútorného upevnenia a stability.

PALÁRIKOVE NÁVRHY

V dvoch porevolučných desaťročiach, Počas Bachovho režimu (1850 – 1859), ktorý bol posledný pokus Viedne zreformovať rakúsku monarchiu na jednotný moderný štát, a v nasledujúcom období ústavných reforiem slovenskí katolíci dôsledne obhajovali myšlienku slovenskej cirkevnej provincie a v rám-

ci svojich skromných možností aj politicky presadzovali. Ako vzor pôsobil príklad Chorvátska, bola v dôsledku revolučných udalostí záhrebská diecéza povýšená na arcidiecézu a ako prvý metropolita sa stal Slovak Juraj Haulík, trnavský rodák.

Veľký zástancom myšlienky slovenskej cirkevnej provincie sa stal časopis *Cyrrill a Method*, vydávaný katolíckym kňazom Andrejom Radlinským a zanietene redigovaný mladým katolíckym kňazom Jánom Palárikom. Časopis opakovanne pripomínal existenciu samostatnej moravsko-slovenskej cirkevnej provincie na čele s arcibiskupom Metodom v 9. storočí a žiadal zriadenie slovenskej cirkevnej provincie v starobylej Nitre: „*Rovnoprávnosť národností je len nejasný pojem, politicko-národný základ slovenského národa ostáva ilúziou, pokiaľ sa slovenský katolicizmus nevymaní spod vplyvu maďarskej*

hierarchie.“ Palárik uvažoval aj o tom, ako navrhovanú reformu uskutočniť. Navrhoval ustanovenie „*národných biskupov*“: slovenského, ktorému by boli pridelení aspoň traja sufragáni biskupi, maďarského a rusínskeho, pričom všetci by boli podriadení rakúske- mu celorišskému prímasovi. Táto koncepcia tak reflektovala i niektoré zásady vtedajšej viedenskej cirkevnej politiky.

PRVÝ DÔSLEDNÝ KONCEPT

O niečo neskôr vypracoval A. Radlinský prvý skutočne dôsledný koncept novej cirkevnej organizácie na Slovensku, ktorý v auguste 1859 predložil ministrovi vnútra Alexandrovi Bachovi.

Návrh počítal s ustanovením samostatnej slovenskej cirkevnej provincie s metropolou v Nitre, ktorej mali byť podriadené sufragánne bratislavské, trnavské, peštianske, banskobystrické a spišské biskupstvá. Takto mala vzniknúť nová cirkevná provincia nezávislá od vtedajších cirkevných provincií Ostrihomu a Jágra a prostredníctvom nového rakúskeho prímasa vo Viedni, podriadená priamo Rímu.

Podobne ako J. Palárik na stránkach *Cyrrilla a Methoda* aj A. Radlinský pri voľbe metropolitného sídla vychádzal z historickej argumentácie a cyrilometodskej tradície najstaršieho slovenského biskupstva – Nitry (880).

Je pozoruhodné, že žiadal erigovanie novej bratislavskej diecézy, vedome argumentujúc existenciou starobylej kapituly na čele s prepoštom, ktorý v stredoveku vykonával aj niektoré biskupské právomoci. Radlinský tak o celé poldruha storočie predbehol historický vývoj.

Vytvorením samostatnej cirkevnej provincie sa malo Slovensko i v cirkevnom ohľade územne zjednotiť a emancipovať, cirkevná správa v rámci platných cirkevných predpisov poslovenčiť a cirkevné úrady zveriť mužom slovenského pôvodu a zmysľania. Tí mali popri pastorácii aj podporovať národno-náboženskú identitu a všestranný duchovno-kultúrny rozvoj národa.

Žiaľ, ministra A. Bacha odvolali dva týždne po tom, čo mu Radlinský predložil svoje memorandum. O priekopnícky návrh už nikto nemal záujem. Viedeň vykročila po ceste dorozumenia s Maďarmi a slovenské cirkevnopolitické požiadavky, strokotávajúce na centralizačnom a maďarizačnom úsilí uhorského štátu, zostali vyše pol storočia umlčané.

ČESKO-SLOVENSKO

Vznik Česko-Slovenska roku 1918 priniesol Slovákom nové perspektívy národného a politického rozvoja a s nimi i nádej, že sa podarí uskutočniť aj vytúženú cirkevno-právnu emancipáciu od uhorskej cirkevnej organizácie. Protikatolícka nálada českej spoločnosti, proticirkevné opatrenia pražskej vlády a striktné presadzovaná fikcia „česko-slovenského národa“ však spôsobili, že radosť zo slobody zakalili prvé sklamanie a obavy o ťažko uchovanú náboženskú a národnú identitu. Situáciu sťažovala chýbajúca cirkevno-právna identita Slovenska – nové štátne hranice pretínali územia piatich diecéz. Chýbali aj biskupské osobnosti, ktoré by boli schopné upevniť Cirkev zvnútra, i pozdvihnúť hlas na obranu katolíckych a národných záujmov navonok.

Svätá stolica si uvedomovala, že pozícia maďarských biskupov na Slovensku treba personálne slovakizovať a jurisdikčne čo najskôr aspoň provizórne osamostatniť. Dovtedajšia situácia neumožňovala účinnú pastoráciu, zneisťovala slovenských veriacich a nepriateľom Cirkvi poskytovala zámienku na proticirkevnú agitáciu.

PRVÍ SLOVENSKÍ BISKUPI

Pápež Benedikt XV. už v januári 1919 schválil návrh viedenského nuncia Teodora Valfrého di Bonzo, aby bol košický biskup Augustín Fischer-Colbrie, ktorý

Historicky prví slovenskí biskupi v novovzniknutej Česko-Slovenskej republike: Ján Vojtaššák, Karol Kmeťko a Marián Blaha

sa tešil dôvere slovenských veriacich, poverený funkciou apoštolského delegáta a apoštolského vikára pre Slovensko a aby mal rozsiahle právomoci na rokovanie so štátom i dozor nad správou všetkých diecéz Slovenska.

Uskutočnenie tohto prvého kroku ku faktickému osamostatneniu sa slovenskej cirkevnej správy však strokotala na odpore budapeštianskej vlády a prímasa kardinála Jána Černocho. Vatikánsky štátny sekretár kardinál Pietro Gasparri predbežne zachraňoval situáciu iba vymenovaním slovenských generálnych vikárov do slovenských diecéz, resp. ich na Slovensku sa nachádzajúcich častí.

Až podpísanie a ratifikácia Trianonskej mierovej zmluvy s Maďarskom umožnili Svätej stolici, aby podnikla ďalšie kroky k postupnému cirkevno-právnenému osamostatneniu Slovenska – v troch slovenských biskupstvách, ktoré ležali úplne na území Česko-Slovenska, boli 13. februára 1921 v Nitre vysvätení traja slovenskí biskupi.

PROBLÉM HRANÍC

Zložitejšia situácia bola v diecézach rozdelených štátnou hranicou, najmä v Ostrihomskej arcidiecéze. Toto starobylé arcibiskupstvo zahŕňalo prakticky jednu tretinu slovenského územia, jeho ordinár však sídlil v Maďarsku, kde bol ako prímas zároveň nositeľom významných ústavných práv.

Osamostatnenie slovenskej časti arcidiecézy bolo komplikované medzinárodnoprávnym aspektom kauzy, najmä hraničnou otázkou, pretože všetky zúčastnené strany vnímali rozdelenie arcidiecézy ako potvrdenie trianonskej štátnej hranice, čomu sa maďarská vláda i episkopát zo všetkých síl stavali na odpor.

Problematické boli aj majetkovoprávna dimenzia, t. j. potreba nájsť spôsob a kritériá rozdelenia rozsiahleho benefičného majetku, a personálna otázka, keďže česko-slovenská vláda rovnako ako jej uhorská predchodkyňa, chcela na cirkevných prestoloch vidieť vlastných kandidátov, ktorí by boli oddaní nielen novej štátnej myšlienke, ale aj jej unitaristickému chápaniu, a pôsobili by medzi veriacimi v „československom“ duchu. To bol hlavný dôvod, prečo v máji 1922 neuznala menovanie prvého apoštolského administrátora *ad nutum Sanctae Sedis* Pavla Jantauscha a nevydala mu sekvestrovaný cirkevný majetok.

IDEA ČECHOSLOVAKIZMU

Na vyriešenie nového cirkevného usporiadania vrhali napokon svoje dlhé tiene i štátoprávne pomery v česko-slovenskom štáte. Vláda v Prahe mala síce eminentný záujem o vylúčenie jurisdikcie cudzích biskupov zo štátneho územia a o zosúladenie hraníc diecéz so štátnymi ako prostriedku na upevnenie suverenity štátu, dlho však odmietala logický dôsledok novej delimitácie – utvorenie samostatnej slovenskej cirkevnej provincie. Vláda v tom totiž videla predobraz a zárodok obávanej politickej autonómie Slovenska. Preto centralistickí politici dávali prednosť začleneniu Slovenska do olomouckej provincie a povýšeniu pražského arcibiskupa na „prímasa Československa“. Toto malo posilniť štátno-národnú kompaktnosť česko-slovenského štátu, a dokiaľ by sa dalo, boli ochotní prechodne sa uspokojiť aj so skromnejším riešením v podobe menovania apoštolského administrátora či apoštolského vikára nezávislého od jurisdikcie maďarských biskupov.

Až v polovici 20. rokov, sčasti v súvislosti s vnútropolitickým preskupením síl, nástupom vlády občiansko-katolíckej koalície a úvahami o administratívnej reforme, ktorá mala podobe Slovenskej krajiny po prvý raz definovať Slovensko ako samostatnú administratívnu jednotku, začali niektoré vládne politické kruhy pripúšťať myšlienku troch arcibiskupstiev ako paralely ku krajinskému zriadeniu. Idea „československého primasa“ však podprahovo preživala až do 70. rokov 20. storočia.

ARATOVO VOTUM

Hoci v medzivojnovom období neboli priaznivé podmienky na uskutočnenie myšlienky samostatnej cirkevnej provincie, slovenskí katolíci si o to naliehavejšie uvedomovali jej potrebu. Práve v čase najväčšej krízy medzi Prahou a Vatikánom, vyvolanej provokáciami oslavami Husovho sviatku v roku 1925, predložil biskup Ján Vojtaššák pražskej nunciature návrh na erigovanie slovenského arcibiskupstva.

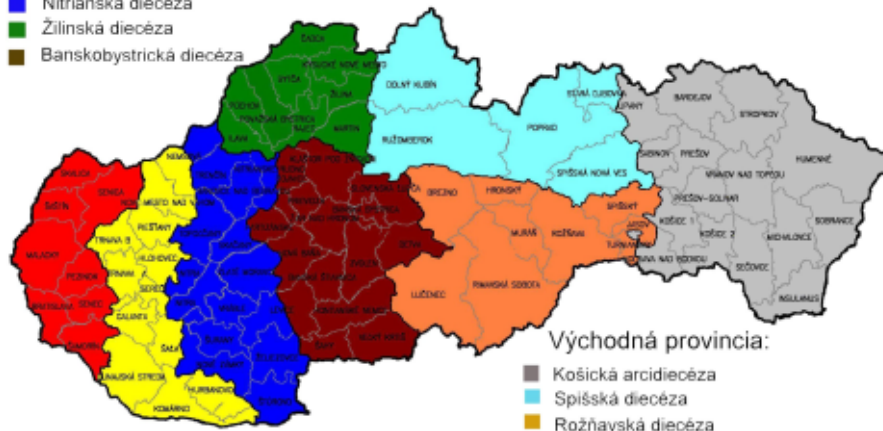
Na základe tohto návrhu chargé d'affaires Antonio Arata, ktorý v tom čase viedol nunciaturu, vypracoval písomné stanovisko, *votum*, ktoré predložil vatikánskemu štátnemu sekretárovi kardinálovi Pietrovi Gasparrimu. A. Arata v ňom zhrnul dôvody, pre ktoré považoval za nevyhnutné erigovať slovenské arcibiskupstvo a vylučoval podriadenie slovenských diecéz českému metropolitovi. uviedol historicko-topografické motívy, najmä špecifický charakter, tradície a dejiny Slovenska, úplne odlišné od českých krajín. V nábožensko-cirkevných motívoch uviedol predovšetkým skutočnosť, že slovenskí biskupi by vo vlastnej cirkevnej provincii na čele s arcibiskupom našli „*prírodný princíp jednoty*“ a cirkevné centrum, ktoré by uľahčilo duchovnú starostlivosť o veriacich a spoločné vystupovanie. Napokon v politických dôvodoch uviedol najmä skutočnosť, že slovenské obyvateľstvo by v samostatnej cirkevnej provincii videlo čiastočné uskutočnenie autonómie Slovenska.

ODPORÚČANIE POČKAŤ

Keďže slovenská provincia by podľa vatikánskeho diplomata prispela k tomu, aby si slovenský ľud uchoval svoju morálnu identitu, nábožnosť, vernosť Cirkvi a Rímu, A. Arata sa zamýšľal aj nad najvhodnejším sídlom budúcej provincie. Z historického hľadiska sa aj jemu ponúkala Nitra, uvedomoval si však, že v tom čase to už bolo mesto sekundárneho významu, ktoré nema-

Západná provincia:

- Bratislavská arcidiecéza
- Trnavská arcidiecéza
- Nitrianska diecéza
- Žilinská diecéza
- Banskobystrická diecéza

Východná provincia:

- Košická arcidiecéza
- Spišská diecéza
- Rožňavská diecéza

lo živý kontakt so zvyškom Slovenska i materiálne zdroje. Z praktického hľadiska bola podľa neho najvhodnejšia Bratislava ako hlavné mesto Slovenska, centrum väčšej diecézy a politického, kultúrneho a administratívneho života.

Aratovi sa však vytvorenie samostatného slovenského arcibiskupstva zdalo predčasné a radil vyčkať, kým sa na území trnavskej apoštolskej administratúry eriguje samostatné biskupstvo, vymenujú sa sídelní biskupi do všetkých diecéz a upravia sa vzájomné vzťahy medzi Svätou stolicou a česko-slovenskou vládou.

MODUS VIVENDI

V priebehu 20. rokov v republike upadla pôvodná protikatolícka vlna a zodpovedným politikom sa stalo čoraz zrejmejším, že s ohľadom na náboženské Slovensko a otvorené cirkevnopolitické otázky bude potrebné postaviť vzťah štátu a Cirkvi na fundament zmluvných vzťahov.

O takéto riešenie sa od počiatku usilovala aj Svätá stolica. V decembri 1927 sa napokon vo Vatikáne podpísal tzv. *Modus vivendi*. Nebol to konkordát, aký všetky vládne politické strany i prezident T. G. Masaryk odmietali, ale rámcová zmluva, ktorá sa dotýkala iba niekoľkých čiastkových problematík; konkretizáciu prenechávala rôznym komisiám a konečnú realizáciu svojich príslubov následnej pápežskej konštitúcii. Priniesla však záväzný príslub Svätej stolice, že sa vylúči jurisdikcia cudzích ordinárov zo štátneho územia a hranice diecéz sa upravia v súlade so štátnymi hranicami.

Vnútro i zahraničnopolitické komplikácie, problematická deľba majetku, niektoré nie celkom jasné formulácie *modu vivendi* a v polovici 30. rokov na-

pokon nová vážna kríza vo vzťahoch medzi Prahou a Vatikánom, ktorá viedla k vykázaniu nuncia Pietra Ciriaciho z Prahy, mali za následok, že jeho uskutočnenie dlho viazlo. Až 2. septembra 1937, po tom, čo česko-slovenská vláda odovzdala cirkevný majetok pod štátnou správou do cirkevných rúk, vydal pápež Pius XI. konštitúciu *Ad regiminis ecclesiastici incrementum*, ktorá upravovala novú cirkumskripciu v súlade so štátnymi hranicami a prisľúbila skoré utvorenie dvoch samostatných slovenských cirkevných provincií – rímskokatolíckej a gréckokatolíckej.

ZMARENÉ NÁDEJE

Vytúžený cieľ slovenských katolíkov ležal na dosah ruky, no jeho uskutočnenie zmarili medzinárodnopolitické udalosti a následné posuny štátnych hraníc v rokoch 1938 – 1939. Vláda prvej Slovenskej republiky vyvinula veľké úsilie o úpravu cirkevných pomerov na Slovensku a o podpísanie konkordátu so Svätou stolicou, v rámci ktorého sa mala vytvoriť aj samostatná cirkevná provincia. Vojnové pomery a otvorená otázka hraníc však neumožnili takýto d'alekosiahly krok.

Povojnové „ľudovodemokratické“ Česko-Slovensko, vyznačujúce sa otvorenou averziou voči katolicizmu a silnejúcim komunistickým vplyvom, a napokon úplné prevzatie moci komunistami a otvorená perzekúcia Katolíckej cirkvi na dlhé roky znemožnili akékoľvek rokovania so Svätou stolicou alebo úvahy o riešení slovenských cirkevnopolitických otázok.

EMÍLIA HRABOVEC

(*Slovensko a Svätá stolica v kontexte vatikánskej východnej politiky*, Bratislava, UK, 2016)

Vydavateľstvo Adalen prináša
na knižný trh novinku

Stručný slovensko-anglický teologický slovník

od dvojice autorov
Doc. Edity Hornáčkovej
Klapicovej, PhD.
a ThDr. PhDr. Petra Klecha, PhD.

Publikácia je dvojjazyčným výkladovo-prekladovým ekumenickým slovníkom, ktorý zahŕňa najpoužívanejšiu slovnú zásobu súčasnej kresťanskej teologickej terminológie v rozsahu približne 1 300 slov. Cieľom je poskytnúť základnú odbornú terminológiu z najdôležitejších vedných odborov kresťanskej teológie tak, že každý termín vo východiskovom jazyku obsahuje stručnú definíciu a ekvivalent v cieľovom jazyku.

„Aj keď na území Slovenska možno hovoriť už celé storočia o tvorbe odborných slovníkov, ohľadom terminológie teológie sa tejto oblasti nevenovala primeraná pozornosť, hoci teológia si postupne, najmä v ostatných rokoch, vybudovala bohatú slovnú zásobu,“ píše o slovníku hlavný recenzent nitriansky biskup Prof. ThDr. Viliam Judák, PhD. Publikácia podľa jeho slov vyplní medzeru na knižnom trhu a môže byť užitočnou pomôckou pri práci prekladateľov a tlmočníkov. Je určená aj pre odborníkov v teologickej a filozofickej oblasti, ktorí pracujú s cudzojazyčnými textami, pre študentov, ale i pre širokú verejnosť.

*Stručný slovensko-anglický teologický slovník za cenu 5,90 eur si je možné objednať
e-mailom na adrese adalen.knihy@gmail.com
alebo telefonicky na čísle 0915 561 420.*

Strmeňove Vianoce

Hans Memling: *Angel musicians* (pravý panel)

Narodenie Pána

Smejú sa oči vteleného Slova,
Bohorodička padá na kolená.
Vydala kvietok ruža ľaliová,
raj otvorila brána zatvorená.

Tmu obráza, že celé nebo horí,
a to sa skvie len pablesk Božej dial'ky.
Že by sme vyšli z nerúbanej hory
s pastiermi, čo sa náhliu do maštal'ky?

Že by sme prišli z každej strany zeme,
kde rastie pýr a dúha vodu pije,
a zhromaždení v bielom Betleheme
začali pieseň večnej procesie?

A potom ticho. Zástup pred jaskyňou
zastaví Jozef, vrátnik mlčanlivý,
a privíta nás peknou materčinou
mlčania, ktoré vníma Božie divy.

Pieseň anjelov

Hlboké výšky, svety širošie
v slnečných rokoch svetlom pulzujúce,
vzdávajte slávu Bohu vo vesmíre,
jasajúcom jak zaľúbené srdce!

Dovršili sa predpísané zimy
a hviezdy ako včelíny sa roja:
pokľaknite a vyspevujte s nimi,
zasvitla noc a ústi do pokoja.

Znakom vám bude, ľudia svätej vôle,
že syna Panna do plienok si balí
a z jasieľ sa k vám vystierajú holé
rúčky, čo v srdciach vesmír zbudovali.

Praskajú ľady nadpozemského rána,
z vysokých nebies živé svetlo plynie.
Obnovuje sa večné detstvo Pána
a vaše kroky vedú do svätyně.

Mudrci

Traja sú. Idú z dolín polmesiaca
a nesú zlato, kadidlo a myrhu.
I mňa ich veľká hviezda doprevádza,
no nesiem iba petržlen a lýru.

Hovoria milou, pre mňa ťažkou rečou,
za deň i stokrát pozriem do slovníka
a čítam: Ranná hviezda, sedem mečov,
Zrkadlo, Brána, Matka panovníka.

Usmievajú sa pod ryšavé fúzy,
za učeníka som im troška sprostý.
Ó, znalci hviezd a ispahanských ruží,
nenechajte ma umrieť v nemúdrosti!

Múdrost' je kráčať tvárou k Betlehemu,
kde býva svätá matka Ježišova,
a klaňať sa lern Bohu skutočnému
na koberčeku pravdivého slova.

(Karol Strmeň: *Preblahoslavená*)

Lepšie zažíhať svetielko, ako preklínať tmu

O Vianociach, o Štedrom dni myslím – ani niet tmy na svete. Aspoň nie v tom svete, v ktorom som rás-tol a ktorý sa mi hlboko vtisol do duše. I do srdca.

Za detstva celý rok som čakával na utiereň, týždeň pred Štedrým večerom sme sa hádali medzi bratmi, kto poniesie lampáš, lebo to boli ešte krásne časy, keď hocikde pouličného svetla nebolo, ba veď dolu dolinami niet ho ani dnes. Mnohí o Vianociach – teda aj my – niesli sme lampáš, hoci na oblohe bolo plno hviezd a mesiac sa naširoko usmieval.

Ale to tak muselo byť.

Veď naširoko roztekala sa pieseň. Narodil sa Kristus Pán, veselme sa ... radujme sa!

Akože mohlo byť ináč?!

Zdalo sa mi za oných čias, akoby hviezdy boli poschodili do našich dolín a tak sa tu dolu pohybujú ako na oblohe.

Myslím, tma nikomu na um neprišla, tak ako by tmy na svete ani nebolo. Kostolné obloky žiarili, vo vnútri plno bolo svetla a ľudia mali v zraku mnoho veselosti...

Mnoho veselosti, mnoho svetielok sme mali aj na vianočnom stromčeku a chceli sme ich mať ešte viac.

Ale prešli roky a cez mnohé roky všelijaké Vianoce prišli. Veru dotisla sa neraz aj čierňava. Pamätám sa na veľkú metelicu, mokré chumáče snehu bičovali tvár, lenže jednak sme len šli na polnočnú, azda sme cítili, že treba sa nám nabráť svetla čo najviac: aj pre zajtrajšok a pre ďalšie roky...

Tma je vždy na stráži. Hneď sa dotisne, len čo sa trochu pozabudneš myslieť na jas, pozabudneš zažať svetielko.

Raz o Vianociach chorý bol brat.

Raz o Vianociach chýbala nám matka...

Lebo míňali sa roky.

Raz na bojisku v zákopoch mali sme iba jednu sviečku o Štedrom večeri. Ktosi ju zachoval pre tento večer, tak sme ju

v mokrom zákope pod plášťom zažali a jeden po druhom sme ju chodili pozerat'.

Roku 1944 tanky nám chodili popod obloky o Štedrom večeri, svetielka sa triasli na vianočnej jedličke, lietadlá sa tmoľili pod hviezdami, mnoho bolo čierňav, naokolo mnoho úzkostí, mnohí sme už vedeli, že sú nám to posledné Vianoce na Slovensku, keďže boli už blízko i také svetlá, že horeli celé dediny...

A jednak sme sa premáhali tento večer i skusovali spievať: Radujme sa ... veselme sa ...

Lenže to nebola radosť toho večera, to nebola sila toho Štedrého dňa, to bolo inšie.

To boli všetko svetielka v nás z predošlých Vianoc, to boli piesne, čo v našich dušiach usalašili sa za oných radostných dní, to boli Otčenáše, čo nám matky hlboko zaštepili do srdca, to bola viera vo Vykúpení, viera v Spasiteľovi, viera v Kristovi, to boli staré, dávne svetielka, čo nás teraz chránili, aby nás nepridusila tma, to boli dávno zažaté nádeje, že prežijeme aj tieto úzkosti ...

To boli najvzácnejšie dary, čo nám ostali po rodičoch a rád by som mal teraz taký hlas, čo by som mohol volať na všetky strany a na všetky matky, na všetkých otcov:

„Lepšie je zažíhať svetielka včas! ... Včas začínajte v dušiach vašich detí svetielka o Jezuliatku, o veľkom dare Betlehema, svetielka viery, svetielka lásky a nádeji, lebo na každeho kdesi čiha tma, ale kto bude nosiť v sebe svetlá, nebude ani ťažké chvíle preklínať...“

Už som dávno šedivý, ale tak sa mi teraz zdá, že držím v ruke onen vianočný lampáš z detstva a ten mi svieta, ukazuje cestu jasne i dnes, keď občas sám neviem, kade sa hnúť.

JOZEF CÍGER-HRONSKÝ, 1959
(Snímka: Pixabay)

V Kostole sv. Jána Krstiteľa v Orávke obrazy hovoria o pravdách viery

Kostol ako Biblia chudobných

Na poľskej strane Oravy leží obec Orávka (Orawka), v ktorej sa nachádza skvost sakrálnej architektúry a umenia – Kostol sv. Jána Krstiteľa.

V súčasnosti asi tisícová obec Orávka patrila do konca prvej svetovej vojny Rakúsko-Uhorsku. Do roku 1923 prechodne patrila Česko-Slovensku, následne však pripadla Poľsku. V rokoch 1939 – 1945, po rozpade Poľska, bola Orávka súčasťou Slovenskej republiky, no po druhej svetovej vojne prešla opäť pod správu Poľska – bola však v podstate anektovaná, pretože tunajšie obyvateľstvo vyjadrilo viac ako silnú vôľu zostať žiť v Česko-Slovensku.

Pýchou tejto hornooravskej obce je Kostol sv. Jána Krstiteľa zo 17. storočia, ktorý sa nachádza na cintoríne – stále ten istý ako na začiatku, stále na tom istom mieste, čo voľakedy, naďalej slúži svojmu účelu.

CUIUS REGIO...

Historik Oravy Andrej Kavuljak (1885 – 1952) udáva, že prvé zvesti o Lutherovom vystúpení sa objavili na hornej Orave už roku 1520 – priniesli ich sem zahraniční kupci. Hlavný rozmach protestantizmu na Orave sa začal až po roku 1556, keď sa pánmi Oravy stali Thurzovci. Do konca 16. storočia boli všetky farnosti Oravy v duchu zásady *cuius*

regio, eius religio protestantské. Juraj Thurzo, pán Oravského hradu, podporoval šírenie reformácie na Orave všetkými silami. Pod evanjelickú správu prešli všetky fary a kostoly a na novoosídlených územiach sa budovali nové. Ochotne sa k novému učeniu pridávali najmä zemaniam, ktorých k tomu často viedli najmä hospodárske a majetkové dôvody.

REKATOLIZÁCIA

Aj vďaka podpore habsburskej vrchnosti sa však obnovila horlivá rekatalizácia, ktorú na Orave v polovici 17. storočia, najmä hornej, rozvíjali Habsburgovcami pozvaní poľskí misionári, predovšetkým jezuiti a františkáni. Prvý farár pre všetkých katolíkov celej Oravy tu prišiel roku 1645. Bol ním Ján Sčechovič (Sczechovich) z Ratulova. Najskôr sa usadil v Čimhovej, v roku 1648 sa presťahoval do Oravy.

Jedna z prvých vecí v svojom novom pôsobisku, do ktorej sa pustil, bola stavba dreveného kostola, ktorá trvala sedem rokov: 1651 – 1658. Najskôr sa postavila veža, ktorej dolná časť slúžila ako kaplnka, a následne bola vedľa postavená svätyňa. Kamenná kaplnka

sa pristavala v roku 1728, najmä kvôli nebezpečenstvu požiaru drevenej časti kostola a bezpečnejšieho prechovávania liturgického odevu a zariadenia.

No to, čo robí malebný kostol v Orávke skvostom je jeho vnútorná výzdoba, ktorá sa dokončila roku 1711. Všetky steny i strop v interiéri kostola sú totiž pokryté maľbami.

BIBLIA PAUPERUM

Po vstupe do tmavých priestorov tohto vzácneho kostolíka, kam slnečné lúče prenikajú cez nevelké okná, sa nám naskytá nádherný pohľad na to, čo sa nazýva *Biblia pauperum*, *Biblia chudobných*, čiže katechetická pomôcka pre tých, ktorí nevedia čítať, a tak sa im biblické príbehy a pravdy približujú v obrazoch. Kostol sv. Jána Krstiteľa v Orávke preto môžeme pokojne nazvať *Biblia v obrazoch*. Vari ani len ten najmenší kúsok interiérových stien nezostal nevyužitý. A tak nás pri vstupe do kostola zaujmú nielen najväčšie obrazy znázorňujúce výjavy zo života patróna kostola – svätého Jána Krstiteľa, no z každého kúta svätyne na nás hľadia obrazy 49 svätcov, nahliadneme do pekla, neba i očistca a určite nás osloví *Desatoro*.

Vo svätyňi sú namaľovaní traja uhorskí kráľovskí svätci: sv. Štefan, Ladislav a Imrich. V lodi je maľba s vyobrazením patrónov Nitrianskej diecézy svätých Andreja Svorada a Benedikta. Medzi zobrazeniami ostatných svätcov, typických pre Uhorsko a Rakúsko, ako aj významných uhorských biskupov, je poďakovanie, že na stavbu kostola prispeli Ferdinand III. Habsburský so svojim synom kráľom Ferdinandom IV., ako aj ostrihomský arcibiskup Lipai.

Ako výraz vďaka sú namaľované dva erby: na ľavo je erb rodu Habsburgovcov, ktorí si pod svoju ochrannú ruku zobrali už spomínaného kňaza Sčechoviča a oravských katolíkov, na pravej strane sa nachádza erb ostrihomského arcibiskupa Juraja Lipai, ktorý založil túto farnosť.

V pravom bočnom oltári sa nachádza kópia Rubensovho *Ukrižovania*, ako aj obraz Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska.

V kostole sa nachádza organ z konca 17. storočia, najstarší v terajšej poľskej podtatranskej oblasti. Tento organ stále funguje. Oltáre a kazateľnica boli vy-

rezávané v neskorobarokovom slohu začiatkom 18. storočia.

PATRÓN KOSTOLA

Najvýznamnejším obrazovým motívom v Kostole sv. Jána Krstiteľa sú určite obrazy znázorňujúce práve život patróna. Monumentálny cyklus namaľoval maliar, ktorý zo vzorkovníka poznal kompozície fresiek s rovnakým námietom, ktoré vo Florencii namaľoval renesančný maliar Domenico Ghirlandajo. V tých, ktoré doplňoval podľa vlastnej predstavy sa vyskytujú motívy tatranskej prírody.

Rané obdobie Jánovho života predstavujú štyri obrazy, ktoré sú na strope. Na každom z nich je v latinčine napísaný úryvok z evanjelia. Ide o obrazy *Zvestovanie Zachariášovi*, *Návšteva u Alžbety*, *Narodenie a obrezanie Jána Krstiteľa* a *Dieťa Ján Krstiteľ*.

Po zobrazení raného obdobia života patróna kostola nás päť obrazov prenáša do jeho dospelosti, keď začal hlásať pokánie na odpustenie hriechov. Ide o obrazy *Jánovo kázanie*, *Hlas volajúceho na púšti*, *Svedectvo o Ježišovi*, *Pokrstenie Ježiša* a *Napomínanie Herodesa*.

Posledných päť obrazov znázorňuje posledné chvíle života sv. Jána Krsti-

teľa na zemi: *Uväznenie Jána Krstiteľa*, *Hostina u Herodesa*, *Sťatie Jána Krstiteľa*, *Odovzdanie hlavy Jána Krstiteľa* a *Pohreb Jána Krstiteľa*.

DEKALÓG

Dekalóg, ktorý je v orávskom kostole priblížený v čo najpriateľnejšej forme pre chudobných a nevzdelaných, sa nachádza na balustráde chóru. Umiestnené je na mieste, ktoré si síce pri vstupe do kostola všimneme, no počas sv. omše je ukryté pred pohľadmi veriacich – pri pohľade na oltár je chrbtami veriacich. Tí ho však opäť zazrú pri odchode z kostola, aby si uvedomili, ako by sa mali správať, aby dokázali rozlíšiť dobré od zlého.

V čase maľovania interiéru kostola väčšina ľudí nevedela ani čítať, ani písať, preto *Desať Božích prikázaní* namaľovali na obrazy tak, aby ľudia ich čo najlepšie pochopili. Jednotlivé prikázania zakomponovali do prostredia, v ktorom žili. Aj preto sú tieto obrazy vzácné nielen pre veriaci ľud ako znamenia na ceste k spásu, ale aj pre etnografy. Na obrazoch sú totiž zobrazení goralí v dobovom oblečení, a to znamená, že je to najstaršia obrazová prezen-

tácia ľudového oblečenia a oravských krojov vôbec. Na jednotlivých obrazoch sú totiž znázornení rôzni ľudia – bohatí, chudobní, mešťania, vidiečania, roľníci, pričom všetci sú v dobovom oblečení pri rôznych, často však každodenných činnostiach.

Prirodzene, že na obrazoch nechýba ani nebeský Otec alebo Ježiš znázorňujúci dobré skutky, ale aj diabol ako nástraha všetkého, čo je zlé.

Obrazy predstavujú rôzne neduhy, zlé skutky, ale aj dobré, Bohu milé. Takto sa chudobný človek učil, aké skutky ho privedú do neba a ktoré do pekla. Zaujímavosťou tohto cyklu je skutočnosť, že obrazy nemajú rovnaký rozmer.

Okrem tejto národopisne najzaujímavejšej empy s ilustráciami Božích prikázaní, je zaujímavý aj ľudový štýl na maľbe *Posledného súdu* pod galériou.

Okrem aj vo svetovom meradle unikátnej polychromie je kostol v Orávke výnimočný aj vďaka štyrom krásnym pôstnym plátnam pomalovaných temperou, ktoré sa tu nielen nachádzajú, ale každý rok sa aj používajú (viac pozri *VOX 6/2017*).

Spracované podľa Kościół Orawka (Snímky: net, Jozef Kušnier)

Desatoro v Orávke

PRVÉ PRIKÁZANIE

Dve bohatšie ženy pomocou kúziel liečia muža. Ich symbolom je diabol, ktorého predstavuje čierna chmára v zrkadielku ženy. Nebeský Otec je zobrazený za oknom.

DRUHÉ PRIKÁZANIE

Diabol radí mužom, čo hrajú v krčme karty a klamú. Chlapcov obsluhuje bohatšie oblečená krčmárka s džbánom.

TRETIE PRIKÁZANIE

Podľa oblečenia asi bohatá rodina sa modlí v sviatočný deň. V kontraste s ňou je pracujúci gazda, pri ktorom je diabol.

ŠTVRTÉ PRIKÁZANIE

PIATE PRIKÁZANIE

ŠIESTE PRIKÁZANIE

SIEDME PRIKÁZANIE

ÔSME PRIKÁZANIE

DEVIATE PRIKÁZANIE

DESIATE PRIKÁZANIE

4. prikázanie

V bohatej, asi meštianskej rodine najstarší syn kričí na otca, či mu dokonca hrozí. Na ramene syna je znázornený diabol.

5. prikázanie

Traja zbojníci bijú palicami krvácajúceho muža schúleného na zemi.

6. prikázanie

Zámocká spálňa predstavuje starozákonnú scénu, v ktorej chce Putifarova manželka zviest' Jozefa (Gn 39, 1 – 23).

7. prikázanie

Po cestičke kráčajú dvaja muži oblečení do dobových oravských krojov z 18. storočia a vedú za sebou voly.

8. prikázanie

Na úrade, nad prisahajúcou osobou, je namaľovaný diabol

9. prikázanie

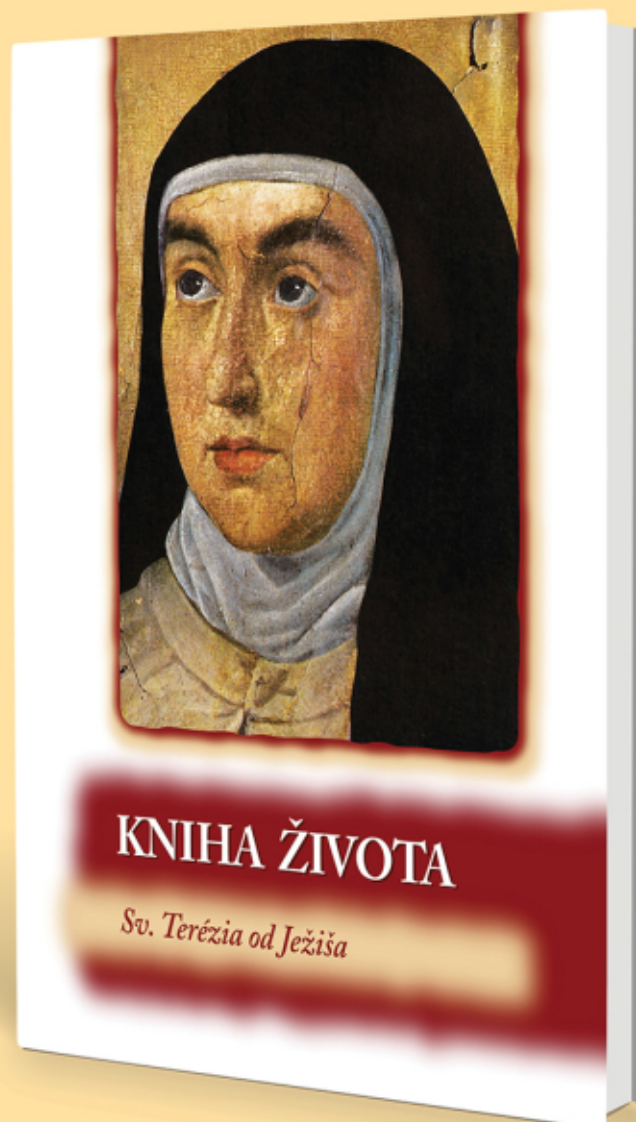
Ľudia sú v uhorskom dobovom oblečení – žena modliaca sa pod obrazom Panny Márie, za ňou hajdúch a jej prichádzajúci manžel.

10. prikázanie

Na pozadí dominuje vrch pripomínajúci Babiu horu. Vpredu je bohatší dvor s domácimi zvieratami, za ktorými sú v pozadí chudobní pastieri.

Prvé slovenské vydanie
KNIHY ŽIVOTA svätej Terézie z Avily

“Vnútorňá modlitba nie je nič iné, ako dôverný vzťah priateľstva, častý rozhovor medzi štyrmi očami s tým, od ktorého vieme, že nás miluje...”

Objednávajújte telefonicky na číslach
0915 561 420 a 0915 878 298 alebo e-mailom
na adrese adalen.knihy@gmail.com

novinka

Nechat' na seba pôsobiť umenie – meditácie nad Caravaggiovými obrazmi

Klaňanie sa pastierov

Už výber témy obrazu *Klaňanie sa pastierov* pomerne jasne naznačuje aj jeho „poslanie“. Zobrazenie vianočnej témy s dôrazom na poklonu, ktorú Božiemu Synovi – ako prví – prišli vzdať pastieri z okolia, predstavuje jeho vtelenie ako *akt pokory*, a takisto jeho prijatie.

Pokora však nie je poníženosť, ale predovšetkým *pravda* o Bohu a o človekovi, v ich vzájomnom vzťahu. Aj keď sa teda Boh k človekovi vždy musí *znižovať*, robí to s cieľom *priblížiť sa mu a pozdvihnúť ho*.

Boh sa približuje k človekovi, keď prijíma na seba ľudskú prirodzenosť, a robí to v krajne skromných podmienkach maštale, určenej pre zvieratá. Zároveň však ukazuje pravdu o sebe, totiž svoju vlastnú podstatu, ktorou „*je láska*“ (1 Jn 4, 8). S láskou prichádza vykúpiť človeka a prichádza do náručia milujúcej Matky, ktorá aj napriek nepohodliu prostredia, objíma božské Dieťa s takou pozornosťou a nehou, že ono zjavne nepociťuje žiadnu nepohodu, len si vychutnáva jej blízkosť, ktorá mu úplne stačí.

NEHA LÁSKY

Detail Matky s Dieťaťom z tohto obrazu skutočne patrí medzi to najnežnejšie, čo dejiny výtvarného umenia poznajú. Ako píše pápež František – azda i inšpirovaný práve týmto obrazom – Máriin „*nežný pohľad nech nás v tomto svätom roku sprevádza, aby sme všetci mohli znovu objaviť radosť z Božej nehy*“ (Bula *Misericordiae vultus*).

Práve počas mimoriadneho Jubilejného roka milosrdenstva zdôrazňoval Svätý Otec myšlienku „*nehy-nežnosti*“ ako charakteristickej črty Božieho milosrdenstva: „*Božie milosrdenstvo nie je len abstraktnou ideou, ale je konkrétnou realitou, ktorou Boh zjavuje svoju lásku ako lásku otca a matky, ktorí pociťujú náklonnosť k svojmu dieťaťu z najhlbšieho vnútra svojej bytosti. Skutočne možno povedať, že ide priam o «vášnivú» lásku. Pramení zvnútra ako hlboký, prirodzený cit, utkaný z nehy a súcitu, trpezlivosti a odpúšťania.*“ (tamtiež)

Nežnosť spája v sebe lásku, teda preukázané dobro, aj spôsob, akým sa preukazuje. Božie milosrdenstvo nielenže prináša do srdca človeka pokoj odpustenia a pozdvihnutia späť do Božej blízkosti, ale robí to spôsobom, ktorý skutočne človeka neponíži, lež priťahuje bližšie k Božiemu srdcu.

Práve tieto myšlienky prichádzajú na myseľ pri pohľade na ústrednú dvojicu osôb, ako ich Caravaggio namaloval – matku Máriu a dieťa Ježiša, keď ona objíma jeho a on ju.

PRIJATIE BOŽIEHO DARU

Pokora narodenia Božieho Dieťaťa je však aj *pravdou* o jeho prijatí. „*Chudobným sa hlása evanjelium*“ (Mt 11, 5), lebo práve a jedine takí sú pre neho otvorení.

Caravaggiova Matka s Dieťaťom patrí medzi to najnežnejšie, čo dejiny výtvarného umenia poznajú (detail)

Keď pastieri zažili zjavenie anjelov a dopočuli sa zvesť o narodení „*Spasiteľa, Krista Pána*“ (porov. Lk 2, 11), nekládli nijaké otázky, námietky, pochybnosti či podozrenia. „*Poponáhľali sa a našli Máriu a Jozefa i dieťa uložené v jasliach*“ (Lk 2, 16). Toto je ústredné poslanstvo obrazu.

Aj zo strany ostatných aktérov scény – hoci ide o chlapov, ktorí si už v živote čosi prežili – je zjavná predovšetkým *neha*, s akou sa skláňajú k dieťaťu pred sebou, a tiež *pravá pokora*, ktorá charakterizuje ich gestá.

Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že svätý Jozef je muž, zobrazený najbližšie k Panne Márii s Dieťaťom, zaodetý rovnako do červeného plášt'a, s gestom, naznačujúcim vôľu chrániť ich. Svätôžiara, ktorá zrejme vyjasňuje „*ko je kto*“, sa však nachádza nad hlavou muža celkom napravo, odetého v hnedom, akoby františkánskom rúchu. Svätý Jozef je teda predstavený ako *ochranca*, ktorý si však nenárokujú nejaké „*vlastnícke*“ právo na božské Dieťa, ani si ho neuzurpuje len pre seba, teda nechce ho chrániť pred ľuďmi, ale práve naopak, ustupuje a umožňuje pokľaknúť pred ním každému, kto ho hľadá s úprimným srdcom. Je tak inšpiráciou pre kapucínsku rehoľu, ktorej bolo dielo určené ako oltárny obraz jej kostola v Messine, a ktorá – odvodzujúc svojou spiritualitu od svätého Františka,

známeho veľkou úctou k tajomstvu Božieho narodenia – zrejme veľmi dobre tomuto posolstvu rozumela.

POKORA JE PRAVDA

Napokon, pokoru ako *pravdu* o Bohu a človekovi ukazujú pastieri svojím „*klaňaním sa*“ – postoj adorácie prvého, zopnuté ruky k modlitbe druhého i úctivo sklonená hlava tretieho hovoria jasnou rečou, „*za koho pokladajú*“ títo ľudia „*Syna človeka*“ (porov. Mt 16, 13), akokoľvek by ich jeho vek, odev a okolnosti mohli mýliť.

Aj keď teda evanjelista výslovne neuvádza, že sa pastieri prišli Dieťaťu *pokloniť*, ale píše, že „*vyrozprávali, čo im bolo povedané o tomto dieťati*“ (Lk 2, 17), je zjavné, že napriek svojej jednoduchosti dobre porozumeli obsahu anjelského zvestovania. Preto *sa klaňajú a rozprávajú*.

Betlehemskí pastieri sú – okrem Márie a Jozefa – prví, ktorých sa dotklo Božie milosrdenstvo a našlo ich pripravených prijať Božiu pokoru a nehu, a rovnako tak na ňu aj odpovedať. Preto tvoria spolu s nimi jednu *skupinu osôb*, predobraz vykúpeného Izraela, *Božieho ľudu*.

STANISLAV KOŠČ

Klaňanie sa pastierov

Olej na plátne, 314 x 211 cm, vytvorený v roku 1609, v súčasnosti uložený v Museo Regionale v Messine

Vyšla zbierka súputničky katolíckej moderny Henny Fiebigovej-Sivákovej *Kúsok neba*

Pirátko snov

Na predvianočné knižné pulty sa v návale vŕškových titulov dostala aj zaujímavá zbierka básní zabúdanej poetky, súputničky básnikov slovenskej katolíckej moderny **HENNY FIEBIGOVEJ-SIVÁKOVEJ *Kúsok od neba***.

najmä keď autorka bremondovsky prevracia perspektívu a namiesto aby objasňovala mystickú skúsenosť prostredníctvom básnickej skúsenosti, požaduje od tej prvej, aby jej odhalila pravú povahu

druhej? „*Je vecou mystika objasňovať básnika,*“ tvrdí H. Bremond.

OTVÁRANIE DUŠE

A preto čitateľ, ktorý by chcel v poézii Henny Fiebigovej-Sivákovej hľadať úžasné básnické figúry, metafory, symboly či, nebodaj, „lexikálnu“ revolúciu, nielenže bude sklamaný, ale v konečnom dôsledku sa ochudobní. *Marta*, ako Henny Fiebigová-Siváková podpisovala svoje básne v časopise *Rozvoj*, sa totiž

nestavia do pózy technika verša, ktorý ovláda svoje remeslo, ale až prekvapivo úprimne otvára svoju dušu a vpúšťa čitateľa do svojho hlbokého vnútra.

A to, či sa to formalistickým kritikom poézie páči alebo nie, obohacuje. Ukazuje nielen hlbokú vieru v Boha a úžasnú dôveru v Pannu Máriu, ale aj zápas o vieru, svoje bolesti, sklamanie, skrátka vnútorne obnaženú poetku, ktorej verše sú modlitbou. Nie umelou, vyčakanou páčivými slovami, ale úprimnou výpoveďou Božieho dieťaťa, naplnením Ježišovej podmienky: „*Ak nebudete ako deti*“ (Mt 18, 3). A práve v tejto jednoduchosti je nielen čaro, ale aj sila poézie Henny Fiebigovej-Sivákovej.

NEŽNÁ POETKA

Už ako študentka Učiteľského ústavu v Trnave svojimi krehkými, do lyrického smútku ponorenými veršami, zau-

Na začiatku i na konci dobrej poézie je ticho. Ticho básnika pred básňou a ticho čitateľa po básni. A v tom tichu hovorí Krása. Ako v modlitbe.

OBJASNIŤ BÁSNIKA

Modlitba a báseň. *Dve múdre tiché sestry*, ako píše básnik, *jedna druhú vedie / až k slovkám odpovede*. Príbuznosť medzi náboženským čítaním a básnicou inšpiráciou je zrejmalá. Francúzsky jezuita Léonce de Grandmaison (1868 – 1927) dokonca žiadal od poézie, aby prispela k lepšiemu chápaniu duchovnej dynamiky. A jeho spolubrat Henri Bremond (1865 – 1933) navyše dodáva: „*U dokonalého básnika básnická skúsenosť má úsilie zjednotiť sa v modlitbe, ale sa nezjednocuje; v nás pôsobením básnika sa ľahko zjednotí. Je to zvláštna a paradoxná povaha poézie: modlitba, ktorá sa nemodlí, ale ktorá núti k modlitbe.*“

Poézia Henny Fiebigovej-Sivákovej možnože nie každého čitateľa „*núti k modlitbe*“, určite ho však vedie o nej vážne uvažovať. Ťažko totiž určiť, či jej tvorba je modlitba v básni alebo báseň v modlitbe. Napokon – je dôležité distinguovať medzi týmito sestrami,

HENNY FIEBIGOVÁ-SIVÁKOVÁ (1917 – 2016), pseudonymy Henny, Marta, Marta Žárska, Mila Horská, teta Marta, jedna z najtalentovanejších predstaviteľiek slovenskej katolíckej moderny.

Narodila sa 2. 2. 1917 v Budapešti v rodine kníhkupca. Základnú a strednú školu navštevovala v Trnave, kde roku 1936 ukončila učiteľský ústav. Ako učiteľka a vychovateľka pôsobila v Trnave, v Stráži pri Čope (teraz Ukrajina), v Ruskovciach (okres Michalovce), v Malom Bábě (teraz súčasť obce Báb) a v bratislavskom Ústave pre telesne postihnutú mládež.

Svoje verše v 30. a 40. rokoch publikovala v časopisoch *Rozvoj*, *Prameň*, *Elán*, *Slovenské pohľady*, *Slovenský hlas*, *Živena* a *Nová žena*. Niekoľko básní jej vyšlo v antológii *Z mladej ženskej poézie* (1940). Je aj autorkou dvoch publikácií pre deti *Hanka, malá gazdinka* a *Veliké a maličké pri koze a kravičke* (asi z rokov 1936 – 1937). Báseň pre deti *Mikuláš* zhudobnil Mikuláš Schneider-Trnavský, ktorý bol štyri roky jej profesorom. Od roku 1970 uverejňovala básne v *Katolíckych novinách*. Ako 85-ročná vydala svoju prvú a doteraz jedinú zbierku poézie *Všade Ťa vidím* (Lúč 2002), ktorá je výberom z jej básnickej tvorby, najmä mariánskej. Literárna vedkyňa doc. Andrea Bokníková ju zaradila medzi zabudnuté poetky 20. storočia.

jala Rudolfa Dilonga, ktorý jej napísal: „*Čo Vám chcem povedať, to je, aby ste písali z duše ženy, to musí ulpieť na každom slove.*“

Slová františkánskeho básnika si zobrala k srdcu. Svoje ženské, citlivé a čisté vnímanie sveta preniesla do veršov do takej miery, že ju jej priateľ Janko Silan, ktorý spolu s Pavlom Ušákom Olivom a Mikulášom Šprincom založili skupinu *piráti krásy*, nazval *pirátkou snov*. Určite to však nebolo kvôli nejakému rojčeniu či od života odtrhnutému sneniu. Pavol Ušák Oliva na Silanovu otázku, prečo sa o autorku veršov zaujíma, napísal: „*Mám rád krásu a milujem najmä duše, ktoré vedia krásu tvoriť.*“

Jej *pirátstvo snov* vystihol a v *Rozvoji* publikoval ďalší básnik slovenskej katolíckej modernej Ján Milov: „*Veľké nádeje vkladám do úprimnej duše tejto nežnej poetky. Katolícky svet nájde v jej umení ušľachtilé ruže, čo svojou útešnou vôňou rozoženú prázdne smútky na*

ceste k Bohu. Sú to znaky správneho poslania poetky. Prajem jej veľa požehnaní na umeleckej púti.“

ZATIAHNUTÉ NA HLBINU

Údel ženy, matky, manželky i starkej, no predovšetkým hlboko veriacej katolíčky „*ulpieva na každom slove*“ veršov Henny Fiebigovej-Sivákovovej. Sú krehké, poeticky hravé a plné emócií a netreba sa na ne pozerat' len z intelektuálneho či formálneho veršotepeckého hľadiska. Treba „*zatiehnúť na hlbinu*“ (Lk 5, 4) – a človeka zrazu začne príťahovať Božia výšina a spolu s básnikom sa stáva „*nedokonalým mystikom*“ (H. Bremond).

Nuž a „*vecou mystika je objasňovať básnika*“. Modlitba a poézia sú totiž dva hlasy patriace do toho istého jazyka, do jazyka, ktorý má schopnosť sklenúť oblúk styku s hlbokou vnútornou skúsenosťou, inak nedosiahnuteľnou. A zrazu sa báseň mení na modlitbu a modlitba na báseň. A obe prechádzajú do ticha. Do ticha pred modlitbou a do ticha po básni.

PAVOL PRIKRYL

(Snímka: archív rodiny H. F.-S.)

Dva darčeky v jednom!

Predplaťte vašim blízkym

VOX

a obdarujete blízkych aj časopis

vox.zdruzenie@gmail.com 0918 472 420

Otvor, láska klope

Poézia HENNY FIEBIGOVEJ-SIVÁKOVEJ je krehká, poeticky hravá a plná emócií, narábajúca s evokáciami smutnej, hudobnou terminológiou povedané molovej lyriky, ale miestami aj nenásilne pracujúcej s vtipom.

Láska dcér

Srdce mi radosťou bliká a trepoce,
vďaka ti, Bože môj, za štedré Vianoce.
Ježiško najdrahší, vrúcne ti ďakujem
za svätý príchod tvoj, ktorým si objal
zem.

Keď si čas polnočný odbíjal hodiny,
dal si mi prežívať raj, lásku rodiny.
Nedá sa vysloviť, i kebyś ako chcel,
jak vonia доброта, pozornosť, láska dcér.

Modlitbou prosebnou priklakám k oltáru.
Pohliadni na obe, štedro ich obdaruj.
Vezmi pod ochranu života oboch beh,
chráň ich od úskalí, preved' na druhý
breh.

Pečaťou lásky si privlastni ich srdce.
Daj im raj na zemi, raz večné Vianoce.

Ježiško, neplač

V studenej maštaľke ležíš,
ružový braček, môj Ježiš.

Tvoj plač mi do srdca udrel
trápi ma tvoj chladný domček.
Musím ti slzičky utrieť
z krásnych zasnených očíek.

Hviezdičky zaspali, sneží.
Neplač už, braček môj Ježiš.

Z modlitieb perinku utkám,
zaviniem nožičky malé.
Skryjem sa hoci do kútka,
budem ťa zohrievať stále.

Vyzváňa Glória z veží.
Spinkaj mi, braček môj Ježiš.

Som tvoja pevkyňa

Chcela by som byť dieťaťom.
(Sen môj sa divne zatváril.)
Sediť na tvojich kolenách
s anjelským peľom na tvári.

Bárs by to bola skutočnosť,
bozkala bych ťa na líčko,
ukryla v tvojom závoji.
Škoda, už chodím s paličkou.

Kto ťa nepozná, netuší
ako je dobre pri tebe.
Odlahčí sa mu na duši
v náručí krásnej, vebnej.

V bolesti, v žiaľoch, v starobe
som veľmi šťastná, že ťa mám.
Stretajú sa nám pohľady,
si duše mojej drahokam.

Obraciaš prosby k Synovi,
by sa nad svetom zmiloval.
Volám: Som tvoja pevkyňa,
kiež by ťa každý miloval.

Dieťaťko v jasličkách

Duša mi zastala na prahu maštaľky,
splynul jej dych s hudbou zvonov.
Slávnostné Glória nesie sa cez diaľky
na zem, tvoj budúci domov.

Vítam ťa, Dieťaťko, Ježiško maličký,
radosťou, čo sála svetom.
Srdcom ti zohrievam studené jasličky,
vysteliem ich lásky kvetom.

Snehové hviezdy sa spúšťajú z oblakov,

skvejú sa nevšednou krásou.
Svätá noc bdie so mnou, naplní ma
vďakou,
že nás Boh obdaril spásou.

Vlastniš moc, majestát, Dieťaťko
prekrásne,
kráľovstvo zeme a neba.
Prosím ťa o lásku, čo nikdy nezhasne –
tej svetu najviac treba.

Ranná modlitba

Ježišu, ty si samá láska.
Závoru srdca otvor, praská.
Vylej ju, prosím, vylej na mňa,
prosí ťa moja prosba ranná.
Srdiečko tvoje plné iskry
nevtiera sa, len jemne iskrí.
Je ku mne nežné, milosrdné.
Šťastná som, že mnou nepohrdne.
Ježišu drahý, krásny, milý,
ďakujem, že mi dávaš sily.
Nech splynú všetky vďaka sveta
s anjelom mojím do dueta.

Otvor, láska klope

Neviem sa ti, Ježiš, za všetko zavďačiť.
Tvoja láska ku mne presiahla hranice.
Nemám schopnosť mojou sa ti zvlášť
zapáčiť.
Prijmi ju, požehnaj a polož na srdce.

Som stará, nevládna, nemám inú
možnosť.
Keď začuješ tlkot, vedz v ňom láska
klope.
Otvor jej, chce bývať v tvojom stánku
zbožnom.
Chce s deťmi, s rodinou kráčať v tvojej
stope.

Odpusť chlad

Vítam ťa, drahý Ježiš môj,
v tajomstve večnej lásky.
Prišiel si odviať nepokoj,
usmerniť život ťažký.

Srdce mám chladné, studené,
ubité ťarchou rokov.
Vlej doňho tvoje prúdenie,
pretrhni jarmo okov.

Hlbokou vďakou viazaná
celé ti do rúk vkladám.
Som s tebou navždy zviazaná.
Ježiš môj, mám ťa rada.

Úsmev

Aké sú milé dotyky krásy
v úsmeve dobrého človeka.
Struny v ňom ladí sám anjel asi.
Úsmev je krása odveká.

Aký je krásny blažený úsmev
v tváričke malého dieťaťa.
Perlí sa v zúbkoch, očkami luskne
nevinnosť čistá, presväta.

Úsmev je balzam, voňavý olej,
rozváňa láskou, súcitom.
Pohládza srdce, utíši bôle.
Je liekom v žiali ukrytom.

Keď vietor hriechu šľahá do tváre,
úsmev chce zlámať na trosky,
Boh v svojej láske, v spovednej žiare,
vloží naň úsmev svoj božský.

Život

Život môj, kam ženieš
plť?
V stavidle času bdie
smrť,
Vlny ma nesú k nej
blíž.
Zastav a pozdrav z nej
križ.
Pod križom bolestnú
Mať.
Ona je v zármutku
hať.
Život môj berie ťa
prúd.
Pri matke zakonči
púť.

Láska ti vyzvára

Povedz mi, Ježiš môj, čo ma k tebe
ťahá?
Či tvoj zrak, či srdce, či slz skrytá
vlaha?

Hlboký zármutok, zdá sa, z teba zračí.
Nie je oň záujem, smiech sa svetu páči.

Bozkami snímam bôľ z tvojej krásnej
tváre.
Už som veľmi stará, aj kroky mám
staré.

Ponúkam ti srdce, v ktorom láska bolí.
Priviň ho, vypočuj zvláštne kapitoly.

Dozvieš sa, že moja nie je silueta.
Celé dni vyzvára: Ježiš, milujem ťa.

Moja mama má narodeniny

Najdrahšia bytosť na svete,
mamička moja,
dnes všetky krásy na svete
srdcia nám spoja.

S ľúbeznou tvárou margariet
nebo ti želám.
Nad teba, mama, drahšej niet,
tak ti blahoželám.

Láska sa nedá zabudnúť,
ktorús' mi dala,
keď som v nej mohla pobudnúť
veľká i malá.

Dnes mi zrak slza zrosila.
Nie si tu so mnou.
Smrť mi ťa vzala, skosila.
Išla si domov.

Netušíš ako bolestne
za tebou žialim.
Život má kráže zlovestné,
na mňa sa valí.

Modlitbou kráže pretne,
pomocou Božou.
Verím, že raz sa stretne
v náručí Božom.

Boh mi to nahradí

Zhrozene pozerám na výšku,
ktorá mi starobou ubudla.
Život je tajomstvo v kalíšku,
nedá sa vypit' a utuľat'.

Jeseň ma do siva sfarbila,
prispeli údery, nehody.
V žiali som si dušu zväbila
na schránku lásky ju prerobiť.

Výšku mi zastiera jej Tvorca.
Mladosť si čerpám zo sviatosti,
Boh je môj najdrahší sprievodca,
jediný prameň krás, radosti.

Pripoj nás

Srdce tvoje, báseň ľúbezná.
Boh v ňom je najväčší básnik.
Srdcia naše prázdne – sú bez dna.
Nepokoj, bôľ si nás vlastní.

Máme v rukách túžby rozbité,
v nich sme ťa strácali zradou.
Úponkami slz a modlitieb
pripoj nás do svojich radov.

Bojím sa...

Bojím sa sveta,
ktorý len lieta.
Do pekla duše naháňa.

Bojím sa smrti,
ktorá len dusí,
nie je v nej radosť, záchrana.

Vie iba ľakať,
chce sa mi plakať,
uniknúť, od nej zutekať.

Boh mi je sila,
najdrahšia, milá.
Je moje nebo, útecha.

Vďaka, Pane

Vďaka ti, môj Pane,
že som zasa vstala,
i keď zo síl čosi
viac som postrácala.

Zbudili sa so mnou
snové lúče ranné.
Za ich úsmev vášny
ďakujem ti, Pane.

Robím prvé kroky,
ťažké sú, však držia.
Ďakujem ti, Pane,
snáď ma nepoložia.

Stretli sa nám oči,
s tvojím srdcom zhodli.
Ďakujem ti, Pane,
že sa vládzem modliť.

Požehnaj môj život,
moju smrť i básne.
Ďakujem ti, Pane,
prijmi ma, keď zhasnem.

Nevládzem sa vzpierať,
staroba je taká.
Za ochranu, Pane,
večná, vrúcna vďaka!

Epitaf

Keď sa syn tvoj v bôli skláňal nad horou,
do stien srdca tvojho vložil epitaf.
Uzavrel ho tíško lásky závorou
a viac sa už zeme na nič nepýtal.

I môj tlkot čítam v dlhom zozname
Matka moja, ťažký dar si dostala.
Kedy tvoje srdce celkom spoznáme
pod závorou lásky čo nám zostala?

Spisovateľ Karl May – ideálny hľadač lepších predstáv o bytí

Celý svet nech je váš Boží dom

V roku 2017 sme si pripomenuli dve výročia Karla Maya, autora dobrodružných kníh, nie tak dávno obľúbených vianočných darčiekov – 175 rokov od jeho narodenia a 105 rokov od jeho smrti. Spomienka na tohto spisovateľa, ktorý cez svojich hrdinov nesporne prispel k formovaniu mladých ľudí, je určite vo vianočnom období namieste.

[Na úvod]

Ked' som mal asi osem rokov, podaroval mi otec prvý zväzok *Winnetoua*. Urobil to s rodičovskovo-chovným úmyslom. A dobre urobil. Nielenže tak optimálne uspokojil moju vášeň čítať, ale zároveň dosiahol, že ušľachtilé postavy hlavných hrdinov tejto dobrodružnej knihy sa mi stali mravnými vzormi pre obdobie detstva a dospievania. Otcovi stačilo, ak ma chcel zavrátiť od neželateľných sklonov, jednoducho sa spýtať: A čo si myslíš, zachoval by sa tak Winnetou alebo Old Shatterhand? Mal som hneď o čom poriadne rozmýšľať.

Obsah knihy ma natoľko držal v zajatí predstavivosti, že som ten prvý zväzok prečítal v jednom kuse aj niekoľko-desiatkrát za sebou. Ďalšie časti som totiž nemal a stále sa mi žiadalo vyčariť z prečítaného aspoň vo fantázii pokračovanie. Tie ďalšie zväzky vtedy možno ani nevyšli, lebo

v tom čase sa odohral v našej vlasti neslávny Víťazný február. Neskôr ako mladík som si už z vlastných zárobkov zadovožoval knihy Karla Maya z antikvariátu, v starých vydaniach v nemčine. Z čitateľského záujmu som sa cez ich preluskávanie aj postupne učil po nemecky. A tak som prečítal, s pôžitkom a vnútorným osohom, takmer celé dielo spisovateľa, ktorý pre svoje neodškriepiteľné kresťanské cítenie podliehal u nás myšlienkovj cenzúre.

Pravda je, že na knihy Karla Maya sa zväčša hľadá len ako na dobrodružnú literatúru, a najmä pre mládež. Pritom majú ony čo povedať aj vážnemu čitateľovi, ktorý sa zamýšľa nad životom. Patrí sa teda trocha ich znova vytiahnuť na svetlo, a azda osobitne v roku, keď uplynulo 175 rokov od spisovateľovho narodenia a 105 rokov od jeho smrti (* 25. februára 1842 v Hohensteine-Ernsthali, † 30. marca 1912 v Radebeuli pri Drážďanoch). Urobme tak prostredníctvom recenzie Hermanna Wohlgshafta napísanej k tohtoročnému nemeckému vydaniu antológie Mayových neskorých literárnych diel. Ponúkne nám poučný pohľad.

TEOFIL KLAS

Smenom Karla Maya sa spájajú mnohé predsudky. Podľa niektorých „saský fabulátor“ bol cigán à la Münchhausen; alebo to bol triviálny literát a či fabrikant zábavy pre nedospelú mládež; vraj svoje knihy písal vo väzení; Orient a Ameriku nikdy nevidel. To všetko sú skreslenia, polopravdy alebo nepravdy, ktoré nedovoľujú vidieť skutočného človeka. Karl May bol totiž veľmi zaujímavou osobnosťou, príťažlivým partnerom na rozhovor a pri všetkých svojich chybách a slabostiach roztomilým človekom. Navyše bol vyznávajúcim kresťanom a autorom, ktorého treba brať vážne ako tvorca literárne hodnotných diel.

VÄZNENIE, NEURÓZA

V Ernstthali skraja Krušnohoria vyrastal Karl May v tých najodpornejších po-

meroch a v materiálnej chudobe. Bol neobyčajne nadaný, a tak mohol chodiť do evanjelických učiteľských seminárov vo Waldenburgu a v Plauene. No jeho životná dráha učiteľa ľudovej školy a katechéta sa už po troch mesiacoch uzavrela. Pre akýsi drobný delikt stratil devätnásťročný mladík s konečnou platnosťou svoje učiteľské miesto. Podozrievali ho, že ukradol spolubývajúcemu vreckové hodinky. Pravdepodobne išlo o intrigu „okradnutého“. Ibaže nadväznosť majetkových priestupkov vyniesla Mayovi dovedna osem rokov väzenia.

Je veľmi pravdepodobné, že počas výkonu trestu trpel May psychickou chorobou. Po prepustení z trestnice podarila sa mu roku 1874 účinná sebare-socializácia. Karl May pripisoval svoje vnútorné obrátenie stretnutiu s väzen-

ským katolíckym katechetom Johannesom Kochtom. Kochta mu pomohol nájsť späť cestu k náboženstvu a k základnej viere v život.

May naozaj už neupadal do recidív, ale vypracúval sa na chýrneho autora, ba najčítanejšieho spisovateľa 19. storočia. Jeho známe romány *Púšťou*, *Winnetou*, *Poklad v Striebornom jazere* a mnohé iné sa stali bestsellermi, vábili milióny blažených čitateľov do iného, imaginárneho sveta.

VNÚTORNÉ OBRÁTENIE

Po roku 1890, pravda, trpel Karl May akousi narcistickou neurózou, ktorá ho pobádala vydávať sa na verejnosti za Old Shatterhanda/Kara Ben Nemsiho. Občiansky Karl May sa tak šašovsky identifikoval s literárnym ja, hrdinom svojich románov. V zdĺhavom procese

»»»

zrenia však aj toto „psychiatrické intermezzo“ podstatne prekonal. Jeho veľká cesta po Oriente v rokoch 1899/1900 vyznačuje prechod k novému, „naozajstnému“ Karlovi Mayovi.

Jedna báseň, ktorú napísal počas tej cesty a ktorá je v skutočnosti vrúcnu modlitbou k Bohu, dokladá nám premenu v autorovi: „*Ťaží sťa jeseň únava, / najradšej by som odišiel. / Padanie lístia dovráva. / Máš, Pane, pre mňa ešte cieľ? / Som iba poľná bylina, / no i ja rastiem do klasu. / Slnko ma suchom vyžína / na dozŕnkovú okrasu. // Ťaží sťa jeseň únava, / najradšej by som odišiel. / No dozrieť mi tu ostáva, / nuž daj mi, Pane, ešte cieľ. / Keď žnec otiepkou slamenou / raz do snopu ma priviaže, / chcem dozretým byť semenom / pre tvoje nebo, ó, Bože.*“

Nadchádza premena, vnútorné obrátenie. No práve teraz, keď Karl May dospel k rozvážnosti, keď si prehľbil vzťah k Bohu, keď si vytýčil nové literárne ciele a začal objavovať svoje pravé ja, práve teraz ho dobehla minulosť. Mayovi kritici sa vyslovovali, že jeho zbožnosť je maskou a „*Old Shatterhand*“ je výmyslom; že May pred desiatimi rokmi písal – pod pseudonymom – „*priepastne nemravné*“ romány a že kazí mládež. Aj voľakedajšie trestné činy prepierali na verejnosti neúmerne prehnaným spôsobom.

ODHODLANOSŤ DUCHA

Ako stavec trpel May pre útočenie naňho v tlači, ktoré pretrvávalo dvanásť rokov, bolo čoraz nenávisťnejšie a ničilo mu povesť. Karl May isto nebol nijaký svätec, bol to človek rozporný a bránil sa nie vždy šikovne. Ale nazatrpkol, práve naopak: nerezignoval, ba v posledných rokoch svojho života napísal svoje najvýznamnejšie diela – symbolické, nábožensko-filozoficky podložené: *V ríši strieborného leva III/IV, A pokoj na zemi!, Ardistan a Džinistan, Winnetou IV*, ako aj veľkolepú autobiografiu *Môj život a moje námahy*.

Mnohé bláznovstvá Karl May v tých nových knihách mnohako napravil. Claus Roxin, medzinárodne renomovaný profesor trestného práva a dlhoročný predseda Spoločnosti Karla Maya, súdil o neskorých Mayových dielach takto: „*A jednako objemné romány posledného desaťročia jeho života sú... jedinými z jeho diel, ktoré obstáli pred prísny literárnoestetickými kritériami... Umelecký charakter románov neskorého Maya... vôbec raz urobiť zjavným a pripaviť cestu porozumeniu týchto odchodných majstrovských diel, ktoré tu máme bez literárneho vzoru i nadväznosti, je*

Karl May ako Old Shatterhand

teda jednou z najdôležitejších úloh, na ktoré sa podujala Spoločnosť Karla Maya.“

HĽADAČ DOBRA

Medzičasom literárnu hodnotu neskorých Mayových diel ocenili mnohí odborníci. Na „fenoméne Karla Maya“ fascinuje osobitne jeho trvácnosť. Cez mnohé okľuky a scestia prepracoval sa od ťažkého detstva a z psychicky chorého trestanca na váženého autora, z talentovaného spisovateľa kníh pre mládež a dobrodružných románov na religiózneho symbolického básnika a tvorca literárne významnej tvorby staveckého veku. Ešte raz: Karl May nebol nijaký svätec. Ale bol ideálnym hľadateľom čoraz lepších predstáv o bytí.

Tu prirodzene narážame na otázku, odkiaľ bral energiu, navzdory nepriaznivým životným okolnostiam, navzdory osobným nedostatkom a osudným zamotanostiam, znova a znova začínať. Odkiaľ bral silu vychádzať z kríz pevnejší, aby mohol vystúpiť o stupienok vyššie.

Zvládať život mu popri jeho spisovateľskom nadaní, jeho fyzickej energii a jeho nevykoreniteľnom zmysle pre humor pomáhala predovšetkým dôvera v Boha. Okrem toho sa náruživovo veno-

val práci v záhrade, to ho uzemňovalo a zároveň približovalo k raju. Po prelovení storočí našiel v ovdovenej Kláre Plöhnovej, rodenej Beiblerovej, sprievodkyňu na životnej ceste, ktorá mu, po ťažkom manželstve s Emmou Pollmerovou, poskytla pocit zátišia.

PREMENA...

Mnohí skúmatelia Maya sú toho názoru, že tento autor sa najlepšie prejavil vo svojom vysokom veku. Ako rásť v úsudku a múdrosti, môžeme načrtnúť v piatich zorných bodoch.

Počas svojej cesty po Blízkom a Ďalekom východe v rokoch 1899/1900 prišiel Karl May po prvý raz do bezprostredného kontaktu s nekresťanskými kultúrami. Hlásil sa od toho času – zreteľnejšie ako v predchádzajúcich dieľach – k *nedoktrinárnemu, nadkonfesionálnemu kresťanstvu*, ktoré (bez toho, žeby sa zriekalo kresťanskej identity) sa zásadne otvára myšlienkovému bohatstvu aj iných náboženstiev a kultúr. Preto arcikonzervatívni katolícki protivníci Maya hneď napadli. Münsterský cirkevný historik Hubert Wolf objavil, že 20. marca 1910 anonymný denunciant udal Maya vatikánskemu úradu pre náuku viery (*vtedy to bola Kongregácia indexu – pozn. prekl.*) a obvinil ho z herézy. Lahko sa mohlo stať, že by sa boli Mayove diela dostali na rímsky zoznam zakázaných kníh – keby tomu dominikán Thomas Esser, vtedajší sekretár vatikánskej Kongregácie indexu, nebol býval zabránil.

Druhý zorný bod vychádza takisto z cesty po Oriente. Tam Karl May spoznal neblahé následky európskeho kolonializmu. Dôstojnosť utláčaných, zrieknutie sa vojenského násillia, skoncovanie s hospodárskym vykorisťovaním, zmierenie sa rás a národov – tieto myšlienky sa stali témou novovznikajúcich diel Karla Maya. Ak v *Rozprávaniach z ciest* z autorových včasných rokov sa stretávame tu i tam s rozličnými predsudkami a pocitmi prevahy voči Neeurópanom, v neskorých dielach o to väčšmi vystupuje do popredia obsažná myšlienka náboženského a politického mieru.

... A NOVÝ ZAČIATOK

Pokiaľ ide o kult hrdinu a *ideál mužného ja* – čo je tretí zorný bod premeny –, už v *Rozprávaniach z ciest* pozorujeme od roku 1896 zreteľné rozplývavanie sa obrazu. V stareckom diele v každom prípade už nie je rozhodujúcou účinnou silou fiktívneho deja mužný hrdina, ale Kurdka Marah Durimeh, stará, dobrotivá, veľmi láskavá žena.

Na veľkej ceste si Karl May bolestne uvedomoval svoje nedostatky vo vzdelaní. To je štvrtý zorný bod premeny. Od roku 1902 sa May stal pravidelným návštevníkom koncertov a divadla, zaujímal sa o *súdobé umenie*, chodil na výstavy a podporoval mladých umelcov. Takisto si podstatne vybudoval svoju súkromnú knižnicu. Ku geografickým, národopisným a lingvistickým dielam pribúdali v rastúcej miere literárne, literárnoteoretické, umeleckoteoretické a napokon aj filozofické texty. Ba aj teologické knihy študoval.

Posledný bod: *shatterhandovský nimbus* aj v osobnom životnom štýle silne ustúpil do pozadia. Vypchatého leva zo svojej pracovne May podaroval. Iné dekorácie *Vily Shatterhand* sa presťahovali do haly a do šopy v záhrade. Na miesta starých rekvizít sa dostali maľby a plastiky moderných umelcov. A na fotografiách sa už May nepredstavoval v kostýme zálesáka alebo Beduína, ale v občianskom odevu.

PRÍBEHY S HLBOKOU SPIRITUALITOU

Je potešiteľné, že mayovec Hartmut Wörner vydal najnovšie zbierku Mayových neskorých diel vystrojenú úvodom a vysvetľujúcimi odkazmi pri reprodukovaniach textoch Karla Maya. Zväzkom s titulom *Das „Ross der Himmelphantasie“ (Tátoš nebeskej fantázie)* vydavateľ demonštruje – tak sa píše na záložke –, že „literárne rozpätie saského fantastu je oveľa väčšie, než sa neraz javí. Zbierka textov poslednej tvorivej periódy najčítanejšieho autora píšeceho po nemecky, vyznačujúca sa bohatosťou fazieta, predstavuje Maya ako svetonázorového spisovateľa, ktorý chcel svojimi dielami sprostredkovať humanizačné impulzy“. Texty zostavené Wörnerom sú prevzaté z románov stareckého obdobia. Okrem toho tu nachádzame autobiografický, veľmi pôsobivý text *Moja sved' a ďalej* malý výber z básní, aforizmov a náčrtov drám.

Na ilustráciu toho, ako sa staval starší Karl May k ľudskému životu a námahám, takisto k ďalšiemu životu po smrti, dobre poslúži obrazná reč Hadžiho Halefa Omara v treťom zväzku *Strieborného leva*: „Som šejk Haddediho, človek, ktorý sa stal v Džesirehu veľmi bohatým. V čom spočíva moje bohatstvo? V mojich stádach. A tu vyšle sultán ku mne posla a cez neho mi odkáže, že sa mám presťahovať do krajiny Edrenehu, aby som tam pestoval ruže, ktoré mi majú poskytovať vôňu svojho oleja. Čo urobím? Môžem si vziať svo-

Ilustrácia A. Hrdličku k príbehu *Materská láska*, ktorý Karl May publikoval v *Einsiedeln Marien-Kalender* roku 1899

je stáda? Nie. Postupne sa ich vzdám, aby som si namiesto nich osvojil to, čo mi bude užitočné tam v Edrenehu. A keď to urobím, môžem sa, keď nastane ten čas, rozlúčiť so svojou doterajšou krajinou bez toho, žeby som si mohol vziať so sebou nič, čo by mi v novej krajine bolo iba na prekážku. Tak je to aj pri zomieraní. Prebývam v tomto živote, lenže Alah mi poslal svojich poslov, a tí mi vravia, že som určený pre niečo iné. Nuž spytujem sa, čo budem potrebovať v tom inom živote. Kedysi som veril, že netreba nič iné iba Korán a jeho spravodlivosť. Ale spoznával som teba (kresťana Kara Ben Nemsiho; pozn. red.) a spoznal som, že tá spravodlivosť nie je u Alaha hodna ani para. Teraz viem, čo tu mám zanechať a čo mám za to vymeniť pre tamten život. Nuž chcem lásku namiesto nenávisť, dobrotu namiesto netrpezlivosti, priateľstvo s ľuďmi namiesto pýchy, zmierlivosť namiesto žiadostivosti po pomste, a tak by som ti mohol vymenúvať ešte všeličo iné. Vieš, čo to je a čo to znamená? Prestávam byť tým, čím som bol, a začínam sa stávať celkom iným. Umieram, deň čo deň a hodinu čo hodinu, a v každý tento deň a v každú túto hodinu sa vo mne rodí niečo nové a lepšie. A keď sa stratí posledný zvyšok toho starého, stanem sa celkom novým. Mám ísť do Edrenehu, do Alahovho neba, a to, čo voláme zomieraním, stane sa akurát opakom toho, totiž zánikom doterajšieho ustavičného umierania!“

Nielen v tejto scéne, ale vôbec v celom neskorom diele Karla Maya na-

chádzame spirituálne, miestami mystické príbehy, ktoré podnecujú rozmyšľať o samom zmysle života. Hartmut Wörner právom vyzdvihuje, že „umelecká fantázia“ Karla Maya privedie k „transcendencii“. Akokoľvek, je tu zjavný plamenný nábožensko-filozofický záujem a navyše humanitné poslanstvo v duchu evanjelia Ježiša Krista.

EVOLÚCIA A OTVORENOSŤ

Jednako nebol to až zostarnutý básnik, ale už včasný autor okolo roku 1870, čo rozmyšľal o Bohu a o svete, o Stvoriteľovi a jeho stvorení, o minulosti, prítomnosti a budúcnosti ľudského pokolenia. Autodidakt Karl May veľmi zavčasu spoznal, že z teórie zákonitostí evolúcie nijako nevyhnutne nevyplýva, že sa život a vedomie vyvíjali len vďaka náhode, a nie stvoriteľskej Božej vôli. Preto sa vedel – intelektuálny stotočne – oduševňovať za učenie o biologickej evolúcii a súčasne sa rátať za kresťana. Dokonca sa dá preukázať, že vo svojich teoretických spisoch – umelecky zašifrované aj vo svojom neskorom románe *Ardistan a Džinistan* – v podstatných bodoch predvídal, čo neskôr hlásal jezuita, teológ a paleobiológ Pierre Teilhard de Chardin: že je to božská energia, čo poháňa a do cieľa privedie evolúciu.

Karl May videl energiu Božej lásky v najužšej spojitosti so silou lásky Kristovej. Román *A pokoj na zemi!* je napríklad stavaný v duchu motivačnej básne: „*Kráčajte svetom s evanjeliom, / no hlásajte ho bez meča a zvady, / a*

kde len objavíte Boží dom, / nech vám len pokoj s ľuďmi radí. / Neste len živú Lásku po svete, / ostatné všetko zanechajte kdesi. / Dala sa za vás v smrtnej obete, / cez vás chce večne milovať a kriesiť. // Kráčajte svetom s evanjeliom / tak, že váš život bude svedkom slova, / a celý svet nech je váš Boží dom, / kde budete znieť sťa reč anjelova. / Dávajte Lásku, živú Lásku len. / Nech rozprúdi sa v tejnách všetkých krajín, / tak cirkvou Kristovou sa stane zem — / a znova šťastnou hriadkou v Božom raji!“
[V doslovnom preklade by mal záver znieť: „znova jedným z Božích rajov“. Zračí sa v tom autorova mystická predstava – pozn. prekl.]

Karl May sa v týchto slohách nepriamo vyslovil proti dobyvateľským chýtkam Európanov ukrývaným za kresťanstvo. A osobitne aj nemeckého cisára Wilhelma II. Dnes, v inom čase ovládanom mnohou nenávisťou, s toľkým krvavým násilím, sú Mayove jednoduché verše aktuálnejšie ako kedykoľvek dosiaľ.

PACIFISTA, UTOPISTA, KREŠŤAN

„Dávajte Lásku, živú Lásku len“: tento etický imperatív má nielen politicko-morálnu, ale práve aj náboženskú brizanciu. Báseň sa neodmysliteľne spája s ústredným poslanstvom kresťanskej viery. Božia láska umrela na kríži Ježiša Krista za nás ľudí – aby sme Ježišovu konzekventnú, bezpodmienečnú lásku niesli ďalej a aby sme v Božej sile premieňali tvárnosť zeme: tak, že „cirkvou Kristovou sa stane zem“. Bol teda pacifista, politický „utopista“ Karl May aj veriatic kresťanom? A je jeho neskoré literárne dielo „teologickou poéziou“?

Karl May nebol akademicky vzdelaný teológ, ale o teológiu sa zaujímal. Vo svojom rozprávačskom diele sa zaoberá témami ako modlitba a dôvera v Boha, viera a ateizmus, vina a odpustenie, sloboda a milosť, súd a zmierenie, smrť a večný život. Pokiaľ ide o jeho osobné náboženské sebaopínanie, nebol vôbec stopercentne pravoverný v cirkevnodogmatickom zmysle. Katolícky fundamentálny teológ Peter Hofmann – vynikajúci znalec Maya – jeho „deficity“ v tomto ohľade pôsobivo opísal vo svojej duchaplnnej monografii *Karl May a jeho evanjelium. Teologický pokus o kamufláž a hermeneutiku* (Paderborn 2016).

Ibaže spisovateľa nemôžeme merať metrom dogmatiky. Neskorý May sa ani náhodou nepúšťal do dogmaticky sporných otázok. Oveľa podstatnejšia mu

Pierre Brice a Lex Barker ako najznámejší Mayovi hrdinovia Winnetou a Old Shatterhand

bola praktická láska k blížnemu v zmysle kázania na vrchu. Naozaj príznačné je jeho písomné uistenie adresované roku 1904 riaditeľovi slepeckého ústavu: „Označujete ma za katolíka a seba za protestanta. Pre mňa ani jedno z toho nejestvuje! Som kresťan, skrátka kresťan, nič iné! Mám milovať, nie nenávidieť; píšem pre mier, nie pre boj... Miestta, na ktorých (Spasiteľ – pozn. red.) žil a trpel, som opakovane navštívil... Verím iba v neho. Len on sám je mi určujúci, nik iný.“

Podobne čítame v liste Karla Maya z marca 1905 katolíckemu lekárovi Josefovi Weiglovi: „Som kresťan, nič iné. A všetky ostatné náboženstvá sú stupne, po ktorých ľudstvo vystúpi ku kresťanstvu, ak mu to neznechutíme. Nemôžem zavrhnúť niektorý z tých stupňov.“

MAYOVO VYZNANIE VIERY

Do akej miery myslel May po kresťansky? Aký mal obraz Boha a ako chápal Krista? Niet pochýb: vedome chcel hlásať transcendentnú, božskú moc lásky, ktorá presahuje tento svet. Chcel sa naučiť správne žiť, to jest, obrátiť sa k láske a horliť za to obrátenie. Pritom pevne veril v „osobné“ božstvo, v jeho tajomstve však nevyskúmateľné, v absolútnu Lásku, ktorú najzreteľnejšie zjavil Ježiš Kristus a ktorej stvorený svet i každá jednotlivá osoba sú natoľko cenné, že určila stvorenie ako celok a takisto každého jednotlivca pre večný život v nebeskej sláve.

V texte *Moje vyznanie viery*, uverejnenom roku 1906 v *Passauer Donau-Zeitung* (Pasovských Dunajských novinách), sformuloval May svoju osobnú vieru v Boha a v Krista: „Verím v Boha, všemohúceho a vševediaceho Stvoriteľa všetkých nebies a všetkých zemi.

On tróni od večnosti do večnosti. Je Pánom všetkých zákonov a síl a Otcom všetkých citiacich bytostí! // Verím v nebeskú Lásku, ktorá zostúpila k nám, aby porodila smrteľníkom Myšlienku Boha. Ona sa tým činom stala pre nás Božou Matkou. Žije a pôsobí, bez ohľadu na to, či už si ju uctieваме, alebo nie. Je Čistá, Nepoškvrnená, Panna, Madona! // Verím v Otcovho Syna, ktorý sa z nej narodil. On len tým, že sa stal človekom, mohol nám zjaviť Otca. A čím hlbšie sa ponáral do utrpenia ľudstva, tým presvedčivejším sa stávalo to zjavenie. Je to náš Vodeca, náš Ideál, Spasiteľ sveta, Vykupiteľ! // Verím v Božiu milosť, ktorej tento Spasiteľ sa dáva rodiť aj v našom vnútri, aby nás viedla tak ako jeho skrze utrpenie a smrť k zmŕtvychvstaniu a nanebovstúpeniu. Táto milosť sa vylieva na celý svet a hovorí všetkými jazykmi. Je to Svätý Duch! // Verím v jedinú, všetko zahrňajúcu katolícku obec veriacich, ku ktorej patrí každý, kto kráča Vykupiteľovou cestou. To je kresťanská cirkev! // A verím v dobro v ľudoch, v silu lásky k blížnym, v zbratanie sa národov, v budúcnosť ľudského pokolenia. To je zemský raj, o ktorý by sme sa mali usilovať, a v tomto úsilí sa nám už tu na zemi začína prisľúbená blaženosť onej strany! // To je to, v čo verím. Je to nie nespoľahlivé, klamlivé telo, ale duch a duša, obsah a podstata môjho náboženstva. Viac asi nik nemôže dať!“

Takto teda rozmýšľal a veril Karl May. Kto píše tak ako May vo svojom *Vyznaní viery*, tomu prinajmenšom nemožno uprieť vôľu byť kresťanom.

HERMANN WOHLGSCHAFT
Z časopisu *Christ in der Gegenwart* 36/2017 preložil Teofil Klas
(www.christ-in-der-gegenwart.de)

Pred 140 rokmi sa narodil žilinský farár a opát Blahoslavenej Panny Márie z Klíža

Budovateľ Žiliny

Medzi farármi Žilinskej farnosti bolo viacero vynikajúcich osobností. Jedným z nich bol človek, na ktorého si ešte starší Žilinčania dobre pamätajú – Mons. TOMÁŠ RUŽIČKA.

Tomáš Ružička sa narodil v Gbeloch na Záhorí 11. decembra 1877. Teológiu začal študovať roku 1894 na Kráľovskej uhorskej vedeckej univerzite v Budapešti pokračoval v Biskupskom kňazskom seminári svätého Ladislava kráľa v Nitre a napokon štúdiá dokončil na univerzite vo Viedni. Keď ho roku 1899 vysvätili za kňaza, stal sa kaplánom v Čadci a o rok neskôr v Považskej Bystrici.

FARÁR A OPÁT

V roku 1903 mal vtedajší žilinský farár František Xaver Podivinský 74 rokov, preto mu biskup pridelenil za kaplána práve Tomáša Ružičku. V roku 1916 už František X. Podivinský nevládal spravovať farnosť a požiadal o uvoľnenie. Oficiálne ostal farárom, ale Tomáša Ružičku vymenovali za dočasného správcu farnosti.

Pôvodne mala každá farnosť svojho patróna, ktorý mal voči nej určité ekonomické povinnosti. Patrónom Žilinskej farnosti bolo mesto a vari od vzniku patronátu mala farnosť právo voliť si farára. Biskupský úrad v Nitre nechcel dať po smrti F. X. Podivinského súhlas na túto voľbu, lebo Tomáš Ružička bol jediným kandidátom, no napokon sa v januári 1921 predsa len stal farárom v Žiline. Už v nasledujúcom roku sa stal diecéznym školským inšpektorom a nitriansky sídelný biskup Mons. Karol Kmeťko ho vymenoval za opáta Blahoslavenej Panny Márie z Klíža. Ako opát Blahoslavenej Panny Márie z Klíža, bol infulovaný. Znamenalo to, že mal právo – podobne ako biskup – používať infulu a berlu a mohol celebrovat' pontifikálne sväté omše.

V marci 1931 vymenovala Svätá stolica Tomáša Ružičku za preláta a v júni toho istého roku za apoštolského protonotára.

Tomáš Ružička mal ekumenické cítenie. Veľmi dobre vychádzal nielen so žilinským evanjelickým farárom, neskorším biskupom Západného dištriktu Evanjelickej cirkvi a. v. Fedorom Frid-

richom Ruppelptom, ale aj so židovským neologickým rabinom ThDr. Hugom Stránskym.

DRUŽSTVÁ

Tomáš Ružička bol priekopníkom družstevnej myšlienky. Už roku 1901 založil v Považskej Bystrici potravné družstvo. V roku 1906 založil takéto družstvo v Závodí a v roku 1919 v Strážove. V Žiline založil Hospodárske úverné ústredie a bol jeho dlhoročným vedúcim funkcionárom. Bol aj propagátorom ovocinárstva. V Žiline, Strážove a v Závodí založil nové ovocné sady. Pod predsedníctvom Tomáša Ružičku začalo v Žiline 15. januára 1926 svoju činnosť Družstevné nákupné ústredie.

Tomáš Ružička založil dokonca aj bytové družstvo, ktoré vybudovalo 24 domov – tzv. Ružičkovu kolóniu. Okrem toho vybudovalo aj 20 rodinných domov pre sociálne slabších občanov.

V roku 1925 odkúpil dom na Námestí slobody (v súčasnosti Mariánske námestie) v bezprostrednom susedstve Kostola Obrátenia sv. Pavla a na jeho mieste dal v roku 1928 postaviť modernú budovu pre potreby Hospodárskeho úverového družstva.

V roku 1930 vznikol projekt na obytný dom s jednoizbovými bytmi. Keďže sa o túto výstavbu zaslúžil predovšetkým Tomáš Ružička, dostala budova neoficiálny názov Ružičkov dom. Tomáš Ružička dal postaviť aj obytný dom Na Studničkách. Stavbu dokončili v lete 1938.

V lete 1942 spoločne posvätili Tomáš Ružička a prezident Slovenskej republiky Dr. Jozef Tiso základný kameň, čím sa začala stavba Domu katolíckej kultúry a výchovy – terajšie Mestské divadlo.

STAROSTA

V Žiline bolo viacero katolíckych spolkov – Slovenský katolícky kruh, Mariánske kongregácie, Katolícka jednota žien, Sdruženie katolíckej mládeže, Sdruženie mužov Božského Srdca, Jed-

nota katolíckej mládeže a iné. Vo všetkých, pokiaľ neboli organizované pri mužských kláštoroch, bol predsedom on. Mariánske kongregácie či Tretí rád svätého Františka z Assisi viedli františkáni.

Tomáš Ružička sa venoval národnokultúrnej i osvetovej činnosti. Už v roku 1901 založil v Považskej Bystrici ochotnícku spoločnosť mládeže.

Politicky sa angažoval ako prívrženec Slovenskej ľudovej strany. Hneď po vytvorení Česko-Slovenskej republiky vznikla Slovenská národná rada, ktorá mala aj oblastné pobočky. Jej členmi v Trenčíne boli aj žilinský F. X. Podivinský a Tomáš Ružička.

V roku 1927 zvolili Tomáša Ružičku za starostu Žiliny na dvojročné obdobie.

ZÁCHRANCA

V apríli 1941 Štátny policajný úrad v Žiline, ako policajný trestný súd, 16. apríla uznal Tomáša Ružičku a s ním ďalších 11 mužov a žien (z toho traja boli kňazi) za vinných pre prečin šírenia poplašných správ. Obvinili ich, že „koncom mesiaca marca a začiatkom mesiaca apríla 1941 v Žiline vážne ohrozili verejný poriadok a verejný pokoj a vzbudili verejné pohoršenie tým, že rozširovali poplašné a nepravdivé zprávy, že nemecké dietky hostujúce v Žiline pochádzajú ulicami mesta Žiliny spievajú protináboženské piesne, v ktorých je stať ‚Christus ist ein Judensohn und Ma-

ria geborne Kohn' (*Kristus je židovský syn a Mária rodená Kohn*)⁴⁴. Odsúdení boli na peňažité pokuty v sume od 500 Ks do 3 000 Ks – Tomáš Ružička mal zaplatiť 3 000 Ks. Proti tomuto rozsudku sa odvolali na Župný úrad v Trenčíne, ktorý rozsudok zrušil. Proti tomuto rozhodnutiu sa už nebolo možné odvolať.

Tomáš Ružička pomáhal pri zachraňovaní Židov. V rokoch 1939 až 1945 pokrstil 220 židov, najviac v roku 1942 – 126. Výdatne pomáhal aj rehoľníckam v sirotinci či v Katolíckom dome. Žiaľ, deti, ktoré boli v Katolíckom dome, napriek všetkému skončili v koncentračných táboroch. Deti v sirotinci však prežili všetky. Jeden z chlapcov, ktorých tu skrývali – Šlomo Juraj Breznitz – odišiel aj so svojou sestrou Juditou už v roku 1949 do Izraela. Neskôr sa stal profesorom na univerzite v Tel Avive a poslancom izraelského Knesetu. V roku 2007 navštívil Žilinu.

Po vzniku SNP okupovala Slovensko nemecká armáda. Opäť sa začalo zatýkanie. Nemci zobrali všetkých Židov, a to aj z okolitých dedín. Zatkli aj Tomáša Ružičku i mešťanosta Vojtecha Tvrdého. Oboch však ihneď prepustili.

SALEZIÁNI

V roku 1936 oznámil Tomáš Ružička Biskupskému úradu v Nitre, že mieni v Žiline usadiť saleziánov a žiadal na to súhlas. Ústav a kostol mali postaviť na pozemku, ktorý saleziánom daroval práve Tomáš Ružička, a to pri Rajeckej ceste oproti kasárňam.

Základný kameň posvätili roku 1937 bratislavský kanonik Ľudovít Okánik a Tomáš Ružička. Stavbu dokončili na jeseň 1938 a 28. novembra objekt posvätil nitriansky sídelný biskup Karol Kmeťko

So skromnými prostriedkami zriadili v ústave oratórium. Do kaplnky a do hráčkarne prichádzalo takmer dvesto chlapcov. Do konca roka bolo už prihlásených päťsto oratoriánov. S pomocou Tomáša Ružičku zakúpili saleziáni dychové hudobné nástroje a založili dychovku.

KATOLÍCKY DOM

V septembri 1924 sa na podnet Tomáša Ružičku konalo ustanovujúce zhromaždenie účastinného spolku Katolícky dom v Žiline. Jeho cieľom bolo zabezpečiť postavenie Katolíckeho domu v Žiline. Postavili ho v rokoch 1925 a 1926. Na svoju činnosť tu mali priestory viaceré katolícke spolky. Bola tam však aj reštaurácia i divadelná sála. Dokonca na fasádu umiestili nápis *Národné divad-*

Židovské deti, pri ktorých záchrane výdatne pomáhal aj Mons. tomáš Ružička

lo. Hrali tu viaceré divadelné súbory, ale bol tu aj vlastný súbor. Neskôr bolo v tejto sále kino Bio-Humanitas.

Členky Kongregácie školských sestier III. regulovaného rádu sv. Františka z Assisi sa v roku 1939 dozvedeli, že budú musieť odísť z Ružomberka, a tak sa usilovali v čo najkratšom čase nájsť nové miesto pre tridsaťštyri tamojších sestier. Tomáš Ružička ponúkol možnosť kúpy Katolíckeho domu. Hoci budova nebola vhodná na účely kláštora, ani na účely školy, kongregácia sa rozhodla tento objekt odkúpiť. Zriadili tu svoj kláštor, sídlo provincie a dve školy – meštianku a ústav pre vzdelávanie učiteliek v materských školách i s cvičnou materskou školou.

V auguste 1939 sa konala posviacka kaplnky v Katolíckom dome. Vykonal ju Tomáš Ružička.

CIRKEVNÉ STAVBY

Počas prvej svetovej vojny rekvírovali zvony z kostolov, ako materiál pre vojnový priemysel. Postihlo to aj Žilinu. Tomáš Ružička sa neponáhľal so zaobstarávaním nových zvonov, lebo nechcel krátko po skončení vojny finančne zaťažovať farníkov. Keď však roku 1922 ochorel, stal sa dočasným správcom farnosti kaplán Alexander Eugen Laudon, ktorý vyhlásil zbierku na zvony a už v nasledujúcom roku – 15. augusta – sa konala v Žiline veľká slávnosť.

Vďaka veľkej obetavosti urbárnej obce v Závodí sa postavila v roku 1927 Kaplnka sv. Cyrila a sv. Metoda. Na základe poverenia nitrianskym biskupom posvätil túto kaplnku Tomáš Ružička.

Vo farskom kostole boli len v niektorých oknách vitráže. Do ostatných okien osadili vitráže v roku 1925. Financovali ich spoločenstvá i jednotlivci. Tomáš Ružička dal urobiť vitrážové okno pri bočnom Oltári Nepoškvrneného počatia Panny Márie. Sú na ňom zobrazenia Nanebovzatia Panny Márie a Zoslania Ducha Svätého.

V roku 1928 sa vypracoval projekt na stavbu kaplnky v žilinskom mestskom lese Chrašť. Jej stavbu dokončili v roku 1930 a zasvätili ju Sedembolestnej Panne Márii.

V roku 1932 vznikol projekt na výstavbu novej farskej budovy. Budova mala stáť na mieste starej farskej budovy vrátane dvora. Podľa projektu išlo o štvorpodlažnú budovu, ktorá mala mať dolu obchody. K stavbe prišlo až v roku 1938, ale vtedy postavili len obchody – na viac nebolo peňazí.

V rokoch 1942 a 1943 uskutočnili radikálnu stavebnú úpravu farského Kostola Najsvätejšej Trojice a Burianovej veže. Vtedy vytvorili na Burianovej veži ochodzu.

Mons. Tomáš Ružička zomrel po dlhšom chorľavení 21. júna 1947 ako 70-ročný. Príčinou smrti bola angína pectoris. V Žiline ho pochoval nitriansky sídelný biskup, titulárny arcibiskup, Karol Kmeťko. Na pohrebe sa zúčastnilo osemdesiat kňazov a asi 15 000 veriacich.

V roku 2007, pri príležitosti 130. výročia a 60. výročia narodenia Tomáša Ružičku, mu žilinský primátor Ivan Harman udelil in memoriam prestížnu cenu Genius loci Solnensis.

EUBOMÍR V. PRIKRYL
(Snímky: archív autora)

Projekt *UMENIE DUCHA – Návrat súčasného umenia do chrámu* pokračuje aj v roku 2017

Kontemplácia

V jezuitskej Kaplnke Sedembolestnej Panny Márie v Piešťanoch pokračuje projekt pod názvom *UMENIE DUCHA – Návrat súčasného umenia do chrámu*. Vytvára priestor pre diela súčasného umenia, ktoré odzrkadľujú kresťanské posolstvo. Navracia ich do chrámu, kde kvalitné súčasné umenie, z rôznych dôvodov, často chýba.

Advent je obdobím vnútornej prípravy a disponovanosti na príchod Ježiša Krista, ktorý vždy nanovo zažívame počas Vianoc. Slovo *Vianoce* sa používa zo slovanských jazykov iba v slovenčine a češtine, vzniklo pravdepodobne odvodením z nemeckého slova *Weihnachten* (vo význame *Svätá noc*) a jeho používanie je doložené od 14. storočia.

Vonkajšie aj vnútorné symboly sprevádzajúce Vianoce nám majú pomôcť pripraviť sa na toto výnimočné stretnutie, ktoré nie je len pripomienkou historickej udalosti, ale aj aktuálnym pozvaním k hlbokaj vnútornej premene a odpovedaniu na Božie pozvanie k užšej spolupráci na pláne spásy. Sme pozvaní v modlitbe vstúpiť do Betlehema a prežiť osobné premieňajúce stretnu-

tie so Svätou rodinou a s tým, „*ktorý sa stal človekom, aby sme sa my mohli stať Božími deťmi*“.

Prezentovaný obraz BARBORY KOŽÍKOVEJ-LICHEJ (1976 – 2015) môžeme interpretovať cez osobné hľadanie Boha v jej životnom príbehu: „*Ako jeleň dychtíza vodou z prameňa, tak moja duša, Bože, túži za tebou*“ (Ž 42, 2). Jeleň, kontemplujúci pri obraze Panny Márie s Ježiškom v lese, sa v kresťanskej ikonografii interpretuje i ako symbol duše túžiacej po Bohu či sprievodca tých, čo zablúdili.

Obraz môžeme vnímať aj ako poctu Panne Márii Bohorodičke, ktorej sviatok slávime v prvý deň roka, keď skrze ňu zverujeme všetky dni nasledujúceho roka pod Božiu ochranu. Obraz symbolizuje našu najhlbšiu túžbu po Bohu. Slovanmi sv. Augustína: „*Nepokojné je moje srdce, kým nespočinie v tebe, Bože.*“ Obraz stromu je zasa previazaný so symbolikou rajského stromu poznania dobra a zla a prepojený s obrazom Kristovho kríža, ktorý sa stáva drevom života (*lingum vitae*) a znakom vykúpenia.

V *Biblii* má symbolika stromu dôležité postavenie. Popri strome poznania je to najmä strom Jesseho – starozákonné zobrazenie Jesseho, z ktorého ľadvín vyrastá strom, symbolicky predstavujúci Kristov rodokmeň od Adama cez Abraháma a Dávida, ktorý sa číta v kostoloch práve na sviatok Narodenia Pána (Mt 1, 1 – 25).

V pripravovanej monografii autorky Daniela Čarná píše: „*Vo svojej tvorbe Barbora Kožíková-Lichá odkryla svoje osobné zápasy, hľadania a nádeje, vlastnú cestu, ktorú vizuálne zaznamenala, a zanechala nám autentický ľudský aj umelecký príbeh. Vďaka svojej senzibilite dala vizuálnu podobu aj tým najobyčajnejším zážitkom, ktoré skladali celok jej života.*“

P. LEOPOLD SLANINKA, SJ

**Nezabudli
ste si
predplatit'
VOX?**

Objednávky:

vox.zdruzenie@gmail.com

0918 472 420

Vinšujem vám v tieto slávne sviatky Krista Pána narodenie, všetko, čo si od milého Pána Boha žiadate: hojnosť zdravia, šťastia, Božieho požehnania a po smrti kráľovstvo nebeské.

Váš Pavol Prikryl, šéfredaktor

VOX

Dvojtýždenník o náboženstve a kultúre

Vydáva o. z. Vox in deserto v spolupráci s Radou KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru
Vychádza dvojtýždenne v PDF podobe. Adresa redakcie: Dvojkřížna 4, 821 06 Bratislava;
ISSN 1339-3634

www.prikryl.sk/vox/

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl, tel. +421 915 793 811, e-mail: prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky: vox.zdruzenie@gmail.com; +421 918 472 420

Číslo bankového konta: SK03 0200 0000 0035 0204 0751